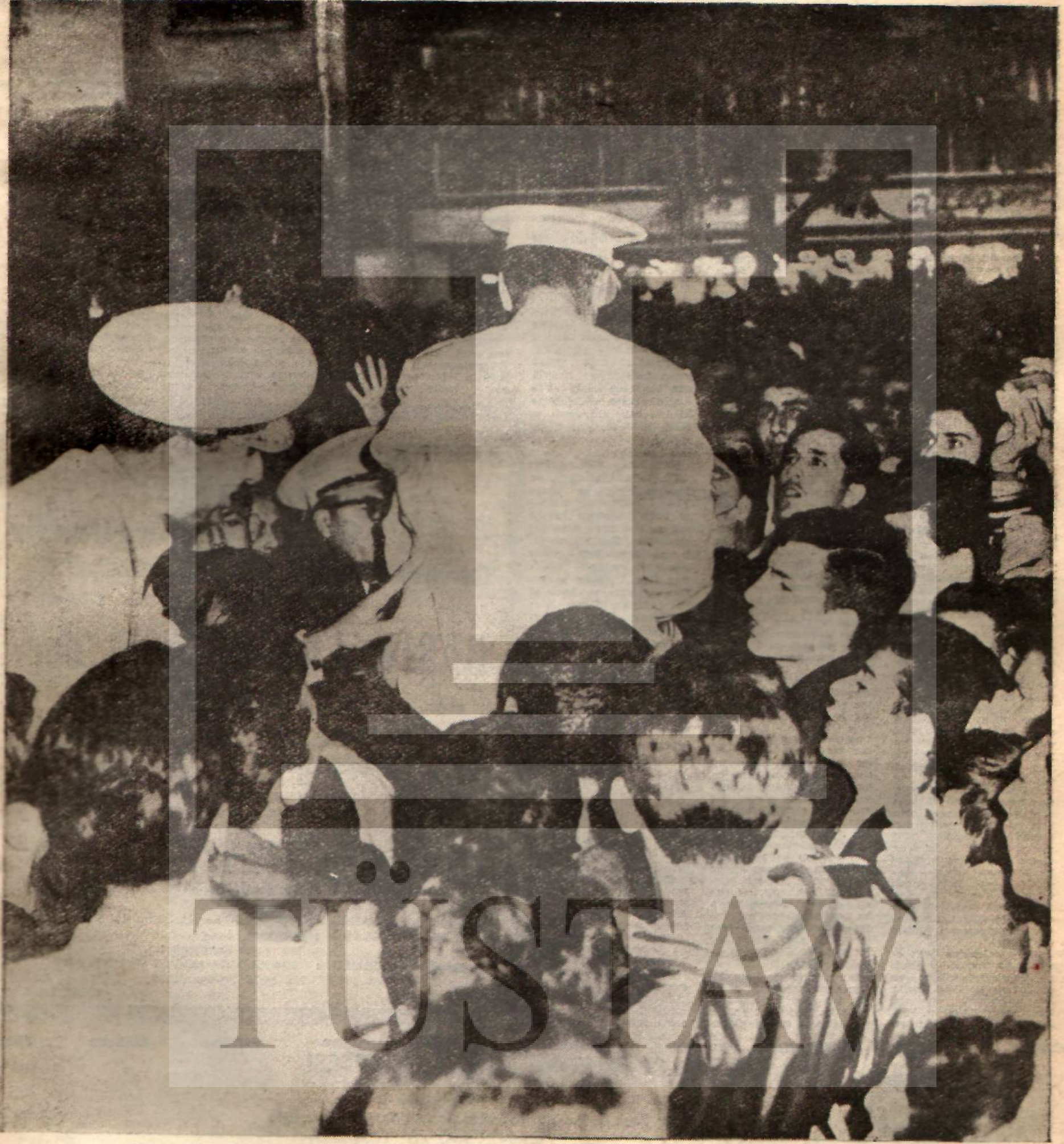

YÖN

HAFTALIK GAZETE

*Gençliğin
Şamarı!..*

ATATÜRKÇÜLER ŞAHLANDI

Tehlikeli Dönemeç

Geriyeye sürükleniş

Ankara'da sanki 27 Mayıs öncesi günleri geri gemişler. Gençlik, yine bulvara dökmüş, «Ata türk izindeyiz» diye haykırıyor. Aynı heyecanı paylaşan üniformalı üniformasız subaylar, gençlikle kaynaşmış halde. Ordu gençliği, gençlik orduyu alkışlıyor. Bu hava içinde, bir yürüyüşü yeni bir yürüyüş kovalıyor.

Bütün bunlar, tamamen yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan, yarı da kalmış bir 27 Mayısın kaçınılmaz sonuçları. 27 Mayıs yapan zinde kuvvetler, Atatürk devrimlerinin devamı olan 27 Mayısın tasfiyesi karşısında, mutlak seslerini yükselteceklerdi.

Hatayı gizlemeye artık imkân yok: Oyların yarısını almış bir iktidarı devir, yeni idareyi sağlamlaştırmak ve geniş halk kütlelerine sevdirmek için hiç bir şey yapma. Artan işsizlik ve idari baskı, kütlelere eski günleri aratsın. Sonra devriklere her türlü hürriyeti tanı, onlarla iktidarı paylaş. 27 Mayıs tan elbette eser kalmaz. Bir restorasyon devridir başlar. Dün, «Bizsiz, 27 Mayıs olmazdı» diye övünen siyasi teşekküller, «27 Mayıs biz hazırlamadık» tarzında bir inkâr fırtınasına tutulurlar. Devrik idarecilerin affı, memleketin 1 numara 1 meselesi haline gelir. Yassıada mahkûmları, âdeta ikinci bir parlamento olarak faaliyet gösterir. En güvenilir li derlerin gizli mektupları, «Bütün kaba hat, 27 Mayısçılarının. Biz idamları önmek çabasıyla nelere katlanmadık» diye bilmek için yayınlanır. Bu geriye gidise ayak uydurmayan gençlik, «Hırsızlara, katillere, soygunculara af yok» diye hay kırırken, hükümetin başındakiler af şampiyonu kesilirler. Hırsızlık ve yol suzuk davaları daha başlamadan de nere olur.

Devrikleri barındıran cezaevleri dinlenme evlerine döner. Devlet hasta haneleri, her türlü konfora sahip, lüks sayfiye otelleri olarak mahkûm prens ler'e tahsis edilir. Bir «mehbed» in kollarını sallaya sallaya otelini terk edip yurt dışına çıkması, Diyarbakırlı Küçük Şerif'in Almanyaya kaçışından güç olmaz.

Hükümet ve parlamentonun bir yıl lik icraatı, 27 Mayısın yaptıklarını boz maktan öteye gitmez: Toprak ağalarının vergilendirilmesi durdurulur. Sürgünde ki ağalar geri yollanmak istenir. Mük sahiplerinin vergileri hafifletilir. Servet beyannamesi tesirsiz hale getirilir. Zev gilerin vergileri azaltılırken memurların yüzde 15'lerini vermek elbette mümkün olmaz. Millî Birlik Komitesi tara fından yükseltilen en az geçim indirimi hadlerinin uygulanması elbette geciktiri lir. Fedakârlık memur ve işçiye yükler. Sermaye ağalarının, dönün hürsüz ve soyguncularına cömertçe tüzükler veri lir. Çimento ve demirde, karaborsa tek rar başlar. Böylece 27 Mayısın getirdiği sosyal adalet anlayışı lâftan ibaret ka lir.

27 Mayısın eseri olan plân fikri de, dejenerer edilir. 1962 plânı uygulanmaz. 5 Yıllık Kalkınma Plânı da, plâna inan mış ekibin istifasının da açıkça göster diği üzere simdiden plân hüviyetini kay betmiştir. Her alanda girişilmesi zarurî reformlar ise çoktan unutulmuştur.

Bu şartlar altında 27 Mayıs düş manlarının günden güne cür'etlerini art ırması normaldir. Kin ve intikam tür kütlerinin vatan salhını sarsmasına, kar şı-ittihâl heveslerinin artmasına, eski Millî Birlik Komitesi üyelerine ve genç lişe en ağır iftiraların ve hakaretlerin yağdırılmasına, ordu âleyhtarı fısılt uların çoğalmasına ve bir idam yıldö

nümünün millî matem günü haline ge tirilmesine şaşmamak lâzım.

Gericiliğin cankurtaran simidi

Herkes biliyor ki, zinde kuvvetle rin güvenine sahip İnönü kol kanat ger mese, bu gidise çoktan dur denlecekti... 27 Mayıs düşmanları, ancak şekle, esas tan çok daha fazla önem veren İnönü nün gölgesinde kin ve intikam kampan yalarını yürütebilmişlerdir. Normal za manlarda her Allahın günü İnönüye küfredenler, aslında İnönüye medyunu şükrandırlar. Bunun her halde onlar da farkına varmışlar ki, 23 Ekim 1961 ve 22 Şubat 1962 günleri İnönünün elekte rinin altına sığınmışlardır. Tehlike sa vuşturulunca da, 27 Mayıs düşmanları, karşı ihtilâl körüklemeye daha büyük bir şiddetle yeniden başlamışlardır.

İnönünün gölgesinde gelişen bu karşı ihtilâl hareketinin, zinde kuvvet lerin sabrını taşırması ve huzursuzluğun, İnönüye rağmen açığa çıkması mukad derdi. Atatürk Bulvarında başlayan gençlik yürüyüşleri, bu sabırsızlığın ilk belirtileridir.

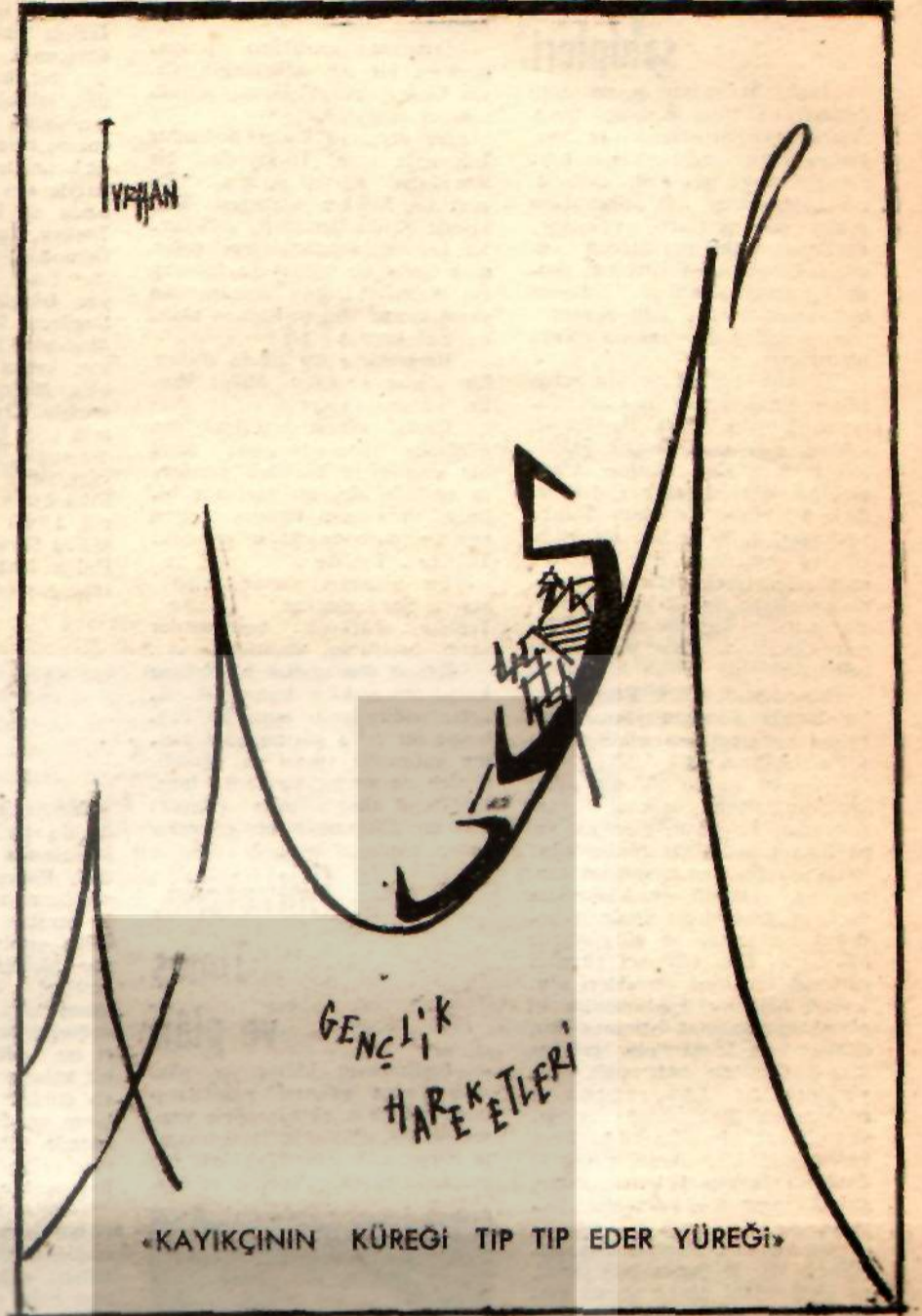
Komünizm ticareti

27 Mayıs düşmanı cephe, 27 Mayıs saflarından gelen bu köklü tepkiyi ilk anda iyi değerlendiremedi. Şumarık ço cukların şirretliği içinde yürüyüşler «CHP'nin tertibi» olarak gösterildi ve gençliğe küfürler yağdırıldı. Fakat sa tihaki belirtilerin çok derinlere uzan dığını anlamakta gecikmediler. Sayın Osman Köksal'ın «Ekim, olaylara gebe dir» ikazı ile de, 27 Mayıs düşmanı cep henin ayakları iyice suya erdi ve rota, pürtelâş tamamen değiştirildi. Dünün sahte kabadayları, CHP Genel Başkan ının etekleri altına sığınma çarelerini aramaya başladılar. Aylardır vatan sat hında karşı ihtilâl tohumları eken 27 Ma yıs düşmanı politikacılar, bugünlerde kuzu gibidirdiler. Ahlak ve fazilet yoksu nu sömürücüler, sıklıkla 27 Mayıs ve zinde kuvvetleri övme yarışına giriş mislerdir.

Bu gibi nazik durumlarda bir suçlu bulmak âdettir. Memleketimizde politi kacıların sıkışınca buldukları klasik suçlu, komünistlerdir: «6/7 Eylül olay ları mı? Komünistler yapmıştır... 28 Ni san 1960'ta gençlik zulme karşı diren me hakkını mı kullanmaya başlamıştır? Zorbalar, komünist tahrikli diye haykır mışlardır. Hattâ ve hattâ devrik iktida rın sorumsuz politikacıları, Amerika Dışişleri Bakanı Dulles'in Ankara ziy a refi sırasında Amerikan sefaretî girişin de bomba patlattırılmışlar, sonra da «Tür kiyede komünist tehlikesi arttı» diyerek, Sam Amea'dan daha fazla dolar kopar maya kalkışmışlardır. Komünist ticare ti, içte ve dışta böyle kârlı bir iştir!...

Şimdi de, bizim tahansız karşı ihti lâçlerimiz, Atatürk gençliğinin asıl tep kisini, bir komünist tertibi şeklinde gös terme çabasındalar. CHP Grup Başkan vekili Suphi Baykam, Meclis kürsüsün de bu iddiaların güfünçüğünü peşinen belirtildiği halde, sıkışık durumdaki 27 Mayıs Düşmanları, her kaldırım taşının altında bir komünist bulmak zorunda lar. Nitekim, Mecliste maskeleri indirilen irkiçlar da «Komünistlere 100 mil yonlarca lira dağıtılıyor» diyerek, mari fetillerini unutturmaya ve dikkati başka tarafa yönlendirmeye çalışmışlardır.

Memleketimizdeki bütün olayları istismara çalışan düşman radyolar, man tik fikirleri akhevvelerimizin imdadına yetmişlerdir. Şimdi hep bir ağızdan «Efen dim. Türkiyede tıpkı Bizim Radyo ağız

ile konuşanlar var. Gizli bir Komünist Partisi de mevcutmuş. O halde komü nistler azımsızdır. Bütün işleri karşı ran komünistlerdir» diyorlar. O düşman radyolar ki, bir zamanlar 27 Mayısç uların ağız ile konuşmuş, gençliği zulme karşı direnmeye çağırması. 1960'dan ö nce de bu radyolar muhalefet lideri Celâl Bayar'ın dilıyla konuşurdu. O zamanlar da, bir takım ahlâksız ve vicdansız poli tikacılar «komünistler azıttı» diyerek bu hareketleri baltalamaya çalışırdı.

27 Mayısın hayasız düşmanları, bu gün karşılımla dikilenlerin komünist ler değil, zinde kuvvetler olduğunu çok iyi bilirler. Fakat su yüzünde durabil mek ve sömürücü düzenlerini devam et tirebilmek için, milletimizin komünizme karşı olan hassasiyetini istismardan başka tutunabilecekleri dal yoktur. Sö mürücüler bu aşağılık iftiralara kanan ların sayısı gittikçe azalsa da, Türkiye mizin hızla kalkınmasını, halkın uyan masını ve refaha kavuşmasını isteyen gerçek vatanseverleri komünistlikle suç landırabileceklerdir.

Çok partili faşizm

Şimdi bu sahte vatanseverler, ken dilerinin de inanmadıkları komünist teh likesi etrafında Meclisteki partileri top lamaya çalışıyorlar. Komünist tehlikesi ne karşı millî bir koalisyondan bile söz edenler var. Aslında korktukları, şahla nan zinde kuvvetlerdir. Bir şekli koru mak için, her şeyi feda eder gibi davra nan İnönü, bu yaklaşmaya taraftar gözükmektedir. AP idarecileri, bu fikri Başkan Gürsel'in de çok beğendiğini ya yıyorlar. Böylece «olaylara gebe» Ekim ayını geçiştirebilmek için tek bir Muha fazakâr Cephe ortaya çıkabilecek. Bu gerici cephe, elbette ki Atatürk'ün çizdi ği yolda Türkiyemizi huzur ile geri gitme sini ve gerçek demokrasiye ulaşmasını isteyen zinde kuvvetlere karşı kuruldu

ğunu açıkça söyleyemez. «Eski Türkiye» saflarında, gerçeği olduğu gibi ortaya koyacak kabadayılar yok. Muhafazakâr (Şepk), muhayyel tehlikeler leşed ede rek, mazide sayısız örnekleri görüldüğü üzere, zinde kuvvetleri şağrtmaya, par çalamaya ve dikkatini başka meselelere çekmeye çalışacak. Bu muhayyel tehli ke, her zaman olduğu gibi komünizm dir. Orduya ve gençliğe iftiharlar yağdı ran son AP. Grubu tebliği, sanki komü nistler rejimi devirmek üzereymiş gibi bir hava yaratarak durumu kurtarmaya çalışmaktadır. Koalisyondaki CKMP, tahkikat daha sonuçlanmadan son olay larda komünist parmağı bulunduğu çoktan keşfetmiştir. Herlei hareketler den ve yayınlardan rahatsız olan mutlu azınlık ve mutlu azınlığın sözcülüğünü yapan bir kısım basın da hükümeti bu yolda tedbirler almaya zorlamaktadır.

Komünizmle mücadele aldatmacası, geçmişte sayısız defa görüldüğü üzere hür fikri ve gerçek vatanseverleri sustur ma, sindirme ve yıldırma çabasıdır. İbarettir. Böylece Menderes sistemine tamamen dönülmüş olacaktır. Demokra si adı altında çok partili bir faşizm de nemesi tekrar başlayabilecektir.

Sabırsızlanan zinde kuvvetlerin dik kafini başka tarafa çekmek ve rejim buhranını geçiştirmek endişesiyle bir yıllık faaliyetini karşı ihtilâl cephesini kuvvetlendirmekten başka işe yarayan hükümet, başındaki insanın iyi ni yetlerine rağmen bu aldatmacadan me det umabilir.

Toplumun zinde kuvvetleri, memle ketimize kıymetli yılları kaybettirmek ten öteye gitmeyecek olan bu sahtekar lıklara karşı uyanık bulunmalıdır.

Tehlike, kapıyı çalmıştır. Fakat her şeye rağmen, hükümetin bu çıkması sürüklenmekten ve rejimin tek meşru yet sebebi olan nisbi fikir hürriyetini bozmaktan kaçınacağını, ıslah etmek isteriz.

Doğan Avcıoğlu

27 MAYIS

Devrim yürüyor

Bir ufak kıvılcım, zinde kuvvetlerin şahlanmasına ve Ankara'nın 27 Mayıs öncesi günleri tekrar yaşamasına yetti. Gençlik-Ordu ittifakı, bütün kuvvetiyle kendini hissetirdi. Yeni bir Gazi Osman Paşa Türküsü ve «Ordu, Ordu çok yaşa» sesleri, Atatürk Bulvarını inlettii, 27 Mayıs düşmanlarının suratına indirilen «şahane şamur», 27 Mayısın sahipsiz olmadığını ve devrimin yürüdüğünü, dost düşman her kese anlattı.

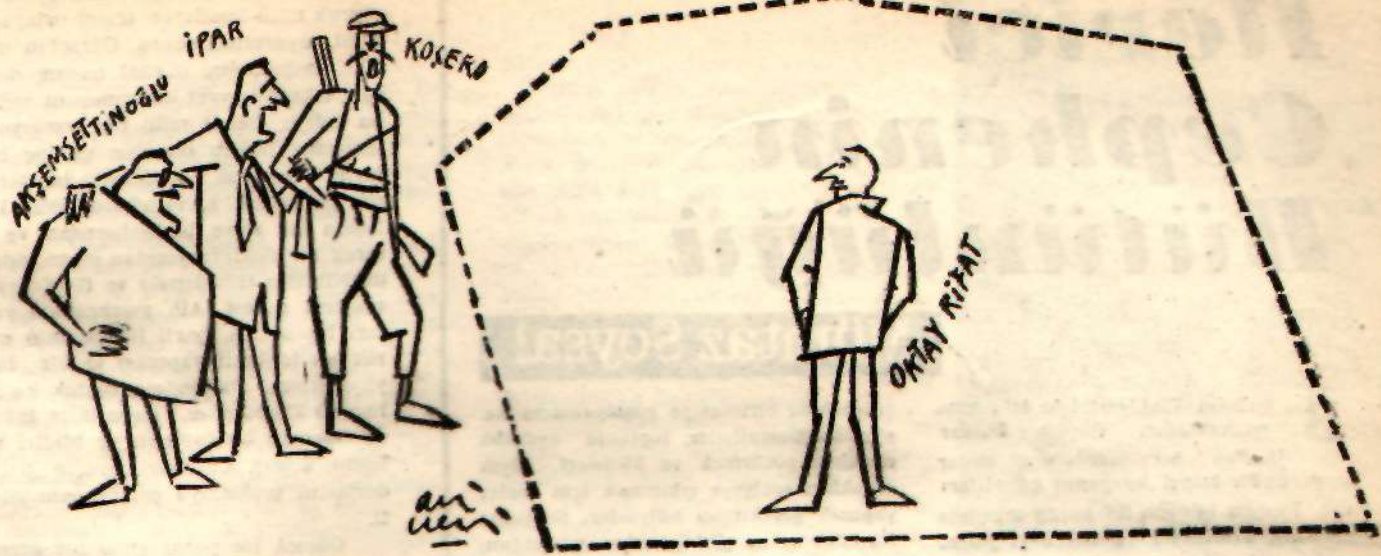
Olaylar, Ekimin ikinci günü akşam üzeri, ellerinde iki Türk bayrağı, bir Ata Türk resmi ve dört döviz bulunan 8 kişilik bir grubun, tek sıra halinde Sıhhiye den Kızılaya doğru yürümesiyle başladı. Tek sıralı yürüyüş uzun sürmedi. Kafile, yarı yolda bir Hava Yüzbaşı tarafından darduruldu. Ellerindeki İnönü aleyhtarları dövizler, çığ gibi büyüyen su bay ve gençlik topluluğu tarafından yırtıldı. Sıkızi tek sıra, linç edilmekten güçlükle kurtulabildi.

Olaylar, ondan sonra büyüdü. 27 Mayısçılar, şahlandı. Ankara, geceyarılarına kadar bir devrim gününün heyecanını yaşadı. «Katillere, hırsızlara, soygunculara af yok» haykırışları ve «Olur mu böyle olur mu, katillere af olur mu» şeklini alan Gazi Osman Paşa Türküsü, harekete tonunu verdi. Afçı İsmet Paşaya yönelilen! «Af yok» haykırışları arasında, «İnönü, İnönü çok yaşa» sesleri, 27 Mayıs öncesi günlerin alışılmış bir klisesi olarak kaldı. Bu arada, AP Merkez ve il binaları ile 27 Mayıs aleyhtarları gazetelerin bürolarının tahribi gibi tüzumsuz taşkınlıklar oldu. 27 Mayıs günlerini hatırlayan polis, bütün bunlara seyirci kaldı.

Af aleyhtarları nümayişler, hafta boyunca, gerici basını protesto şeklinde sürdü gitti. Binlerce gencin katıldığı nümayişlerde «Yön» ve bütün ilerici basını sık sık alkışlandı.

Perşembe gecesi evlere, Milli Devrim Ordusu imzasını taşıyan ve 27 Mayıs düşmanları aleyhine çok sert sözleri ihtiva eden beyannamelerin alınması, nümayişçilerin yarattığı huzursuzluğa daha da arttırdı. İyi kâğıda basılmış ve iyi bir üslûpla kaleme alınmış olan M.D.O. beyannamelerine karşı, daha ertesi gün başka beyannameler icat edildiyse de, kimse bunları eiddiye almadı. Karşı beyannamelerin bir kısmında, parlamentoyu korumağa azimli bir «Kuvayi Milliye Ordusu»ndan söz ediliyordu. Mevcut nizami korumak için gizli bir teşkilâta ihtiyaç olmadığına göre, karşı teşebbüs her halde bazı amatörlerin işiydi.

2 Ekim Salı akşamı başlayan nümayişlerin nasıl patlak verdiği ve için için de önceden hazırlanmış bir plan bulunmadığı bütün hafta zihinleri meşgul etti. İddialara göre, AP'iler o gün bir gösteri tertiplemişler, fakat çoğunluk bundan cayınca, pankartlar 5-10 kişinin eline geçmişti. Bunlar arasında da AP'li Ankara milletvekili Ferhat Yıldırım'ın akrabaları da vardı. Pan kartçılara karşı ilk tepkiyi gösterenler kimlerdi? Nümayiş, tam anlamıyla, İni

Oktay Rifat'a pasaport verilmiyor (Gazeteler)

AÇIK REJİM

Şi ihtilâli körükleyen sözler söyledi. Urfa Milletvekili Kadri Eroğan da «Tom son'sa, tops karşı her türlü silâhla savaşacaklarını» ilânda kusur etmedi. Bozdoğanlı, «Salyaları akan kuduz köpekler, Kızılay ve Sıhhiye köpekleri, Koz mopolitler, dejenereler» gibi sözlerle, gençliğe saldırdı. İlgisiz bir topluluğa söylenen bu sözler, zinde kuvvetlerin öfkesini arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Böylece, karşı ihtilâli körükleyicileri, memleketteki gerçek kuvvet dengelerini görmek ve zinde kuvvetlerin kudretini yoklamak fırsatını buldular.

27 Mayıs tasfiye için dinlenenler, 27 Mayısın gücünü, ilgisizler. Ankara, nümayişlerinin mânâsını anladılar ve sindiler.

AP'nin telâşi

Ankara olayları, vatan sathında aylardır 27 Mayıs düşmanlığı yapan AP idarecilerini ve basını denize düşmüş yüzmeye, bilmeyen insanlara çevirdi. İlk şaşkınlık içinde yapılan, «Bu, C.H.P'nin tertibidir. Üniversite gençleri siyasetle meşgul olmalarına derslerine çalışsınlar. Gensoru açalım. Meclisten çekilelim» gibi çıkışlar, çabucak unutuldu. Olay gecesi toplanan AP Grubunda, azınlık müritler kuzun kesilmişlerdi. Nitekim Çarşamba günü AP grubu adına Mecliste yapılan konuşma, İnönü'nün eski bakanlarına bırakıldı. Tansiyonu yüksek Topaloğlu'nun özür dilemesi üzerine, bu iş, eski İmar ve İskân Bakanı Muhtetin Güven'in üstünde kaldı. Konuşma sunu istediği gibi hazırlamakta serbest bırakılan Güven, yatıştırıcı bir konuşma yaptı. Nitekim Güven, herhangi bir sert sözden kaçınarak, «Meseleyi, partiler üstü bir dava halinde huzuruza getirmiş bulunuyoruz» dedi ve «tebhlkede olan rejimin kurtarılması» temasını işledi. Perşembe günü Senatloda konuşan İhsan Sabri Çağlayangil de, «Mevki ve rütbeleri ne olursa olsun, sorumlularını behemehal cezalandırılmasını» isterken yumuşaktı. AP sözcüsü, «Gâyemize varmak için daima uysal ve yavaş hareket etmeye kararlıyız, sabırlıyız!» diyordu.

Bu zoraki uysallara, çok güzel ko

nuşmalar yapan CHP. Grup Başkan Vekili Suphi Baykam ve tabii senatör Osman Köksal, gereken cevapları verdiler. Baykam «Bu buhran dün başlamamış, aylardan beri devam ederek, devamlı taziyik ve tahriklerle, dün değişik bir şekile ortaya çıkmıştır» diyerek olayları deşeriendirdi ve nümayişlerde komünist parmağı aramanın gülünçlüğünü hatırlattı. Köksal ise «Ekim olaylara gebe dir» sözleriyle, uzun zaman hatırlarda kalacak bir konuşma yaptı.

İnönü'nün, hükümetteki kusurları kabul edip muhalefete teminat vermesi de zoraki uysalların işlerini kolaylaştırdı. Nitekim İnönü'nün meclis konuşmasından sonra, toplanan A.P. grubunda, İnönü'nün verdiği teminat ve sözler tasvip edildi. A.P. grubu, tecavüzlere seyirci kalan işçileri Bakan hakkında hemen gensoru açmayı bile mevsimsiz buldu. 23 Ekim ve 22 Şubat günlerinde olduğu gibi, İnönüye sığınmaktan başka çare yoktu. Nitekim AP'ilerden Urfa Milletvekili Kadri Eroğan «İnönü artık dizginleri ele almalı» diyor, Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça da «İnönü efratın da birleşelim» sözleriyle kürsülerden bağıyordu.

Suçlu aranyor

AP ve AP'li basın olayların asıl fabrikası olduğunu unutturmak için, yeni bir taktikle ortaya çıktı. Yeni bir suçlu bulmak, asıl kabahatliyi unutturmak ve zinde kuvvetlerin dikkatini başka taraflara çekmek lazımdı. Bu suçlu, her zaman olduğu gibi, komünizmdi. Bütün kabahat, «Komünistlere» yüklenebiliirdi. Nitekim Cuma günü, mecliste çok ateşli bir hatip, Cevat Onder, «Bizim Radyo» meselesini, ortaya attı. Bizim Radyo, Türkiye'de gizli bir komünist partis olduğuna söylüyormuş ve Türkiye'de de İzzim Radyonun ağzıyla konuşanlar varmış. Bu iddia daha önce de ortaya atılmıştı, fakat AP'iler dahi üzerinde durmamışlardı. Fakat bu sefer bu iddiaya dört elle sarıldılar, 27 Mayıs aleyhtarları basın büyük bir gayretle bu temayı işlemeye başladılar. Gümüşpala'nın İnönü ve Gürsel ile yaptığı konuşmalardan sonra A.P. taktisyenleri İnönü ve Gümüşpala'nın da, «Son olaylarda komünist parmağı» gördüğünü acele basına iletiler. 27 Mayıs aleyhtarları basın, bu haberleri 8 sütun üzerinde manşette vermekte kusur etmedi. Cumartesi günü AP. grup tebliği, «AP. kincilliği, inlikamcılığı, gericiliği ve faşistliği, şiddet ve nefretle reddeder. Atatürk taktiklerinin bekleşisidir. Türk gençliğinin, Şanlı Türk ordusunun daima yanındadır» diye, ordu ve gençliğe selâm çaktıktan sonra, «Komünizm faaliyetinin bugüne kadar görülmedik bir şekilde, yurt sathında zehirler saçtığına, türlü kisvelere bürünerek rejimi ve devletin bekasını yıkmaya çalıştığına» belirtiyordu. Ashında zinde kuvvetlerden korkan AP. iade itibar etmek ve İnönüye sığınabilmek için, neredeyse memleketimizin komünistlerin eline geçeceğini söyleyecekti. Komünistleri, herşeye muktedir büyük bir kuvvet olarak göstermek ve komünizmle mücadele gibi ciddi bir konuyu, politik maksatlarla istisnara kalkışmak, ancak komünistlerin ekmeği

Mucip Ataklı

Akrem Acunev
27 Mayısçılar

Emanullah Çelebi

İlerici Cephenin Bütünlüğü

Mümtaz Soysal

Bugünün Türkiye'si için için kaynamaktadır. Büyük bulvarlardan üçra kulübelere kadar her yerde bir temel kavranın çatırdatıları var. Toplum bünyesi iki kutup arasında gerilmiş, kıvrılıyor. Binlerce yıl, yüze-rinden dalga uygularlıklar aktıran memleket, şimdi tekrar tarihteki ezeli çekişmenin sancıları içinde. İlericiler, Atatürk'ten kaptıkları alevi, daha da canlandırılmış olarak, akılcılığın ve halkçılığın kaçınılmaz sonuçlarına doğru götürmek istiyorlar. Gerici cephe ise, bütün toplumlarda oynadığı rolü burada da oynayabilmenin gayretiyle, uğraşmakta, çabalamaktadır. Amaçları, birbiri ardından gelen ve her gelişinde daha da kuvvetlenen hamleleri, yerleşmiş çıkarılmam ve küçük hesapların mendireklerini kırmak, ufalamak. On, onbeş yıl öncesine kadar ilerici cephe ilerlemekte, gericiler de artçı savaşları vermekteydi. Sonra gericiliğin hücum günleri geldi; ileriyi savunanlar, tutundukları siperlerde birşeyler kurtarabilmek için didindiler. Şimdi, ilerici cephe karşı hücumdadır: siperlerden fırlayanlar, toplumu yüzümler çemberler-rinden koparmak, kütleleri layık ol-dukları seviyeye yükseltmek ve memleketi aydın ufuklara götürmek için uğraşıyorlar. Bu cephenin tam bir bütünlük gösterdiğini söylemek henüz mümkün değildir; fakat hepsini birleştiren ortak bir nokta var: sabırsızlık. İlerici cephenin bazı kesimlerindekiler, belki ne istediklerini tam olarak kestiremiyorlar. Ama, bir şey istemedikleri iyice belli: bugünkü durgun, gevşek ve tavis-ci davranışlar onları rahatsız ediyor. Bu memleketin kaderini değiştirmek için birşeyler yapılmasını, büyük adımlar atılmasını zorunlu sayıyorlar. Bu zorunluluk ortada dururken, bazı kesimlerin hâlâ geriyeye dönmek istemesi onları çileden çıkartıyor; küçük kıvılcıklar, ilericilerin bazan büyük kütleler hâlinde taşmasına, taşınlaşmasına sebep oluyor.

Bu ilerici cephe içinde öyle bir kesim var ki, gericiler kendileri için asıl tehlikenin oradan geleceğini pek iyi bilmektedirler; bu kesim, sosyalist uyum

çevresinde birleşmeğe bastayanların kesimidir. Sosyalistler, toplumu aydınlık ufuklara götürmek ve kütleleri layık oldukları seviyeye çıkarmak için nelei yapmak gerektiğini biliyorlar. Sosyalist formüllerin ne gibi çıkarları yıkacağını, künlerin oyumlarını bozacağını da karşı cephe çok iyi kestiriyor.

Sosyalizm çevresinde birleşenlerin en büyük kuvveti halka olan inançlarıdır. Sosyalistler, toplumu aydınlık ufuklara götürmek ve kütleleri layık oldukları seviyeye çıkarmak için nelei yapmak gerektiğini biliyorlar. Sosyalist formüllerin ne gibi çıkarları yıkacağını, künlerin oyumlarını bozacağını da karşı cephe çok iyi kestiriyor.

Şimdi, duruculuğa, gericiliğe ve tavisizliğe karşı yapılan uyarılardan sonra, başlangıçtaki yanlış ayrımlara rağmen, parlamentodaki «muhafazakâr» zihniyetin derlenip toparlanması, kendisi için olup bitenlerin gerisinde yatan gerçek tehlikeyi sezmesi, onu vurarak ilerici cepheyi bölmek istemesi beklenebilir. Daha ilk günlerden itibaren, kürsüde konuşanların «sol tahrikler» den bahsetmeleri boşuna değildir. Eğer bir punduna getirip sosyalist kesimi vurabilirlerse, ilerici cepheyi parçalamış ve tehlikeyi on, onbeş yıl geriyeye atmış olacaklardır. Onlarca asıl tehlikeli olan sosyalizmdir; öbür kesimleri süslü sloganlarla kolayca atlatabileceklerine inanırlar.

Toplumun diri ve ilerici kuvvetleri, ilk bakışta bölünmüş gibi duran, fakat büyük tehlike çanları çalınca hemen derlenip toparlanan «muhafazakâr parti» nin oyununa gelmekten kaçınmalıdır. Türürlü çamurlar atıp sosyalizmi batırmak isteyenler, aslında ilerici cephenin karşı hücumundan korkanlardır. İlerici cephe, kendi içindeki en yapıcı kesim olan sosyalist kesimi koparıp düşmanlarına teslim edemez.

ne yağ sürecek ve komünizmle mücadeleleyi güllüncleştirecek tehlikeli ve zararlı bir oyundur. Fakat AP, bu oyunu oyna-makta mahzur görmedi ve rejimi kurtarmak ve komünizmle mücadele etmek için, «bütün partileri, milli ve sosyal müesseselerimizle bir fikrin etrafında toplanmağa ve gaye birliğine» çağırıyor.

Gaye birliği!

Güney seyahatinden Ankaraya dönen Gümüşpala partilerarası yaklaşmayı sağlamak için, cuma günü faaliyete başladı. İlk temas, AP, liderinden hoşlanmadığını saklamaya lüzum görmeyen İnönü ile yapıldı. Bu konuşmada AP, lideri, zevahiri kurtarmak için, indirilen AP, tabelasının İnönü ve hükümet huzurunda merasimle takılması, gibi güllünc taleplerde bulundu. Bu talebi er tesi gün CHP, Genel Sekreteri Kemal Satır cevaplandırdı: «AP, levhasının Başbakanın iştiraki ile yapılacak bir merasimde yerine konmasını talep eden fikir, bana ister istemez sâkit ikildarın bir vekilinin 6-7 Eylül faciasından sonra Yunan bayrağını İzmirde merasimle Yunan Konsolosluğuna çekişini hatırlattı. Böyle bir merasim yapılmasına hav salam almıyor. Biz suçluların tavis an layışına katılmıyoruz.» Mamafili, bu mesele teferuatlı. Olaylardan ürken AP, her ne pahasına olursa olsun, partiler

arası bir yaklaşmayı sağlamak çabası içindeydi. İnönü de, soğuk davranmakla beraber, AP'nin ve AP'li basının tahrikleri durdurmasını şartıyla, yaklaşılmaya aleyhtar değildi.

AP, bu yaklaşmayı, milli bir koalisyon teşkiline kadar götürmeyi düşü

Korgeneral Memduh Tağmaç
«Gerekirse müdahale edilecek»

nüyordu. Nitekim, Gümüşpala'nın Gürseli ziyaretinde, İhsan Ünal, şahsi fikri olarak milli koalisyon tezini ortaya attı. Ünal, ziyaretten sonra, Gürsel'in de bu fikri beğendiğini derhal basına duyurarak, fikrin kuvvet kazanmasını sağlama ya çalıştı. Fakat milli bir koalisyon, iş lemesine imkân olmayan güllünc bir fi kirdi. Koalisyon partilerinin hiç biri, bu na yanasmak niyetinde değildi. Yakın laşma bir zirve toplantısından ve müş lerek bir deklarasyondan öteye gidemez di. Nitekim Gümüşpala ve Bölükbaşı, cu martesi gecesi, AP, merkezinde yaptıkları toplantıda, parti liderlerinin müste rek bir toplantı yapması ve bir bildiri yayınlaması üzerinde mutabık kaldılar. Esasen Gümüşpala, daha önce İnönüye ve Gürsel'e bu toplantı ve bildiri mese lesini açmış, Cumhurbaşkanının parti li derlerini toplantıya çağırmasını istemiş ti.

Gürsel, ise pazar günü bir gazeteye verdiği demeçte, «Henüz böyle birşey düşünmüyorum» dedi.

Şimdi bu konudaki son söz, İnönü'nündür.

Olaylardan

çıkan sonuç

Ankara nümayişleri, henüz tam şuur kazanmamış olsa bile, zinde kuvvet lerde mevcut olan yaygın bir huzursuz luğun sonucudur. 27 Mayıs tasarrufları nın birer ikişer ortadan kaldırılması ve İnönü'nün statüko taraflarına sözcülük etmesi, zinde kuvvetleri ümitsizliğe ve güvensizliğe sevk etmektedir. Af kanunu ve karşı ihtilali belirtileri, bu hayal kırıklığını öfkeye çevirmekte geçikmedi. Hükümet, köklü reformlarla sosyal ada let içinde hızlı kalkınma yolunu seçme diğine veya seçemediğine göre, bu ha yal kırıklığı ve huzursuzluk gittikçe ar tacaktır. Mücadele, açık ve kapalı rejim arasında değil, eski ve yeni Türkiye ara sındadır. Yeni Türkiye bu çatışmadan e ninde sonunda zaferle çıkacaktır.

SIYASI AF

İnönü affından, başta Bayar olmak üzere, boyunlarını ipten kurtarmış olan «miebetler» de faydalanacak!

Saatli bomba

Önümüzdeki günler içinde dana-nın kuyruğu kopacak ve kelina perçemi başına düşecek. Birinci Koalisyonun başını yiyen, ikincisini ise ne yapacağı belli olmayan siyasi af kanunu tasarısı bu haftanın başında Türkiye Büyük Millet Meclisine bizzat CHP Genel Başkanı ve Başbakan İsmet İnönü imzası ile sevk edildi.

Kısaçık cümlelerle kaleme alınmış beş maddelik tasarı, aslında, parlamento içine salıverilmiş bir saatli bombaya benzemektedir ve sonucunun nereye varacağını kestirmek aslâ mümkün değildir.

Milli Bidik İdareci devrinden sonra girdiğimiz şekli demokrasi içinde, inanılmaz bir yitimsizlikle, «suçları sadece parmak kaldırmak olanlar» şeklinde getirilen Anayasayı ihlalden suçluların 279 ilâ 283 taneinin salıverilmesini sağlayacak olan tasarısı dahi yeterli görmeyen Başbakan yardımcılardan biri bir gazeteciye yana yakıla, «Ne yapalım ki bu nazik durumda tasarısı daha çok tevsi etmek imkânını bulamadık» dedi. İsmet İnönü ise Cumartesi ve Pazar günleri yapılan Bakanlar Kurulu toplantılarında aynı temayı işleyerek, koalisyon ortaklarına, «partiler zordur. Koalisyon protokollerinde ve Yuvarlak Masa toplantısında verdiğimiz sözlü olsun yerine geçmez işek, sözünü tutmamış insanlar durumuna düşeriz» dedi. Ağzının içine bakan bakanlarına Çan-

Cumhurbaşkanı Gürsel
İyi niyetli..

kayada yapılan komutanların ve parti liderlerinin katıldıkları toplantının safahatını anlattı. Silâhlı Kuvvetler gevrecilerinin af konusundaki allerjilerine dikkati çekti ve komutanların o temaslar sonun da verdikleri sözle bağlı olduklarını, Hükümetin bu söze dayanarak hiç olmaz ise dört yıllık teza indirimini sağlamasının da iyi bir başlangıç olduğunu belirtti. YTP li ve CKMP li Bakanlarına, kendisinin de daha geniş bir affa taraftar bulunduğunu, ancak buna imkân olmadığını kapalı bir şekilde anlattı.

Bakanlar Kurulu toplantıları sırasında İnönü bir başka endişesini de açıkça ortaya koydu ve YTP ile CKMP liderlerinden, tasarruflar Meclisteki müzakeresi sırasında grupları üzerinde tam bir parti disiplini sağlamalarını istedi. Kendi grubuna mensup milletvekillerini ve senatörleri çantada keklik «suyan İnönü» daha ziyade YTP Grubuna mensup milletvekilleri ve senatörler endişelendiriyordu.

Edebiyatı bol gerekçe

Bu haftanın başında Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilmiş özel af kanunu tasarısının gerekçesinde, bir takım allerjileri nisbeten yatıştırmak için başta çıkarılan cümle, «çıkartılacak affın bir atıfet olduğudur».

Düşük Bayarın, tedbirsiz bir eda ile söylediği, ve fanatik DP kalabalıklarının dillerine pelesenk ettikleri, «Af değil tasahhi karar istiyorum» sözleri karşı bir emniyet sübabı olarak konan, «Af büyük meclisinizin bir atıfidir» nazariğinin ne kadar etkili olduğu ise önümüzdeki günlerde görülecektir. Her halde, Ankaranın 28 Nisan 1960 dan sonra Hürriyet Meydanı adını alan Kızılay meydanını dolduran binlerce ve binlerce üniversiteliye, bu hukuki inceliği anlatmak pek kolay olmayacaktır. Hele ve hele, «suçları sadece parmak kaldırmak» şeklinde gösterilmeye çalışılan Anayasa çiğneyicilerinin aradan ikibüçük yıl geçmeden birer kahraman olarak ortaya çıkmalarını zinde kuvvetlere kabul ettirmek herhalde çok daha güç bir meseledir.

Milli Meclisine sevk edilmiş tasarının gerekçesinde, affın «özel» olduğu, memleketin huzurunu, «nisbeten» sağlandığı, demokratik nizam içinde böyle bir affa girmenin zaruret haline geldiği belirtilmektedir. Daha ziyade yaldızlı ve orta-lığı yumuşatıcı cümlelerden meydana gelen gerekçenin gerisinde yatan beş maddelik tasarının ise ana hatları şöyledir.

Bir kere tahminlerin hilafına, özel af tasarısı, affın kimlerin istifade edebilecekleri isim isim tasrih etmemiştir. Gazetelerde affın istifade edebileceklerin sayısını yazılmışsa da, daha dikkatli hesaplar sonunda bunların sayısının 279 ilâ 283 arasında olacağı ortaya çıkmıştır. Yalnız bu özel affa tahliye edileceklerin sayısı 279 veya 283 olarak dondurulmuş değildir.

Bayar da affedilecek

Şimdilik efkârı umumiyenin ve bî-hassa zinde kuvvetlerin gözünden dikkatle saklanılmak istenen asıl nokta, salıverilecek olan 279 veya 283 kişinin dışında,

Anayasayı çiğnemiş bir iktidarın bütün sorumlularının, bütün milletvekillerinin ve bakanların ve hattâ Cumhurbaşkanı'nın da bu aften istifade edeceğidir.

Bir takım kelime cabazlıklarının ve hünerbazlıklarının arkasında saklanılmak istenen gerçek şudur: Yüksek Adalet Divanında Demokratik nizama kasdetmek ve Anayasayı çiğnemek, kardeşi kardeşe vurdurmak, dolayısı ile vatan hiyaneti suçunu işlemekten mahkûm olan bütün DP milletvekilleri eşit ölçüler içinde, bu «atıfetten» istifade edeceklerdir. Yani, Celâl Bayar, Refik Koraltan, Emin Kalafat, Ağâh Erozan, Hamdi Sancar, Bahadır Dülger, Baha Akşit, İbrahim Kirazoğlu, Nusret Kirişçioğlu, Zeki Erataman ve Osman Kavrakoğlu gibi boyunlarını ipten kurtarışlarla Şemî Ergin, İhsat Budakoğlu gibi dört yıl iki aya mahkûm edilmişler, bu atıfetten aynı ölçüde faydalanacaklardır. Zira, ikinci koalisyon protokolünde de, özel af tasarısında da atıfet adı altında, «suçları sadece parmak kaldırmak olanlar»ın yanı sıra, bütün Kayseri mahkûmlarının cezalarının dörder yılının indirilmesi hükmü getirilmektedir.

Umumi eflâkın ve bilhassa zinde kuvvetlerin gözünden dikkatle kaçırılmak istenen bu ufak nokta şu demektir: Türk Ceza Kanununun Cezalar bölümüne ayrılan «ikinci bab»ın 13. maddesinin son fıkrasına göre, «Müebbed ağır hapis cezası 36 sene üzerindedir hesap edilir». Müebbed hapse mahkûm olanlar ikibuçuk yıldan beri haptislerdir. Cezalarının dört yılı da atıfet adı altında affedilecektir. Böylece cezalarının altı buçuk yılı geçtiğine göre, meselâ Bayar, müebbed hapis cezası mahkûmu olmaktan çıkacak, otomatikman, otuz yıl ağır hapis cezası yememiş bir suçlu durumuna girecektir. Mahkûmlar bir kere müebbed haptisten kurtuldular mı, ondan sonra işle bir hayli kolaylaşmaktadır. Şimdilik hiç adı edilme-yerek uyutulmak istenen «kademeli af» sloganı o zaman ortaya çıkacak ve müebbed hapis mahkûmları diye bildiklerimiz kurtuluş yolları ortaya çıkacaktır. Millet'in ve büyük Meclis'in atıfeti adı altında oynanan oyunun gerçek yüzü budur.

Amme hakları

Yüksek Adalet Divanı, şimdi «suçları sadece parmak kaldırmak» olarak takdim edilen vatan hiyaneti suçlularını, hapis cezaları ile birlikte, amme haklarından da mahkûm etmiştir. İnönü'nün başkanlığındaki İkinci Koalisyon, suçluları bu mahrumiyetten de geniş ölçüde kurtacaktır. Şöyle ki, bunlar siyasi haklardan istifade edememek, yani bir daha milletvekili falan olamamakla beraber, kaybetmiş oldukları meselâ avukatlık etmek, doktorluk etmek, mühendislik etmek, müsavirlik etmek, idare meclislerine girmek gibi hakları rahatça kullanabileceklerdir.

Bugüne kadar, gerçekten Büyük Meclis'in ve Millet'in atıfeti olarak pek çok özel af kanunu çıkmış, ama bunlarda meslek faaliyetlere müsaade etme hükmü nedense hep unutulmuştur. Fakat şimdi sadece vatan hiyaneti suçluları için bu hükmü konmaktadır.

Reşat Özarda
Teptancı!

Protokolün esasları

Adalet Komisyonunda, Hükümet Tasarısını beklemede olan Reşat Özarda'nın genel siyasi af teklifine göre nisbeten yumuşak olan hükümet tasarısının esasını, ilk koalisyonun başını yiyen af protokolü teklif etmektedir. Protokol şudur:

A) Evvelki hükümet zamanında yapılan görüşmeler sırasında tezekkür edildiği üzere, 4, 5 ve 6 seneye mahkûm olanların mahkûmiyet ilâmında yazılı cezaları bir atıfet olarak özel af yolu ile kaldırılacak ve bundan yukarı müddetle mahkûm olanları cezalarından da 4 sene indirilecektir.

B) Bu özel afın istifade edecek olanların amme hizmetlerinden mahkûmiyet cezaları devam edecek ve bunlar her ne suretle olursa olsun siyasi faaliyette bulunamayacaklardır.

C) Bu suretle aften istifade edenlerden, hususî kanunları gereğince meslek faaliyetten mahrum kalmış olanların mesleklerini icra etmeleri mümkün hale gelecektir.

D) Bu özel af kanunu 1962 yılı Ekim ayı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevkedilecek ve bu ay içinde yürürlüğe girmesi gerçekleştirilecektir.

E) Karma Hükûmete dahil partiler tarafından afın istismar konusu yapılmaması için partilerimiz gerekli gayreti surfedeceklerdir.

CHP Genel Başkanı İnönü'nün, karşı partilere vermek imkânında olduğu en büyük tavizleri ihtiva eden bu protokol esaslarına göre hazırlanan tasarıya gelinceye kadar verdiği diğer tavizleri de kısaca bir gözden geçirmek faydalıdır.

İnönü aylarca süren af konusundaki Mahmutpaşa pazarlıklarına, önce, «af konusunda tarih veremem» diye bağlamıştır. Sonra Birinci Koalisyonun gerçekleşmesi için, tarih değil ama, kaç yıllık cezaların affedileceği hususunda yeni bir taviz vermiştir. Derken Birinci Koalisyon sarsılınca, tavizin hudutlarını genişletmiş, «suçu sadece parmak kaldırmak olanlar» denen hiyaneti vataniye suçlularının dışındaki suçluların da aften bir ölçüde faydalanmaları esasını kabul etmiş, ama gene de ilk koalisyonu kurtaramamıştır.

İkinci Koalisyonun kuruluşunda ise İnönü, «atıfetin» hudutlarını biraz daha genişleterek, «tarih veremem, kademeli affın şimdilik sadece ilk planını düşünürüm» demiş ve sadece Kayseridekilerin değil, Adanadakilerin de aften faydalanması yolunda bir takım pazarlıklara boyun eğmiştir.

Şimdi, bütün gayretine rağmen, Adanadakilerin, yani 113 sayılı kanununun bazı fıkralarının değiştirilmesi ile affedilmeleri istenenlerin, ilk etapta affa dahil edilmesi imkânını bulamayan İnönü ve yardımcıları Alicanla Dinçer, üzüntü içinde, «hele şu Kayseridekilerin meselesi bir halledilsin de» demektedirler.

Ne olabilir?

Mevcut şartlar altında son derece hassas bir konu haline gelen af kanunu, İnönü'nün istediği şekilde çıkabilecek midir? İnönü'nün istediği şekilde çıkarsa da, af k-

Celâl Bayar

27 Mayıs'tan ömürlü çıktı!

nusu yeni huzursuzluklara yol açmıyacak mıdır? AP son olaylardan sonra bir hayli uslanmış görünmektedir. Bu sebeple, dış tesirler olmazsa İnönü tasarısının Meclisten olduğu gibi geçme şansı kuvvetli gözükmektedir. Bugünkü hava değişmezse, koalisyon partilerinin disiplinli davranacakları ve AP'nin de pek gürültü çıkart-

ÇIKMAZLAR İÇİNDE BİR IŞIK

ORDU

Türkiye, yüzyıllardan beri bir mücadeleden içinde. Bir yanda da Türkiyeyi ileriyeye götürmek, Atatürk'ün diliyle, «Çağdaş uygarlık düzeyine» erişirmek, öte yanda, Türkiyenin bugün içinde bulunduğu seviyeyi bile çok geride bırakarak ileriyeye sürmek isteyenler bu mücadeleyi sürdürüyorlar. Bir de bunların arasına sıkışmış bir başka grup var: «Ağır ortacılar», «eyyameçiler», «aman aman ortaklık dalgalanmasın» cılar. Aslında bu üçüncü grup gerici olan bel kemiği. Kendini açıkça «gerici» olarak ortaya koyanlardan, «maziperestlerden» daha tehlikeli, daha etkili. Üstelik yaptıkları, yapmak istedikleriyle de gericilerin yapmak istediklerini gerçekleştiriyorlar. Türkiyeyi olduğu yerden bir adım daha ileriyeye götürmesini, çağdaş uygarlık seviyesine bir adım daha yaklaşmasını önlemekte daha da başarılı oluyorlar.

Şimdi tabloyu çizelim. Bir yanda ilerici kuvvetler var, son günlerin moda tabiriyle, «Zinde kuvvetler» denilen bu kuvvetler, başta olmak üzere, basın, gençlik, sendikalar ve Üniversite lerdir. Bunların dışında kalan daha doğrusu bütün bu zinde kuvvetleri ortaya çıkaran bir de halk var ilerici cephesinde. Yüzyıllardır ihmal edilmiş Türk halkı. Sağduyulu, iyi olan, ileri olan, memleket yararına olan her şeyi hemen benimseyen, gereğinde canı bahasına savunan fedakâr ve vefakâr Türk Halkı.

Gericiilerin ve ağır ortacıların safı belli. İrkçılar bunların içinde. Turancılar bunların içinde, ümmetçiler, cemaatçılar, sokak politikacıları hep bu saflarda. Ağalar, şeyhler, dedeler, yabancı parası ile göbeklerini şişirenler halkı sömürenler, hep bunlar. Memleket tamamen ellerinde kalsa, bunlar hilâfeti de, sultanları da getirebilirler. Bereket karşılarında ilerici bir Ordu vardır ve Ordu memleketin geri götürülmesine aslâ müsaade etmeyecektir.

Daha Osmanlılar devrinde, İkinci Mahmut zamanında yeniden düzenlenen Ordumuza «Nizam-ı Cedid» adı verilmiştir. Yani, yeni nizam...

Ordu daha o günden bu memleket içinde bir yeni nizamın öncüsü olmuş tur. Her yeninin, her ilerinin savunucusu ve koruyucusu olmuştur.

Türkiyemizde Batı anlamında ilk gerçek mühendisler, ilk gerçek doktorlar, ilk gerçek bilim adamları ordu için den yetmişmiştir. Türkiyemizde başından sarıya atan ilk insanlar ordu mensuplarıdır. Enver Paşa devrinde fesi de ilk çıkarıp kalpak giyenler gene ordu mensuplarıdır. Türkiyede tekniğe sinesinde ilk yer veren kurum Ordu dur. Türkiyede modern dünyayı en yakından izleyen de gene ordudur.

Türkiyede bir anlamda Ordu Halk, Halk bir anlamda ordudur. Fakir halk çocuklarını okuma ve yükselme yolunu açan en büyük ocak ordudur. Kurtuluş Savaşı, bu milletin yediden yetmişe, kadını ve erkeği ile ordu haline geldiği gündür. Hiç ama hiç unutulmamalıdır ki, Mustafa Kemal, Ordunun İcinden, Harbiyeden çıkmıştır. Ordu Mustafa Kemal başına tac etmiştir. Mustafa Kemal sadece Mustafa Kemal olduğu için değil, Türkiyeyi ileriyeye yönelttiği için başına tac etmiştir. Kemalizm en keskin hatlarıyla Ordu saflarında yer etmiştir. Atatürk Devrimlerinde bugüne kadar en ufak tavizi vermeyen tek kuvvet de, gene Ordu olmuştur.

Umutların kaynağı

Ordu bugüne kadar verilmiş ilerici ilk ve Atatürkçülük sınavlarında tek açık vermemiş kuvvettir dedik. Tek eğilip bükülmemiş kuvvettir dedik. Batı memleketleri ordularından bazılarına bakıp, Türkiyede de Ordunun muhafazakâr, statik bir kuvvet olmasına şaşanlar bulunabilir. Ama Türk Ordusunun ilerici olmasının sebebi o kadar açık, o kadar gözle görülür ve elle tutulur bir gerçektir ki, bunun ne denlerini anlatmaya lüzum bile yoktur. Türk Ordusu kumanda kademeleri, asteğmeninden marşallara kadar, ast kademeleri, tek erinden kudemli başçavuş assubayına kadar, dirayetleri, kabiliyetleri ve imkânları çerçevesinde bütün Türk çocuklarına açıktır. Türk Ordusu ne Batıdaki bazı örnekleri gibi kiralanmış askerlerle ne de gene batı ülkelerinde olduğu gibi kumanda kademelerinde sadece ve sadece belli asalet sınıflarından oluşmaktadır.

alınmış ve yetiştirilmiş insanlardan teşekkül etmiştir. Türk Ordusuna, hal kın her sınıf ve kademesinden her Türk girebilir. Kabiliyet ve dirayetine göre Ordunun her kademesine yükselir. Kısacası Türk Ordusu, halkın ordusudur. Halk Ordusudur ilericiliği, Atatürkçülüğü buradan gelir

Sultan Azizin hal'i Kurtuluş Savaşı, ondan önceki yüzlerce ve binlerce savaş ve ilerici hanle, nihayet 27 Mayıs, Türk Ordusunun hangi yönde olduğunu göstermiştir. Şayet 27 Mayıs olmasaydı, acaba daha Türk Halkı Toprak reformu, vergi adaleti, sosyal adalet, hekimliğin sosyalizasyonu gibi lâfları duyabilmek için kaç yıl ve kaç yıl beklerdi. Hiç şüphe edilmesin ki yıllar ve yıllar...

Planlı Kalkınma çabaları kimin eseridir? Ordunun...

Bu memlekette son Anayasayı, şekli de olsa demokrasiyi kim kazandırmış, hürriyet nizamını kim kurmuş tur? Ordu... Basın hürriyetini kim sağlamıştır? Ordu... Siyasi partilerin türli şekillerde çelmelemeye çalıştıkları Türk İşçisinin en tabii hakkı olan Grev, Toplu sözleşme ve lokavt haklarının bir an önce verilmesi gerçeğini kim ortaya erkeğe atmış ve partileri bu yola zorlamıştır? Ordu...

Ve nihayet, bu memlekette kardeş kavgasını kim önlemiştir? Ordu... Atatürk devrimlerinin savunucusu kim olmuştur? Ordu...

Sonuç

Bütün bu gerçekleri bir bir bövle eksiği olan fazlası bulunmayan yönleriyle ortaya koyduktan sonra ortaya çıkan gerçek şudur:

Türk halkının, Türk milletinin ordusu dim dık ayakta durdukça, bünye sinde ve varlığında ilericilik ve Atatürkçülük olduğuna göre Türkiyede gericiiler, eyyameçiler, orta yolcular başarı sağlayamaz. Bu yolda yapılacak her teşebbüs hüsrana uğramaya, boyunlerine demir bir yumruk yemeye mahkumdur. Bunu unutanlara 27 Mayıs derslerin en iyisini vermiştir. Bundan sonra da verecektir. Bu gerçek böylece bilindikten sonra, Türkiyenin bütün ilericilerine, bütün zinde kuvvetlerine düşen iş, memleketimizin en kudretli, en organize ve en güvenilir kuruluğu olan Ordunun etrafında toplanmaktır. İçten veya dıştan gelen her türlü tehdit veya sömürücü her türlü saldırıya karşı, def ve yok olmak, bu kuvvetin doğaldır.

İlhami Sosyal

Yeni Türkiyenin hedefleri

Ziya Gökalp

Ziya Gökalp 1923'te yayınladığı Yeni Türkiye'nin Hedefleri adlı makale serisi ile fikir sisteminde yeni bir aşamaya varmış görünmektedir. O sınıklı imparatorluğunun muhafazası kaygısına dayanan 1923'ten evvelki düşüncelerindeki çelişmelerden, dağınkılıktan bu makalelerde iz kalma- mıştır. Bu makalelerin ekonomik tekliflerindeki bu lanıklık bir tarafa bırakılırsa Halkçılık anlayışına sağlam bir temel teşkil ettiği görülmektedir. Onun için YÖN okuyucularına «İrklar Arasında müsavilik, Milletlerin müsaviliği, Kadınla Erkeğin müsaviliği, Kastların ve Sınıfların müsaviliği, Milletlerin Sevişmesi, Sunî Müsavatsızlıkların Kaldırılması ve Yerine Tabii Müsavatsızlıkların ikamesi insanlar Hürdürler» başlıkları ile yayınlanan bu makalelerden bazı seçmeler sunuyoruz:

«Halkçılığın birinci umdesi irkların müsaviliği olduğu gibi, ikinci umdesi de milletlerin müsaviliğidir. Milletlerin kendine mahsus bir millî ruhu vardır. Fakat, bu (ırk bir ruh) değil, millî bir harstan ibarettir. Bu harsın yeni nesillere intikali uzvî verasetle değil, terbiye tarikiyledir. Bir memleketin ahalişi başka başka kavimlere mensup olsalar bile uzun bir müddet sonra müşterek bir harsa malik olarak tek bir millet haline girerler. Görülüyor ki milletlerin irklarla, uzvî verasetle ve uzvî dejeneresansla hiçbir alakası yoktur. O halde milletler arasındaki medeniyet farklarını, içtimai müsavatsızlıkları, irkî ruhta ve uzvî verasette değil, başka cihetlerde aramak lazımdır. İrklar arasındaki farklar gibi milletler arasındaki farklar da içtimai sebeplerin neticeleridir. Bu farkları eski içtimai sebepler doğurduğu gibi, yeni içtimai sebepler de bu farkları kaldırabilir.

Bazı müellifler biyoloji ilmine istinaden kadının uzviyetçe erkekten aşağı olduğunu, bundan dolayı içtimai kabiliyetlerce, erkeğe müsavî olamayacağını iddia ederler. Bunlara göre kadın boyca erkekten daha kısa vezince daha hafif, kanda-

ki kırmızı küreyvelerce daha fakirdir. Gerçi bu ifadeler doğrudur. Fakat bu gibi uzvî hallerin içtimai kabiliyetlerle ne münasebeti var? Erkekler arasında da kısa boylular yok mudur? Erkekler arasında da vezince hafif yahut kırmızı küreyvelerce fakir olanlar vardır. Erkeklerle kadını cemiyet hayatında birbirinden ayıran ve kadını hukukça aşağı bir mevkie düşüren nedir? Bu sebep sırf içtimaidir. İçtimai sebepleri vadeden cemiyet olduğu için, onları kaldırabilmek iktidarı da o cemiyette vardır. Kadınla erkek arasındaki müsavatsızlıklar içtimai inkılapla değişebilir. İçtimai tekâmülün eski merhalelerindeki kadın erkek ayrılığı ne kadar tabii idiyse, bugünkü yaklaşımlar ve müsavileşmeler de o kadar normaldir. O halde halkçılığın birinci umdesi irkların müsaviliği, ikinci umdesi milletlerin müsaviliği olduğu gibi, üçüncü umdesi de kadınla erkeğin müsaviliğidir.

Bazı emperyalist muharrirler Darwin'in yaşamak için mücadele faraziyesini içtimai hayata da tatbik ederek, milletler arasında da böyle bir kanunun hüküm sürdüğünü söylemişlerdir. Eğer bu gibi müelliflerin zannettiği gibi milletler arasında daimi bir husumet ve harp hâle-

ti tabii bir kanun haliinde mevcut ise, halkçılık anlayışının bir gerçek olmasına imkân yok demektir. Çünkü halkçılık mefkûresinin bir umdesi de, emperyalizmin ve bundan doğan harbin yer yüzünden kalkması ve milletlerin kardeş gibi birbirile sevişmesi ve yardımaşmasıdır. Halkçılık esareti, reyalizmi, feodalizmi, emperyalizmi, istibdadı, şovenizmi, taassubu, hülasa hürriyet ve müsavata mugayir ne kadar müesseseler varsa hepsini ortadan kaldırmaya çalışan bir mefkûredir. Bu mefkûrenin meydana gelebilmesi için milletlerin birbirine dost ve faideli olması şarttır.

İnsanların arasındaki müsavatsızlıkları tetkik ediniz. Göreceksiniz ki bunların çoğu sunî müsavatsızlıklardır. Tabii müsavatsızlıklar değildir. Bir esirin efendisine bir yarıcının ağasına bir amelinin, patronuna, tahsil görmemiş bir ümmünün malûmatlı bir zata müsavî olması tabii müsavatsızlıklar mıdır? Yoksa insanların sunî olarak vücude getirdikleri esaret, serflik, mülkiyet, miras gibi içtimai müesseselerin neticeleri midir? Şüphesiz bunlar tabii müsavatsızlıklar değildir. Halkçılığın en büyük vazifesi bu sunî müsavatsızlıkları ortadan kaldırmaktır. İnsanlar dünyaya gelir gelmez müsavî haklara malik olmalıdır. Hiçbir çocuk dünyaya esir olarak, yahut serf olarak gelmemelidir. Hiçbir çocuk hayatının ilk çağlarında sütsüz ve bakımsız, ikinci devresinde mektepsiz ve tahsilsiz kalmamalıdır. Kimbilir fakir çocuklar arasında ilerde birer dahi olmak kabiliyetinde nice istidatlı fertler vardır. İyi beslenmemek, iyi tahsil ve terbiye görmemek yüzünden cemiyet bunların feyizli dehalarından mahrum kalıyor. Halbuki zenginlerin çocukları arasında da kabiliyetsiz, gabi ve tenbel olanlar çoktur. Bunlar kuvvetli gıdalarla beslenerek, muntazam mekteplerde tahsil ve terbiye görenek cemiyetin müdür sınıfları arasında mühim mevkiler işgal ediyorlar. Zeki fertleri reñberlik eden ve gabi fertlere ancak en zeki ve en malûmatlı ve çalışkan insanların lâyık oldukları mevkii vermek değildir. Şu kadar var ki her fert çalışabilmek için içtimai feyizlerden müsavî derecede hissesini almış olmalıdır. Bir insan yavrusu dünyaya geldiği zaman cemiyetin üç türlü nimetine nail olur:

Bunlardan biri siyasi haklardır. İkinci terbiyevi feyizlerdir. Üçüncüsü iktisadi âletler ve tekniklerdir. Bu âletlere ve tekniklere malik olanlar, büyük servetleri kazanabilirler. İşte dünyaya gelen bütün insan yavruları cemiyet tarafından bu üç kısım içtimai kuvvetle teçhiz edilmelidir. Bir sınıfa bunların bazısını verip de, diğerlerini vermeyen içtimai ahengi ihlâl eder. Meselâ, bütün köylüler gibi bir karış tarlası bile olmayan reñberlere de millî meclise intisap etmek ve intihap olunmak gibi siyasi hakları vermişiz. Halbuki tarlaları olmayan bu zavallılar bir köy ağasının esiridir. Bazı yerlerde bunlar evlerini buldukları köyden başka köye nakletmek hakkından bile mahrumdurlar. Çünkü köy ağası onları bitmez tükenmez bir borç ile ebedi surette kendi köyüne bağlamıştır. İktisaden, adı bir ferdin esiri olan bu yüzbinlerce köylülerin, siyaseten hükümrânlık haklarına malik olmasından ne çıkar. Müsavat mefkûresinin hükümrân olduğu bu halkçılık devrinde artık içtimai müsavatsızlıkların devamı caiz görülemez. Halkçılık devri cemiyetlerin siyasi tekâmülde vasil oldukları en son en yüksek merhalede, bu merhalede içtimai müsavatsızlıkların izalesi en esaslı şarttır.

Başkent'in sabırsızlanan çevrelerinde bildiriler elden ele dolaşıyor. Ankara'yı heyecana verenlerden başka tip bir bildiri:

DOKTORİN:
KEMALİZM'DİR

KEMALİZM:

Ferdin ve Toplumun Düşünme ve Yaşama seviyesini, kendi bünyesinde uygun olarak içinde bulunduğu ve geleceğin şartlarına göre; müstakar, Demokratik, Devrimci ve Cumhuriyetçi bir Devlet nizamı içinde yükseltmek ve korumak.

TÜRKİYE İÇİN KEMALİZMİN ÖZETİ İFADESİ:

Türk Devletin Temel Yasası ve Siyasî İnancı:

Türk Devletini bugünün ve geleceğin medeni milletleri seviyesine çıkararak, devlet kudretini, ülkede huzur ve emniyeti, halkın refah ve saadetini arttırmak maksadıyla;

Türkiye milliyetçiliğini şuurlandırarak laik devlet anlayışını millî birliğe ve medeni gelişmeye uyar tarzda dine saygılı olarak uygulamak,

Hayata uymayan hayalcî, katı ve statik düşünceden ziyade gerçek devrimci bir anlayışa sahip olmak,

Ferdin ve toplumun hak etme esasına göre varlık ve geçim kaynaklarını düzenlemek,

Serbest teşebbüsle toplumun menfaatlarını başdaştırmak, halkın yapacağını halka ve devletin yapacağını devlete yaptırmak suretiyle, istikrarlı, muvazenesiz, ve gelişen bir istikâmette de demokratik bir Cumhuriyet idaresiyle barış, huzur ve emniyet içinde yaşamaaktır.

ANA FİKİRLER:

KEMALİZM davranış kuralının temel fikirleri:

1. Maksat:

a) Türk milletini bugünün ve geleceğin medeni milletleri seviyesine çıkarmak;

b) Halkın refah ve saadetini arttırmak, varlık ve geçim kaynaklarını düzenlemek,

c) Cumhuriyetçi, demokratik devlet kudretini arttırmak, devlet mekanizmasını sür'atle ve verimli bir şekilde işletmek, huzur ve emniyeti, millî birliği sağlamak, millî menfaatları hassasiyetle koruyan ve sağlayan barışçı ve aktif bir dış politika gütmektir.

2. Sosyal görüş:

a) Laik devlet anlayışına bağlı ve bünyeye uygun olarak, din inancı ile medeni hayat tarzını birbirleriyle çışmayacak şekilde ayrı müesseseler halinde tutmak ve teşkilâtlamak;

b) Medeni gelişmeyi sür'atlendirerek, millî birliği ve din anlayışını sağlamak için dini ve pozitif eğitim ve öğretim devlet gözetimi altında olmak üzere gençleri kabiliyetlerine ve ihtiyaca uygun olarak yetiştirmek,

c) Türk vatandaşını doğuştan ölümlü ne kadar öğretim ve eğitim, hastalık, kaza ve ihtiyarlık hallerinde korumak, mesleğe ve meskene sahip kılmak;

d) Düşüncede, harekette, met'odda, teşkilât ve cihaznamada hayalden uzak, katı ve statik düşünceden ziyade devrimci bir anlayışla her sahada ilerlemek engelleri kaldırmak için yenilikleri takip etmek ve sarsıntısız olarak kolaylıkla bünyeye almak;

e) Aile müessesesi devletin özel dikkat ve himayesi altında bulunacaktır.

3. Ekonomik görüş:

a) Kalkınmayı sağlamak için ferdi ve toplumu hak etme esasına uygun olarak, yukarı seviyeye çıkarmak üzere,

re, varlık ve geçim kaynaklarını devletin gözetimi altında düzenlemek ve millî servet dağılımını adilâne bir surette yapmak;

b) Serbest teşebbüsü teşvik etmek suretiyle toplum menfaatlarını zedelemeyen insan emeğini, zaman ve para israfını önliyerek millî serveti arttırmak;

c) Halkın yapacağını halka devletin yapacağını devlete yaptırmak;

d) Mülk edinme, miras hakları ve veraset müessesesi korunacaktır.

4. Politik görüş:

a) Mülki taksimatı, coğrafya, ekonomi ve sosyal yapı bakımından yeni baştan ele almak ve düzenlemek;

b) Devlet mekanizmasını zaman ve insan gücü kayıplarını önleyen işlerin muntazam akımını sağlayan, sür'atlen diren, imkân, sorum ve yetki dengesi ne ve ehliyetine dayanan bir şekilde tanzim etmek.

c) Halkın idareye iştirakini ve alâkasını, tabii haklarını eşitlik içinde kullanması, düşünce ve idaresini serbestçe göstermesi, istikrar, huzur ve emniyetin sağlanması demokratik bir Cumhuriyet nizamı içinde olmak;

d) Mânen ve maddeten yükselmiş, konuş, kuruluş, eğitim ve öğretim, vasıta, silâh, sevk ve idare itibarıyla dinamik, vurucu ve güvenli bir silâhli kuvvete sahip olmak;

e) Karşılıklı saygıya ve eşitliğe dayanan, meselelerin, barış ve uzlaşma yollarıyla halline, komşu devletlerle iyi münasebetlere, islâm âlemi ve Balkan devletleriyle tarih ve kültür bağlarına uyan, batı ile dayanışmaya önem veren, siyasi sınırlarımız dışında kalan Türklerin haklarını, millî hüviyetlerini insan hak ve hürriyetleri muvacehesinde devletler hukuku, uluslar arası andlaşma ve usullere uygun olarak dikkatle korumak ve devam üzere takip etmek;

Uluslararası ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel münasebetlerde millî menfaat ve şeref esasına uygun bir politika gütmektir.

Plânın hazırlanmasına katılan İktisat Fakültesi doçentlerinden Dr. İdris Küçükömer, Kalkınma Plânının nasıl mutlu azınlığın çıkarlarına âlet edildiğini anlatıyor.

I- Plânlama Trajedisi mi?

II-Uzmanların Plânı Sosyalist plân mı?

Doç. Dr. İdris KÜÇÜKÖMER

Evet, ortada bir plânlama trajedisi mevcuttur. Trajedinin özel - liği kaçınılmaz belli bir sonucu olmuştur. Vakamız kahramanları önceden çizilmiş bir sonuca varacaklardır. Bahli bazı yazarlar eski Yunan trajedisi ile, Orta Doğuda kullanılan «Kismet» kelimesi arasında ilgi kurarlar. Benim, uzmanların hazırladığı plân ile trajedi arasında kurduğum ilgi, plânın aklî befinin önceden belli olmasındadır. Türkiye'de yürüten sosyal sistemde ona yürüten muhafazacı grup veya sınıflar kısa dönemde çıkarlarına aykırı politik kararlar almamaya veya ahlâkî kurallara da uygulamayacaklardır. Hatta tekil edilen kararlar kısa dönemde kendilerinden biraz fedakârlık istemekle beraber, ileride lehlerine olacağına dair, bunu görmeyecek ve kararları reddedeceklerdir. Ağaçta gösterdiğimiz gibi, hazırlanan plânın durumu da aynıdır böylece.

Plânın ilgili trafik neticesi şu iki yoldan varabilir:

a) Plân uzmanların gösterdiği prensiplerle kabul edilmez veya,

b) Prensipler sulandırılarak yuvaklık ifade edilse de, amacı gerçekleştirilecek şekilde uygulanmaz. Bu neticeye varışın nedenleri, bu der gide önceden yayınlanmış «Türkiyede Temel Kararlar Kimler Aline» isimli yazıda izah etmeğe çalışmışım (1). Orada söylediklerimden biri, Türkiye hakim muhafazacı güçler kişisel çıkarlarından hiç bir fedakârlık yapmamak istemezler. Hatta bu fedakârlık yapmal ve politik dengeyi sağlamaya yardım etse dahi Genç Kuşların seçkin temsilcisi plâncıların istifa, yukarıki ifadenin gerçekte beytidir. Nitekim bizim açıkladığı kadarıyla, plâncı uzmanların muhafazakar parlamento ve onun hükümeti ile kavgasının prensip kavgası olduğunu göstermektedir. Kavgasın özü M.B.K. Hükümeti ve Koalisyon Hükümetince kabul edilmiş «Plân Strateji» içindeki genel amaca gerçekleştirilmesinde kullanılacak araçların seçimidir. Bunu biraz açıklayalım:

Plân stratejisinde, karma bir ekonomik düzende, az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'nin hayat standartlarını İleri milletlerinkine yaklaştırmak için plân bir gelişme ile sağlanacak ana amaçlar gösterilmiştir. Bunlar plânda şöyle ifade edilmiştir:

«Onbeş yılda ulaşılabilecek hedefler; yüzde 7'lik bir gelişme hızını sağlamak, istihdam meselesinin çözümlenmesi, dış ödeme dengesine ulaştırma ve bu hedeflerin sosyal adalet ilkelere uygun olarak gerçekleştirilmesi, şeklinde belirtilebilir»

Bu genel olarak şöyle denilmektedir:

«Aral amaç, sosyal meselelerin çözümü ve genel refah seviyesinin yükseltilmesidir».

Acaba amaçların, sosyal adalet ilkelere uygun gerçekleştirilmesi zorunluluğu nereden ortaya çıkmış ve ana bir hedef olmuştur? Yürümlerinin İhtiyaçları arasında bir ülke gelişmiş dahi olsa, orada sınıflar arasında gelir farkları, belli sınıflar lehine arttıran veya sürediren enflasyonlu gelişme gözlemlenmektedir. Sosyal meseleler yaratır; bu meseleler sosyal ve dolayısıyla politik dengeye sebep olur. Türkiye'de muhafazakâr elite ve Demokrat Parti arasında ilgi yürütülen benzer politika dengeyi yaratmış ve Menderes toprağı

sürüklemiştir. Muhtemelen Menderes bunu düşünürken dahi anlamamıştı. Çok önceden anlaşıyordu ki aksine harekete muktedir olamazdı (2). İşte bu gerçek, Sosyal adalet içinde kalkınma amacını Türk politikasına getirdi. Gerçeği yani gayri adli gelir bölüşümünün bugüne kadar devam şeklini, plânda olarak İleride gazeteler açıklamışlardır.

İşte böylece Hükümet sosyal adalet içinde kalkınmayı kabul etmiş ama, sosyal - politik denge için dahi olsa onu gerçekleştirilecek Batı anlamında belli teknik - maliye teknik araçları kabul edememiş mi idi? Edememiş ve etmemiştir. Plân stratejisi belli oluncu (sosyal adaletli kalkınma) onun teknik araçları uzmanların belli idi. Mesele, bunların uygulanacağı anlamı derecesine ilgilidir. Fakat kendilerinden bu araçları sadece önemsiz, sembolik hale getirmeleri istenirse, onların yapacağı iş, güç de olsa istifa etmekte. Bu bakımdan kendileri Türkiye'nin büyük sorununu ilk fikir şövalyeleridirler.

Peki amaç farkı nerededir? Bu plânın gerçekleştirilmesi için kullanılacak fonların sağlanması tarzdır. Bunun için uzmanlar sosyal adalet amaçlı, kalkınma fonu sağlanmasında önemli araç olarak güce göre vergileme prensibini kabul etmişler ve enflasyona karşı olmuşturlar. Onlar, ziraatten makul bir vergi almayı, veraset ve intikal vergisi ni yükseltmeyi, gayri menkuller üzeri ne kıymet artışı vergisi koymayı, ithalâtı vergilemeyi teklif etmişlerdir.

Hükümet ise bu değişikliklerin kendilerinin temsil ettikleri muhafazacı sınıflar çıkarına, bazılarını ya reddetmiş veya sembolik önemsiz deteye indirmek istemiştir. Kısaca sosyal adalet ilkesi sözde kabul edilmiştir. Plânda teknikler, mevcut sosyal sistemin az çok dengeye getirilerek muhafazasını sağlayacak tedbirlerdir. Yoksa bu düzeyde sosyalist bir düzene geçirecek teknikler değildi. Ve teknikler sosyal ve politik

dengeye hizmet edici olduğundan uzun dönemde muhafazacıların da lehine idi. Fakat bunu muhafazacıların anlaması için sosyal sistemimizin tarihi safhası henüz erkendir. Ve aslında plânlama trajedisi, muhafazacıların ve dolayısıyla Türkiye'nin trajedisidir.

İşte olayların bu ortamı içinde Çirkin Amerikan-Ugly american tarzında olmayan bir ses sorumlu bir Amerikan'dan yükseldi. Bu ses, plânın uzmanların çatışmada ön safha olan ve Amerikadan Para Fonu ve Dünya Bankası guvernörleri toplantısından önce dış yardım hakkında beyanat veren iki bakanın (Ekrem Alican ve Ferit Melen) yanıtlıklarının ve uluslararası temaslarda tekdüzeliklerini ifade ile iç kaynaklar tamamen kullanılacak ve enflasyona baş vurulacaksa dış yardım verilmeyeceğini adeta İhbar eden Van Dyke'e aittir. (3) Kendisi Türkiye Uluslar Arası Kalkınma Teşkilâtı Başkanıdır.

Van Dyke'in beyanatında, Amerika'nın gelişen ülkelerle şimdiki kadar yaptığı yardımdaki tutumundaki değişimi gösterilmektedir; ve bu arada ekonomik ve politik istikrar açısından bağlantıya işaret edilmiştir. Plâncı uzmanlar amaçlar ile amaçlar arasında denge kurmak isterken verilmemiş plân stratejisi başlı kalarak karma ekonomi düzeninde batık anlamında «Refah Devleti» kavramına uygun bir plân yapılmıştır; yoksa sosyalist bir düzenin ekonomik temellerini kurma bir plân değil. Kısaca, mevcut düzenin mümkün bir sosyal denge ile muhafazası açık amaçtı.

Plân Neden Sosyalist Hüviyetli Değildir?

Temel bir sosyalist ekonomide, toplumun malîyat ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan emek dışı üretim faktörleri (toprak sermaye) mülkiyetli toplumun aittir. Bununla beraber sosyalist bir ekonomide sosyalist sektör yanında

değişik önemlerde kapitalist sektör ve küçük özel müteğgibis (kendî topraklarında çalışan köylüler ve kendi araçlarıyla çalışan sanatkârlar) bulunabilir; fakat ekonominin ilgilisiz tarım ve sosyal sektör tarafından layin edilir. Sosyalist sektör iki alt - sektöre ayrılır. (4) a) Üretim faktörlerinin mülkiyetinin devlete ait olduğu millileştirilmiş teğebbüsler, b) Üretim kooperatifi şeklinde teğebbüsler.

Esasında kapitalist bir ekonomide yapılan plânın sosyalist amaçlı olabilmesi için plân döneminde sosyalist sektörün ulusal öneminin, ağırlığının artması gerekir; yani sosyalist bir ekonomi için temellerini atmak üzere bir geçiş safhası gösterilmelidir. Türkiye'de geleneksel Ziraat teşkilatı ve küçük sanatlarda teşvik ile üretim kooperatiflerine geçiş kolay olmuştur. İlk basit kısıtlama, kısmi ve özel yatırımların temayüllerini mukayese etmektedir.

Bu amaçla plânın Harcama hedeflerine ait tablodan çıkarılmış aşağıdaki tabloya bakalım. Bu tabloda özel ve kamu yatırımları miktarı,

(1961 Fiyatlarıyla - Milyar TL)

Yıllar	Özel Yatırım	Kamu Yatırımı
1963	3,9	5,8
1964	4,2	6,8
1965	4,7	7,1
1966	5,3	7,8
1967	5,9	8,4
G.S.M.'nin Yüzdesi Olarak		
1963	6,7	10,3
1964	7,0	10,9
1965	7,3	11,0
1966	7,7	11,3
1967	8,0	11,6

Yıllık Ortalama Artışlar (Yüde olarak)

1963-1967 11,0 11,6

gayri safi Milli Hasılatın yüzdesi olarak ve yıllık ortalama artışları yüzde olarak gösterilmiştir. Beş senelik bir tablodan çıkararak ilgilisiz, yıllık artış ortalamasının özel sektörde (%11), kamu sektörüne (%10,6) nazaran yüksek olduğunu göstermektedir. Yani özel sektör yatırımları daha strateji büyümeindedir. Burada kamu yatırımlarının önemli kısmının sosyal sermaye (yol, köprü, baraj gibi) yatırımları olduğu dikkate alınarsa, muhtemelen açısından özel yatırımların nisbi büyümesi daha fazla kabul edilebilir. Buradan da sosyalist sektör lehine bir transferden bahsedilemeyeceği neticesine varılabilir.

Öyle ise sosyal adalet ilkesini sözde bırakan ve böylece «Refah Devleti» kavramına da bir tarafı İhtiyaçları içindeki plân (sosyalist bir plân da olmadığına göre) ne rol oynayacaktır, veya neyin âlet olacaktır? Buna göre, kendilerini politik kuvvete sahip zanneden muhafazakâr elite tek taraflı yontan bir keser rolünü tarihî bir görev olarak yapmaktaydı. Sosyal ve politik dengeyi bozucu olarak bu rol tarihî olduğu halde çok tabii görülmektedir.

(1) YÖN sayı: 28

(2) 1955 de mültivazı arası vergi tasarruflarının Hükümetle kabul edilmesidir.

(3) 28 Eylül 1962, Millîyet Gazetesi. (Beyanat başlığına bakarak teğebbüs edilmiştir).

(4) Oscar Lange, Theory of Economic Planning, Indian Statistical Institute, 1951 Sayfa 1-2.

YÖN

ATATÜRK

ÖZEL SAYISI

7 Kasım 1962 günü çıkacak

BEKLEYİNİZ

23 Temmuz hareketi, halka dayanmasaydı basit bir rejim değişik- liğine ya da faşistlerin denemelerine bir ye- nisini ekleyecek olan askerî diktatörlüğe dönebilirdi

Nâsır'ın
Mısır'da
uyguladığı
sosyalist
programın
esaslarını
açıklayan
Millî Yasa'yı
yayınlamaya
devam
ediyoruz

MİLLÎ YASA

IV. SÖMÜRGEDEN İHTİLÂLE

Saray ve sömürgecilerin işbirliği

Böylelikle ihtilâl, hiç bir anlam taşımayan bir Bağımsızlık Bildirisi ve işgal kuvvetlerinin süngüleriyle çerçevesi bir hürriyetle sonuçlandı. Emperyalizmin Mısır'a taşıdığı muhaliyet işleri büsbütün karıştırdı ve memleketi, bir anayasa perdesi altında, hiç bir zafere ulaşmaksızın boşuna tartışmalarla vakit geçirmeğe yöneltti. Bunun sonucu da şu oldu: Mısır'da, partiler arasındaki mücadele, ihtilâlin gizli gücünü için için tüketen ve halkı oyalayan bir eğilime haline geçti.

Bu devirde faaliyette bulunan bütün siyasi partileri birleştiren bir Millî Cephe Mısır ile İngiltere arasındaki 1936 Andlaşmasının imzalanmasına katılıyordu. Bu da, 1919 ihtilâlinin gelişmesine sebep olan büyük aldatmaca önünde bir çeşit mağlubiyet belgesiydi. Bu andlaşmanın önsözünde Mısır'a bağımsızlık tanıdığı halde, andlaşmanın metni bu bağımsızlığı bütün değer ve anlamlardan yoksun kılıyordu. Mısır halkının uzun mücadelesini tehdit eden asil tehlikeli devre, 1919 daki gerilemeden başlayıp, halk kuvvetlerinin pazarlık ve boyun eğmelerin ortaya çıkardığı tehditleri anlamağa başladıkları ve Temmuz 1932 ihtilâlinin manevi hazırlıklarına giriştikleri ana kadar uzanan, entrikalarla dolu devreydi.

Bu devre, halkı bir ümitsizliğin içine atmağa, bütün değişiklik özlemlerini önlemeğe, bütün hareket kabiliyetini öldürmeğe elverişli bir devreydi. Neyse ki, halkın önüne geçilmez azmi ve karakterinin sağlamlığı buna meydan vermedi.

Günümüzde bu devreyi de, büyük buhranda olduğu gibi, 1919 ihtilâlinin salıverdiği kalıntıların gözlerden saklıyan yanlıcı unsurlarla dolu olarak kabul etmek mümkündür. İhtilâlin ayakta kalan son unsurları olan liderler, daima öncül durumundaydılar ama, bütün ihtilâleci yeteneklerini kaybetmişlerdi. Bunlar 1919 da halkın öne sürdüğü bütün parolaları, bu devrede bütün siyasî teşekküllerin temelini meydana getiren büyük toprak sahiplerine emanet ettiler. Hatta, ihtilâl hareketinin gerilemesinden sonra, kalıntıların yağmalanması için ortaya çıkan fırsatçılarla birleştiler. Ortaya bir takım parazit unsurlar çıktı ve bu yön değiştirilmez bazı aydın grupları, partilerin çürümüş atmosferi içine çekti. Bunlar, gerçek ihtilâlin emellerinin bekçisi olabiliyorlardı, fakat kötüye eğilim onlardan daha baskın çıktı.

Bu yön değiştirilmez, aynı zamanda, ortaya, 19. yüzyılda yabancı serflerinin oynadıkları rolü benimseyen bir kapitalistler grubuna da zemin hazırladı. Bu düğünceşizce tutum, milletin ilerleyişinden çok, zenginliklerin en kısa zamanda en büyük ölçüde sömürülmesi ve dışarıya çıkarılmasına önem veriyordu.

Bu partilerin hepsi, sırasıyla, kendilerini bazan sarayın bazan da sömürgeci

ğin kolları arasına attılar. Gerçekte, çıkarları ortak olan saray ve sömürgecilik, ortak bir cephe kurmuşlardı. Bundan çıkan en büyük gerçek de şuydu: Bazı yüzeyde kalan çatışmalara rağmen, saray ve sömürgecilik, halkın çıkarına karşı olan safta yan yana yer alıyorlar ve her türlü ilerlemenin düşmanı bulunuyorlardı. Halkın egemenliği, bunların meşru olmayan durumları için bir tehdit meydana getiriyordu. Herlemeğe doğru yürüyüşün bunları aynı âkibete sürükleyeceği de orta daydı.

Sarayla mücadele

Yine bu çağda, halkı varmak istediği hedeflerden döndürmek için, 1919 ihtilâlinin yenilmiş unsurlarından faydalanan yanlıcı bir demokrasi göstermeliği vardı. Demokrasi, o vakitler Mısırda uygulandığı şekliyle, yüzkırtıcı bir oyundan ibaretti. Halk o vakitler, iktidarın kaynağında bulunmuyor, fakat daha çok iktidarın elinde bir âlet, daha doğrusu iktidarın bir kurbanı olarak yer alıyordu. Artık milletin gideceği yolu halk kütüphanelerinin oyu çizmiyordu. Bu oy, iktidardakilerin ve bunların dostlarının isteğine göre şu ya da bu yöne döndürülüyordu. Bu da, 1919 halk ihtilâli sırasında toplumsal yönü ihmal etmenin tabii sonucuydu.

Köylülerin ve işçilerin ekmeleklerini

tekellerine alanlar, aynı zamanda onların oylarını da tekellerine aldılar, köylü ve işçiye hükmettiler, kendi isteklerini dikte ettiler. Oysa, seçimlerin serbestliği için, ekmeğe sahip olma hürriyeti kaçınılmaz bir teminatıdır.

Bu büyük buhran, halk mücadelesinin uzun zamandır mahkûm etmeğe çalıştığı kapıyı, krallık affestine açtı. Bununla birlikte, ihtilâlin gerilemesi, krallık ailesine her türlü sınırı aşmak cesaretini verdi. Bu buhran havası içinde, meşruiyet dışına çıkanların bir başış olarak verdikleri ve ihtilâl idarecilerinin de kabul ettiği Anayasa artık hiç bir değer taşımayı yordu. Böylece, halkın mücadelesini eline alan ihtilâl idarecileri, Sarayın git gide artan otoritesi karşısında, gittikçe zayıf düştüler ve iktidara ulaşabilmek için sarayın lütufunu kazanmak için de, boyun eğmekte ve teslim olmakta gecikmediler. İhtilâl idarecileri bunu yaparken, halkı terkettiler, halk hareketinin değerlerini çiğnediler, bunu yaparken kendilerinin tek kuvvet kaynağından isteyerek uzaklaşmalarını farkına varamadılar.

Hattâ bununla da kalmıyarak, viedanlarını satacak kadar bayağılaşan bu idareciler, şu veya bu kabineye girebilmek için sarayla ve onun mutavassıflarıyla, ödenecek bedelin pazarlığını yapıp bütününe cirkefe bulundular. İhtilâlin idarecileri, köklerini halkın toprağında söktükleri vakit, kendi kendilerini yürütmeğe ve yolkolmağa mahkûm ettiler.

Yurdumuz, sömürgeciliğin, insanın tahammül sınırlarını aşacak derecede kendi mücadelesini yürüttüğü bu devrede karşılaştığı haysiyet kırıcı durumların sırasını daha uzun bir süre hatırlıyacaktır.

Sömürgecilik karşı ayaklanma, bütün sömürge halklarının tabii haklarıdır. Fakat halkımızın sömürgecilere karşı beslediği ve hâlâ da beslemekte olduğu derin kin, meşruluğunu bu devreden almak tadır. Bu devirdeki sömürgecilik sadece bütün Arap milletini yıldırmağa yetinmiyor, onların mücadele ve hayat haklarını çiğniyordu. Sömürgecilik, İlk Dünya Savaşı sırasında Arap milletlerine verilen bütün sözleri çiğniyordu. Arap halkı o vakitler, bağımsızlık ve birlik günlerinin pek yakın olduğunu sanıyordu. Bağımsızlığa kavuşmak ümidi bir çok ağır darbeler yedi. Sömürgeci ülkeler, Arap ülkelerini kendi aralarında isteklerine, hattâ kaptirlerine göre paylaştılar. Sömürgecilik siyasetçileri cinayetlerini gizlemek için hattâ «manda», himaye» gibi aşağılayıcı terimler türettiler.

Filistin'deki Arap toprağının bir parçası, hiç bir tabii ya da tarihi haklı sebebe dayanmaksızın, ırkçı ve mütecaviz bir

harekete peşkeş çekildi. Bunun sebebi, sömürgecilerin, Arap mücadelesi bu küçülme durumundan ve büyük buhrandan kurtulduğu vakit, bu mücadele karşısında bir baskı âletini elde tutmak istemelerinden ileri geliyordu.

Sömürgecilerle mücadele

Sömürgeciler, aynı zamanda, Arap topraklarının genişlemesini engellemek ve doğu ile batıyı ayırmak istiyordu. Sömürgeciler, Arap milletini olumlu bir yapı hareketten alkoymak için, onun enerjisini tüketen sürekli bir harekâta girişmek istiyordu. Bütün bunlar, Arap milletinin ne özelliğini ne de haysiyetini hesaba katmayan kışkırtıcı bir tutumla yerine getirildi. Hatta kaderin cilvesine bakınız ki, Arapların hukukunu korumak için Filistin'e girmiş olan Arap orduları, sömürgeciliğin ateş pahasına satın aldıkları bir ajanın yüksek komutanlığı emrine verildi. Dahası var: Bu yüksek komutanlıkça yapılan askerî harekâtlarla ilgili emirler, sömürgeciler tarafından bir İngiliz subayına veriliyordu. O sömürgeciler ki, günün birinde, siyonist hareketin çıkarı için Balfour'u öne sürmüşler ve onun ağzından, Filistin'de bir İsrail devletinin kuruluşuna yarayan beyanatı ortaya atmışlardı.

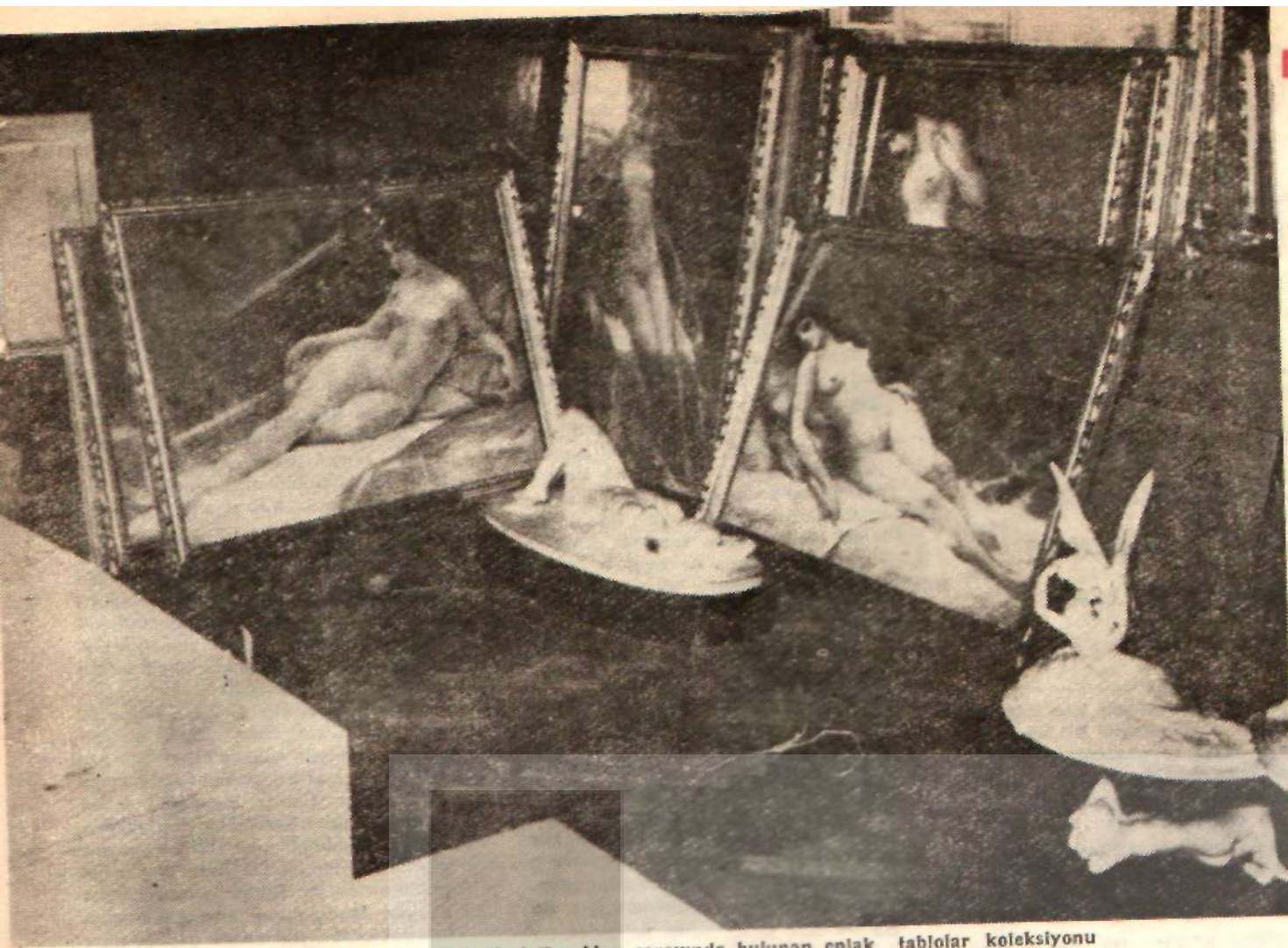
Arap milletinin, tedhiş ve hakaretiler içinde geçirdiği bu sınavın acısını unutmaması için daha uzun yıllar geçmesi gerekecektir.

Arap milleti bu sınavdan, sömürgecilerle kin beslemek ve sömürgeciliği yememek konusunda azmi artmış olarak çıktı. Arap milleti bu sınavdan, gerçeği anlamasına yardım eden güzel bir ders çıkarıyor: Sömürgecilik halkın zenginliklerinin soyulmasından ibaret değildir; sömürgecilik daha çok, halkın haysiyet ve gururuna karşı yapılan bir tecavüzdür.

Yurdun ihtiyaçları, yıkılmanın direklerle payandaların yanması şeklinde yapılabilecek çeşitten değildir. Yalam, dayanıklı ve geniş tabanını bir bina gerektirmektedir.

Sömürgeci İngilizler, Mısırda diledikleri zaman, resimde görüldüğü gibi zabita teşkilâtı mensuplarını bile tevkif edebiliyorlardı.

İhtilâlden sonra sabık Kral Faruk'un sarayında bulunan çplak tablolar koleksiyonu

Mısır halkı, tarihteki rolünü yeniden oynamak işine, İkinci Dünya Savaşı henüz sona ermeden, sömürgecilerin, büyük şehirlerini işgal eden tanklarının hayali daha ortadan kaybolmadan önce başladı.

Mısır halkı, kendi gözünde, nazi irk çılış ile İngiliz — Fransız emperyalizmi arasında sömürge ve pazarlar için bir mü

yeteri kadar açığa vardular.

Ordunun ihtilâldeki rolü

23 Temmuz 1952 ihtilâlinin en önemli yönü, bu ihtilâle giren ordunun, ihtilâlin yapısını değil, sadece halkın isteklerini gerçekleştiren bir vasıtası oluşuydu.

Bu unutulmayacak gecede, ihtilâl, halkın koruyuculuğu altındaki ordunun tabii yerini alması ve halkın özelemlerinin hizmetine geçişiyle gerçekleştirildi. O gece ordu, halkın mücadelesine bağlılığını açıkladı ve böylelikle değişiklik isteğine ulaşan yolda yürümeye başladı.

Ordunun, halk mücadelesine katıldığı, daha ihtilâl gecesi iki başarıyı gerçekleştirdi. Birinci olarak, ordu, içteki sömürü

İhtilâlde olan eski binanın tamiri yeni baştan yapılacak bir tamirle giderilecek. Yurdun ihtiyaçları, sağlam temellere dayanan olacaktır.

Kral Faruk kaçırıldığı paralarla sürgünde de Kral hayatı yaşadı

Bu unutulmayacak gecede ordunun içinde harekete geçen ihtilâl öncülerinin en önemli davranışı, kendilerini ordunun sözcüsü kılmaları ve kendilerine tek uygun yer olan halkın yanını seçmeleriydi. İhtilâlin öncüleri, bu şartlar arasında tehlikeli olabilecek önemli durumları vuzuha kavuşturdu, böylelikle de orduyu halkın, mücadelesinden ayırmağa çalışan bütün unsurların niyetini bosa çıkardı.

cü kuvvetleri, halk ihtilâlini tehditte kulandığı âletten yoksun kıldı. İkinci olarak, ordu, yabancı işgal ordusu karşısında, halk mücadelesini ihanetin darbelerini boşa çıkaracak çelik bir zırhla donattı. İhtilâl, 23 Temmuz gecesi patlamadı. Fakat ihtilâle giden yol bu unutulmaz gecede, alabildiğine açıldı.

Mısır'da ihtilâlin bilincine erişme gücü, bu bilincin gelişmesinde büyük sorumlu

luklar yüklenilmek olanaklarını taşıdığı nı ispat etti.

İhtilâl yolunun açılışı

Mısır'da İhtilâlin bilincine erişme gücü, geleceğe alt açık görüşü, kendi su ka tılmaması yurtseverlik duygularından aldı. Böylelikle, Mısır'ın yaşadığı bu çetin günlerde İhtilâlcî değişikliği önleyebilecek engelleri aşmağı başardı.

23 Temmuz gecesi meydana gelen bu yük olay, basit bir hükümet ya da rejim değişikliğine dönmezdi. Bu büyük olay, öte yandan, faşistlerin denemelerine bir yenisini ekleyecek olan askerî diktatörlüğe de dönmezdi. Fakat akışma yönü, bütün millî unsurların, bu yurtsever mücadelenin yönünde oynayacakları rolü iyi ce belirledi.

İhtilâlin bilincine bu erişme gücüdür ki, 23 Temmuz gecesinde, yurtsever özelemleri, 1919 İhtilâlinin gerilemesi sebebiyle kaybettiği sağlam İhtilâlcî akıma doğru bütün alanlarda yönelen köklü değişim yolunda bir merhale olmasını sağladı.

Aynı şekilde, yine İhtilâlin bilincine bu erişme gücüdür ki, her çeşit askerî diktatörlük ihtimallerini tamamiyle reddetti ve halk kuvvetlerini, özellikle köylü ve işçi kuvvetlerini İhtilâlin komutası başına geçirdi.

Yine, bu nazik devrede, İhtilâlin bilincine erenler, ıslahat taraflarının mantığına isyan ettiler ve bütün alanları kaplayacak şekilde genel bir İhtilâl yolunu seçtiler. Yurdun ihtiyaçları, yıkılmakta olan eski binanın direklerle payandalanması, yeni baştan boyanması şeklinde yapılacak bir tamirle giderilecek çeşitten değildi. Yurdun ihtiyaçları, sağlam dayanaklı ve geniş temellere dayanan yeni bir bina gerektirmekteydi.

İslahat taraflarına karşı ileri sürülen düşüncelerin en önemlisi, eski binanın yeni denemeler karşısında çöküntüye uğradığıydı. İhtilâlden önce hüküm süren iktidarın düşüşü, bu tam ve âni düşüş, tamir teşebbüslerinin faydasızlığına en iyi delildi. Fakat, eski iktidarın düşüşü, aslâ İhtilâlin tek hedefi değildi. İhtilâl, bütün idealleri ve ümitleriyle, yıkılan binadan çok yapılacak binayla ilgileniyordu.

23 Temmuz gecesi ardına kadar açılan kapı, uzun zamandan beri beklenen gerikli değişiklikten önce bir süre bu durumunu muhafaza etti. Eski rejimin çöküntüleri ve yıkıntıları yolu tıkıyor, kahıtları henüz yerlerde yatıyordu.

Bundan başka, halkı idare eden siyasî teşekküller, 1919 İhtilâlinin sağlam hedeflerine karşı işledikleri hâtdan dolayı eski rejimin günahlarına buluştıklarından, hep si bu rejimin yıkıntıları altında kalmışlardı. Bu siyasî teşekküllerin hepsi, buhran devrindeki pazarlık ve boyun eğme siyasetine katılmışlardı.

Öte yandan, 23 Temmuz arifesindeki olayları hazırlayan İhtilâl öncüleri, ilk saf hâlelerini yürüttüğü İhtilâlcî değişikliğin sorumluluğunu yüklenmeğe hazır değildi. İhtilâlin öncüleri, yukarıda sayılan on ilkeye dayanarak İhtilâl yolunu açmışlardı; fakat bu ilkeler, bir İhtilâl hareketinin sistemi veya köklü bir değişikliğin programı değil, sadece bir İhtilâlin parolalarıydı. İhtilâlcî değişiklik meselesi ise, bütün dünyada geniş çapta değişiklik havası için de oldukça güç bir konu olarak ortaya çıkmıyordu.

Fakat, uygarlığı yaratan millet, İhtilâlin öncülerine dev ümitlerinin sırrını açmadı ve İhtilâlin altı ilkesini aydınığa çıkardı. Böylelikle İhtilâlin öncülerini, bu altı ilkeye dayanarak özelemlerini çektiği yeni toplumun kuruluşuna yöneltti. Halk yapının malzemesini topladı ve safları arasından bu yapının gerçekleştirilmesine yatkın bütün İhtilâlcî kuvvetleri araya bularak seferber etti. Halk, İhtilâl öncülerinin, kütle hareketinin saflarında yer almalarını istedi. Halk, millî ordusuna, bu binanın kurulması işini korumakla görevlendirdi. Sonra da, İhtilâl öncülerinin yaratıcı gücünün, kooperatif ve demokratik sosyalizme doğru yönelmesini başarıyla yürüttü.

Gelecek sayıda:
GERÇEK DEMOKRASİ

Jandarma gözü ile Doğudâvası

Doğuda jandarma pek sevilmez. Fakat bunun bütün kabahati jandarmanın mıdır? Doğuda uzun yıllar vazife görmüş olan, Toptaşı Cezaevi Jandarma Karakol Komutanı Kıdemli Başçavuş Hasan Domaç, jandarma açısından Doğu meselesini anlatıyor.

Hukuk Fakültesi Öğrencisi Bay Engin Dikmen'in 3 Ekim 1962 tarihli YÖN'de yayımlanan mektubuna ümitsizlikle okuduk. Bay Engin Dikmen, aşılık zihniyetine karşı her yazı çıkan Sayın Dr. Kızıtoprak'ın demo goji yapmakla suçlandığını, Türk ve Cumhuriyetçi Jandarma'ya masma işbirliği vermiş, ayırt etmeden zorbalara demekten çekilmiyor.

Zorbalara atarak damgalanmış ve mahzur görülmeyen jandarma ile doğu

lu vatandaşlar arasındaki bazı mühassebetleri (bizat Bay Engin Dikmen'in fişesi olan Varto ve civarında görülmüş bir jandarma olarak) nakle ve sonradan gibi bütün suçları jandarmaya atmadığına ispatla çalışacağız.

Öyle sanıyorum ki, anlatılacak olanların doğruluğundan bizat Bay Engin Dikmen daha ilüphe etmeyecektir.

BİRİNCİ OLAY: Bir okul yapılabilecek. Bu okulun kum ve taşını köylü

tarafından taşınması gerekmektedir. Mahzur efendi durumu öğrenir öğrenmez gelir, «biz okul istemiyoruz, her şeyi sizden dahi olsa yine de istemeyiz» der. (İsterseniz olayı geçtiği köylülerden birinin imzalı vermiş. Hıms Kaşıkçı Köyü). Doğulu vatandaşın okulun faydalarını anlatmak için boşuna çene yormayın. Anlatamıyoruz çünkü. Bir Şeyh veya Seyit yüzüme gitmeyecekmiş dese gitmez doğulu. Okulun faydalarını anlatmak için Şeyh ve Seyit olmak lazım. Fakat insan Şeyh veya Seyit olur mu, okulun faydalarını değil bilakis zararlarını anlatması icap eder. Bu Şeyhliği veya Seyitliği ilümsel için tek çıkar yoludur.

Evvel, okul yapılacak. Valli ve Kaymakam emir vermiş. İşin teminini jandarmadan istemiş. Emre itaat etmeyen jandarma açığı almış. Emel yapması tehlike meydana gelmiştir. Öte yandan köylü okul istemez, hem de uyarılı ta temez. Fakat yine de zayıf tuzak, jandarma için tekliflesiz taraf, köylü taraftır. Güler köye, köylü taşır kumu taşınmaya yanaşmaz. Jandarmada idare etmesin bilmiyorsa işi zora döker. Bunun mahzur görmeyiz. Çünkü kendisi de o kumun faydalarını inanmaktadır. İş zorla düşünülürse jandarmanın adı zorbalığa çıkar. Bu arada kendini bilmezlik bir köylünün birine iki tokat atar. Fakat emir verenden kuvvetlidir. Kihf hazzıdır. Şikâyet edilse bile kanunlarımızın elis tikiyetinden istifade ile jandarma kur taridir. Jandarma kurtuluşuna döme o laylak meşuludur ve devam edip gider.

Şimdi lütfen söylemişsiniz Bay Engin Dikmen, jandarmanın bu hareketin deki suç sadece kendisinde midir? Eğer halen jandarmayı tek taraflı suçlandırı

yorsanız, bu hal bütün jandarmayı damgalanmaya yetecek sebep midir?

İKİNCİ OLAY: Jandarma Karakol Komutanı görevi başındadır. Bir doğu ile vatandaş gelir. Kafasından yaralıdır. Şikâyetlidir. Eğer Türkiye bilmiyorsa «Bafendeli» der, «beni dövüyorlar suçlu falancadır. Cezalandırılmıyor isterin». Jandarma zayıfı tutar. Yaralıyı muayene ve tedavisi için ilçe Merkezine göndermek ister. Doğulu vatandaşın bu na şiddetle itiraz eder. Kanunı anlatmaya çalışırız, Hasan Hale ile Hıms aramızdaki doğu kasaderek «Kıvırdım bu tarafa kanun geçmez, sen suçluysa çağır birkaç tokat at, birkaç yüz lira ver mi al, bu kadar ceza ona yeter» der.

Doğu gibi rişvetin hemen, hemen meşru sayılabileceği yerde az da olsa bazı bedbaht jandarma, vatandaşın de dığı yolu seçer. Rişvet alır. Ayrı sayıl madde için olay kayanıp gider.

Görülüyor gibi bunda da bütün suç jandarmaya düşer. Bu olayda da muayene olmak için ilçe Merkezine gitmek istemeyen doğulu zihniyetinin bu yükü tolu vardır. Ve yine arz edileceği gibi bütün jandarmaya değil sadece rişvet alan bedbahtlardır.

ÜÇÜNCÜ OLAY: Bu defa başka bir doğulu mahkûm olur. Elinde C. Savcılığın havale edilmiş bir dilekçe vardır. Jandarma ifadesini almak için suçlu çağırır. Ortuda suçlunun teklif olmasını icap ettirecek bir suç yoktur. İfadesi alınmadan sonra «hadî evine git, mahkûme çağırıldığında ilçe Merkezine gidersin» denilir. Suçlu hayretle gözleri ni açar. Jandarmanın daha fazla para koparabilmesi için taktik yaptığını sanır. Ağaları bulur vassatı yapar «etmesin bana kayınımı» der. Suçlu çağırılır bu işin rişvetsiz de yapılabileceği kendisi ne anlatılmaya çalışır. İnanmaz, fakat mecburen evine gider. Karakol Komutanının kendisine oynuyacağını düşündüğü oyunu ümitsizlikle bekler. Bu bekleyiş savcılıktan tahliye kararı gelinceye kadar sürecektir. Fakat öte tarafın bir şikâyet çit vardır. Suçlunun nezarete atılmasını, dayak yemesini ve birkaç yüz lira vere rek ancak nezareten kurtulmasını hayal ederken, aniden bırakılmasını şikâyet çit durumunda bulunan hayal süketana uğratmıştır. Nasıl olupta bırakılmıştır. Jandarma muhakkak rişvet almıştır diye tahminler yürüterek tedarik ettiği yalancı şahitlerle Karakol Komutanını şikâyet eder. Doğuda çok az bir ücretle yalancı şahit olmak mümkündür. Jandarmaya istinat edilen rişvet suçlarının asgari yücede tokatının bu gibi iftiralar teşkil eder.

Soruyorum size Bay Engin Dikmen, bu olaydaki suçlu «üşvet almayan jandarma mıdır? Yoksa onu, şikâyetlerden kurtulabilen için, nezarete adam atmağa, rişvet almağa icbar eden zihni yet midir? Eğer hâlâ «andık jandarmamız suçlu olduğuna inanmıyorsanız, bütün jandarmaya zorba tementa münasız değil midir?

DÖRDÜNCÜ OLAY: Ahmet Ağa Karakol Komutanına «afkan bir at hediye etmek ister. Karakol Komutanı, «bu da ne» der. Ahmet Ağa cevap verir: «Sen bu atı almışın bafendeli Ahmet Ağanın adamıdır diyecekler.»

Doğulu zihniyetini anlatmak için misalleri çoğaltmak mümkündür. Aslında okulun girmenini, radyo dinlemenin günah olduğuna, dünyanın hâli özküfür boynuzluğunda durduğuna inançlarını insanları çoğaltmaktadır. Doğuda. Hâl böyle olunca, doğunun kalkınması diye bir şey düşünülmez. Zihniyetin değışmesi lazım. Bunun için de Dr. Kızıtoprak ile Öğrenci Dikmen'in birbirlerine çatmaları hele «zorba jandarma» deyip işin içinden ayrılmalarını yeter çare değildir.

Şeyh ve Seyitlerin hakiki hüviyetlerini doğulu vatandaşın anlatmak icap eder. Bunun anlatmak için durumu misal olanlar da doğulu okumusu aydın gençlerdir. Düva Alevi Türk kitleli veya Kürt kitleli doğu değil toyyektin doğu doğusudur. Dr. Kızıtoprak Kürttür, Öğrenci Dikmen Meskûle diye ayırma yaptığınıza gün, doğunun kalkınması yüzüne daha garibe doğu gelecektir.

Sonuç olarak, jandarmamız zorba olmadıkça, eğer içinde birkaç zorba varsa bunları doğudaki şartların yarattığını ve doğuda bulunan jandarmamızın, doğuyu terkettikleri gün zorbalığı da terkettiklerini söylenecektir.

Çignenen ilkeler ve "Türkçüler Derneği"

16 Eylül 1962 pazar günü, Kartal Maltepesi, Feyzullah Caddesi 9 Numaralı ve 1905 İstanbul doğumlu Mehmetten olma, Zehradan doğma aşırı ırkçılığı ile tanınmış Nihal Atsız'a ait evde, Anayasayı, Anayasa ve Atatürk Devrimlerinin vazaeçilmez prensibi Lâikliği, Medeni, Ceza ve Cemiyetler Kanunlarını çöneyen aşırı ırkçı bir dernek kuruldu. Bu derneğin adı «Türkçüler Derneği» dir. Dernek kurucuları, kendilerini islâmçı Türk milliyetçiliğinin önderi ve kapatılan Milliyetçiler Derneğinin bir devamı görmektedirler.

Anayasamız, devletin temel hukuk ilkesini kurarken, bu ilkenin dayanacağı Milliyetçiliği ilk ilkesini de unutmuş ve bu ilkeyi, Madde: 150/1 gereğince Anayasa metnine dahil başlangıç kısmı ile asıl metnin içinde maddelik maddeler halinde tanımlı ve tanımlanmıştır. Gerçekten; başlangıç kısmının 3. paragrafında «Bütün fertlerini, kederde, kıvançta ve tasada ortak ve bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletini, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhunda daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliği...» hükümleri yer almaktadır ki; buna göre Türk Millî yetçiliği, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak kabul edilmekte ve dolayısıyla ırkçılık kesinlikle reddedilmektedir.

Ayrıca Anayasamızın 54. maddesinde de de «Türk Devletine vatandaşlık hakkı ile bağlı olan herkes Türktür.» ifadesi yer almaktadır. Oysa ki Türkçüler Derneğinin anladığı milliyetçilik kan esasma, kafasına bağlı bir millî yetçiliktir. Böyle bir milliyetçilik, çünkü: derneğe üye olabilmek için tü züğün 4. maddesinde belirtildiği gibi Türk soylu olmak gerektir. Buna göre, Türk uyruklu ve fakat Ermeni asıllı bir vatandaşımız, Türkçüler Derneğine

giremez. Askerlik yapan, vergi veren ve Türk asıllı kişilerle aynı duyguları duyan, aynı kanunlara uyan Türk uyruklu vatandaşlarımızı ve milliyetçiliği onlar gibi anlamayanlara, Anayasamızın çizdiği kesin surlara rağmen, milliyetçi olmamak damgasını yapıyor ve yapılmamak sevdasında olan bu kişiler, bu ülkemizin temel hukuk ilkesini Anayasamızın çizdiklerinin farkında lar mıdır acep?

Türkçüler Derneği Anayasamız ve diğer kanunların anlayıp benimsediği Türk Milliyetçiliği ve lîklik ilkelerini çöneyerek de kalmayarak, kişinin varlığına bağlı temel haklarına gaspetmekte ve şahsiyet haklarına tecavüz etmektedir. Nitekim; Dernek tüzüğünün 13. maddesinde «Dernek üyeleri bağlı oldukları yönetime kurulu nun iznini almadan başka hiç bir derneğe giremez.»

Halbuki; Anayasamızın Temel Hukuk ve Ödevleri düzenleyen ikinci kısmında yer alan 29. maddede gereğince herkes dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hükmü genişletici bir yorumla tâbi tutarak, herkes hiç kimsenin iznine bağlı olmaksızın dilediği cemiyete katılmaya hakkına sahiptir. Bu hak vatandaşların temel haklarından ve Anayasa Madde: 10/1 de belirtildiği gibi «Kişiliğe bağlı, devredilemez, vazgeçilmez, devredilemez

temel hak ve hürriyetlerindedir.»

Ayrıca Medeni Kanunun kişiliğin korunmasını düzenleyen 23. maddesi «Kimse medeni haklardan (hak ehliyeti) ve onları kullanma (fiil ehliyeti) kısmen olsun feragat etmez. Kimse hürriyetini feragat etmez. Kimse kanuna veya adab'ı umumiye ye muayir surette takyit dahi etmez.» hükümlerini ifade etmektedir.

Fakat Türkçüler Derneği Anayasamız ve Medeni Kanununun bu sarılı hükümlerini de hiçe sayarak kişiyi özgül temel bir hak olan dilediği cemiyete girabilme hakkını milliyetçilik adına gaspetmekte ve inkisarı altına almak tadır.

Yukarıdan beri açıklamağa çalıştığımız nedenlerden ötürü, Anayasaya ve diğer yasalara aykırı, aşırı ırkçı, sıkı merkezîyetçi Türkçüler Derneğinin yekâllî mahkemelere kapatılmasını umuyoruz.

Diğer taraftan Toplantı ve Gösteri Yürütüşleri Kanununun 16. maddesi gereğince Yüksek Danışfaya tanınan lîklik hakkının olumlu yönde kullanılarak, bu infisahi hakla, Derneğin fesh olunacağına inanıyoruz.

Yazımızın bitirmeden önce, Derneğin kurulduğuna genliş bir şekilde bil diren 21 Eylül 1962 gün ve 24 sayılı Millî Yol Dergisinin 9. sayfasındaki şu satırları birlikte okuyalım. «Derneğin kurulmasının millî bakımdan münâfi bir güne tesadüf ettirilmesi isteği de vardır.»

... 16/Eylül/1962, pazar günü toplantıldığı vakit Dernek tüzüğü hazırlandı, teklif edilmiş ve kuruculara da şöhrülmüştü.»

16 Eylül, Yasamada Türk Ulusu adına y a r g ı : hakkına kullanan Yüksek Adalet Divanının idama mahkûm ettiği üç dâvâsının anıldığı gün. Böyle bir günün millî gün olarak ilan etmek cür'et ve küstâhğın gösteren ve bu konuda Tedbirler Kanununu dâhil çöneyen zihniyet yok edilecektir.

Fırsat buldukça hortlayan, ulusal birliğini bozucu, kendi düşünceleri ile bağdaşmayan her düşünceli ve kişiyi millî olmakla damgalayan ve böyle bir töhmet altında bırakan bu kişiler, herkesten önce ulusal birliği mizi yitken çaba ve amaca olduklarını bilmeyen zavallılardır.

Öhhöööö

(Şu günlerde dünyanın en büyük başkentli, hence Ankara'da Şairin dediği gibi, «Ne ararsan bulur, derde devadan gayrı»... Plân Ankara'da kardeşim, Plân'ın anasını ağlatanlar Ankara'da. Sosyal Adalet Ankara'da, Ulusal Atalet Ankara'da. En büyük Meclis Ankara'da, en küçük işler Ankara'da. Af Ankara'da, «Af Yok» Ankara'da. Sanatçıya pasaport veremeyen hükümet Ankara'da; İparlara veren, Ak şemsettinoglularından bakakalan hükümet Ankara'da. Koçeroları yaratan hükümet Ankara'da. Koçeroları yakalayamayan hükümet Ankara'da. Cadillac Ankara'da, yalınayok Ankara'da. Gümüşpala Ankara'da, İsmet Paşa Ankara'da. Hürriyetin lâfı Ankara'da, Hürriyet Meydanı Ankara'da. Şair'in şekerî Ankara'da, arabin yüzü Ankara'da. Velhasıl, demokrasi Ankara'da, demokrasinin gerekleri Ankara'da. Ve bir de yürüyüşler, uymayışlar, indirmeler, bindirmeler, tahrikler, tertipler, bildirimler... Azıcık aklı olan, şu sırada Ankara'ya gelir.)

Aferin!

Fıkra'yı değiştirerek verelim. Öğretmen, çocuğa sorar:
— Kartaca savaşımı kim yaptı?
— Vallahi ben yapmadım öğretme nim.

— Pekî, kim yaptı?
— Belki de Hasan yapmıştır...
AP can derdine düştü. Nümayişleri kimin üstüne atsin? CHP dese, olmaz. Ordu dese, olmaz. Gençlik dese, olmaz. En iyisi, «Komünistler yaptı» deyip çık mak... Donkişotluk parayla mı!...

Birleşme

CHP, YTP, CKMP ve AP birleşmeye doğru gidiyorlar. Kime karşı?
Dördü bir aradayken sorarsanız:
— Komünistlere karşı! diyeceklerdir.
Tek tek sorarsanız, Düşman CHP dir, AP'dir. YTP'dir. CKMP'dir.
Maskeli bolunuz şen olsun, beyler!

Oduyum?

Türkiye'de lâftan çok bir şey olma dışında, insan ne anlatacağını bilemez. Irkçılar, gericiler, afcılar zorlar ken, zorlarken gençleri yürüttüler. Af da af! 27 Mayıs'tan beri bu zırlı... Bu halk iş istemiyormuş, ekme istemiyor muş, af istiyormuş! İsteyenler bir ya na, onlara düdüklük eden bu düdüklere de ne oluyor? Hükümetin zaten aftan başka yapacağı bir iş yoktu, biraksalar da da şunu usulü, gönül hoşluğuyla yap saydı, ne olurdu sanki?

Saf bir köylü, odundan geliyormuş. Yorgun bir yolcu:
— Baba, demiş, çok yorulmuş, şu odunları indir de eşeğine ben bineyim. Odunların parasını vereceğim.
Oduncu şöyle bir düşünmüş, sonra:
— Pekî ama, odunum ne olacak? demiş.

Adam:
— Bre babam, odununun parasını veriyorum, yık şuraya!
Oduncu yine aval aval bakmış adamın yüzüne:

— Odunum?
— Yahu, odununun parası işte! Yık şu mereti şuraya!
— Odunum?
Adam boynunu bükmüş, gülmüş. Ne yapın? «Beni odun yerine koy» da di yememiş. Başlamış yeniden anlatmağa:
— Bah hemşerim... Sen bu odunu köye götürüp satmayıca mısın?
— He, satacağım...
— Pekî, burada bana sat...
— Satayım. Ver parasını...
— Al paranı! Eşeğine ben bineceğim...

— Oduncu yine şaşırmış:
— İyi ama, ya odunum?
Bu hikâye böylece uzayıp gider... Böyle insanlarla koalisyona gidilir se, sonuç bu olur işte:
— Odunum?

«Bir dokun»

Osmanlı sadrazamlarından İskender Paşa'nın torunu, Ziya Gökalp'in yeğeni, Ankara Hukuk Fakültesi mezunu, YTP

Diyarbakır milletvekili avukat Recai İv kenderoğlu Meclis'te yaptığı bir konuş mada ırkçılığı taşıdığı, ırkçıları haşladı ve dedi ki:

— Milliyetçilik, bu toprak üstünde oturan insanların birbirlerini sevmesi dir.

AP'liler hooooo kalktılar ayağa:
— Ağzını topla, Barzanlı! Bu mem lekette ırkı yoktur!

İşte kıyamet bundan koştur... Geri ciler, ırkçılar, dönbabacılar, nazik nokta larına dokunulmuş gibi sıçrayıverdiler. Hani, bir söz vardır, «Bir dokun bin ah işit kâse—i fağfurdan»... Meğer bizim kiler tüm tenekeymişler. İskenderoğlu bir dokundu, ortaklık teneke gürül tüşüne gitti. «Bir dokun bin zırlı dinle pahlı tenekelerden»...

Sosyal adalet için çırpınan İskender

“Gomonist Parmağı”

Ne mene parmağıdır şu «komünist parmağı» dedikleri? Ne mene parmağıdır ki, hep dara gelince, aceze düşülünce yaratılır? Yaratılır da; bütün sorumlu luklar, bütün nedenler onda aranır?

CHP grubu adına Suphi Bayka mın Meclis kürsüsünden söylediği gibi, bu memlekette bir çok olaylar olmuş, bir çok yürüyüşler yapılmış tır. Wagon—Li mitinginden tutun da 27 Mayıs öncesi gösterilerine kadar... Ve her seferinde yaratılan şu komünist parmağı masallarının, birer uy durma çocuk masalından öteye gitmediği de açıkça görülmüştür.

Şen örnekler, o kadar gerilerde, o kadar eskilerde aranmamalıdır. 27 Mayıs öncesinde Ankara'nın Atatürk Bulvarına dökülen gençliğin —hani şu polis copları, gaz bombaları ve eli sopalı çeteler tarafından susturul mak istenilen gençliğin—dünün ün lü politikacıları, ünlü kalemleri ta rafından «çapulcular», «ne idüğü be lirsiz topluluklar», «komünist usak ları» diye adlandırıldığı unutulmamalıdır. Ve gene unutulmamalıdır ki yıllardan beri yayın yapan komünist radyoları, o zamanlarda da bu hare ketleri tasvip etmiş, geneliği ve nü mayişçileri destekleyici yayınlar yap mış, devrin hükümet edenlerine kar şı ağır sözler serfetmiştir... Ankara da, Atatürk Bulvarında devam eden bu olaylara birer kulp bulmak iste yen eski devrin elebaşları ve yar daktıklarının, aynı komünist radyola rını örnek göstererek, karşılaştirma lar yaparak, «komünist parmağı, ko münist parmağı», nakaratıncı eksik etmedikleri henüz hatırlardadır. Ne

deroğlu, şu sırada Toprak Reformu ve Antidemokratik Kanunlar üzerinde çalış maktadır. Eğer bir de bu konulara do kunacak olursa, o zaman pahlı teneke gürültüsünü dinleyin Mecliste!...

Doğramacılar

Geçen hafta salı günü Ankara'da başlıyan yürüyüşü kıskırtıcıları için tev kif edilen önbir kişiden aldığı «doğra macı», biri «taşaron», biri «marangoz», biri «işaat işçisi» v.s...

Pek komik!

Ya bu adamlar devşirme, ya bu kim likler uydurma, ya da... Ya da bir iş var bu işin içinde.

Altı kişiyle doğramacılık yapılır mı be kardeşim? Adamı doğrar dökerler de, mapusaneye tabure yaparlar iki gö züm. Sizde hiç mi akıl yok?

Diyeceksiniz ki:

— Ne yapalım, işsizlik, iş yoktu, kış

yakındı, kışı mapusanede rahatça geçi ririz dedikti.

Eh haklısınız galiba... O zaman altı doğramacı yeter de artar bile!..

Perşembenin gelişi

Başbakan İnönü demiş ki:

— Bundan böyle yürüyüşler ola caktır...

İnönü son yıllarda «vecize» döktür meğe merak saldı. Her sözü vecize, her sözü kehanet, her sözü muamma...

Ammaaa, bu merak insanı bazan su dan vecizeler döktürmeğe de götürür. Söyle ki:

— Bundan böyle yürüyüşler olacak tır...

Lâf mı bu yani? Elbet olacak... Per şembenin gelişi, çarşambadan bellidir. Geçeden sonra gündüz gelir. Yağmurdan

De bakalım hacı leylek, getir şu senin baharını!

Bakma

(Ankara'daki yürüyüşlere Yeni İş tanbul gazetesi de tabelâsıyla katıldı. Aşağıda okuyacağımız fıkra, tabelâsı kaz adımlarıyla yürüyüşe katılan Yeni İş tanbul'un «çekerdek» çî yazarınınındır. İtirafın günahını, veballı, «çekerdek» çî mistik hocanın boynuna, biz aynen aktarıyoruz.)

— Bir yürüyüş yapılmış...
— Yapana bakma...
— Kaldırımlardan taşları sökmüş ler...

— Sökene bakma...
— Neler söylemişler sizin için!
— Söyleyene bakma...
— Üstelik sövmüşler de...
— Sövene bakma...
— Taşlamışlar sizi...
— Taşlayana bakma...
Şair ne demiş:

«Herkes gelmez belâ, erbab—ı İstihkak arar.»

Açıközler

«Kurnazlık, zekânın biçidir» derler. Kurnazlığın bir adı da açıközülüktür. Şu faşistler gerçekten açıköz kimseler. Sen hemen sosyal adalet de, sosyalizm de, devletçilik de, özgürlük de... Herif çoğular komünizmden dünyahklarını sağlamağa başladılar bile... Bir bakıyor sunuz bir ifşaat: «İnkâr Fırtınası»... Bir bakıyorsunuz: «Türkiyede komünistler»... Bir bakıyorsunuz: «Türkiye'de komünist ihtilâli olacakmış!»

Tefrikalar, manşetler, makaleler, fıkralar...

Faşizmi sağıp saktıkları yetmiyor muş gibi, herifeçoğular komünizmden bile kazanç sağlamasını beceriyorlar be birader. Can kurban böylesi demokrasi ye!... Faşizmin süt anası, şambabası, kapitalist lokması!..

Noktası, virgülü

İhtiyarın biri, yanındaki gencin ko lunu dürttü:

— Bunlar niye, «Ordu, ordu çok ya şa», «Hırsızlara af yok», «Gericiler kah rolsun» diye bağırırken, arada bir de «İsmet Paşa çok yaşa» diyorlar?

Genç, başını salladı:
— Sen bakma habacığım... İsmet Paşa bu işin noktası virgülü. Arada sı rada bir nokta, virgül atmadan mı, cüm le birbirine karışır.

İhtiyar güldü:
— Velâkin, noktayı virgülü yanlış yerlere koyuyorlar a oğlum.

İşsizlik var!

Bitti!..

— Hele şu Plân bitsin...
Açlık var!
— Hele şu Plân bitsin...
Sosyal adaletsizlik var!
— Canım, hele şu Plân bitsin...
Koçerolar...
— Eee, hele şu Plân bitsin...
Irza tecavüzler...
— Uff, Plân bitsin dedik ya...
★

Ve Plân bitti!
— Yaşasın gericiler!
— Kahrolsun gericiler!

Kurtlu azınlık

Biz «mutlu azınlık» dedikçe, herif ler bunu «haşmetpenah», «efendimiz», «hazretleri», «Sir», «Leydi», «Dük», «Kont», «zade» gibi anladılar şiştiler de şiştiler... Mutlu azınlıktan olmayı şeref saydılar. Hani, hükümet de kendilerin den yana ya...

Ama bir de Anayasa'ya uygun sol gazetler, dergiler çıkmağa, sosyal adalet sözleri edilmeğe başlayınca büzeninler kurtlanıverdiler. Yayınları susturmağa, ağzları tikamağa çalışıyorlar.

Mutlu azınlıktan kurtlu azınlık olan azınlığın sonu yakın galiba!

Hüseyin Korkmazgil

Eğitim Bakanlığı uyanmalıdır...

Vatan gazetesinde «Köy Enstitüleri düşmanlarına açık mektup» adlı bir yazısı yayınlanan Şişli - Feriköy İlkokulu öğretmeni Mustafa Karakuş hakkında, Millî Eğitim Bakanlığının emriyle bir soruşturma açıldı. Bakanlığa hâkim bir zihniyeti göstermesi bakımından öğretmen Karakuşun savunmasını ve bir yazısını yayınlıyoruz.

Müfettişin yazısı

1) Adınız, soyadınız, doğum yeri ve yılı işiniz, evli veya bekâr olduğunuz.
2) Vatan Gazetesinin 29/6/1962 tarihli sayfa 2. sütun 15 teki (Vatana mektup) başlıklı yazınız dolayısıyla aşağıdaki hususların açıklanmasını rica ederim.
23/7/1962

İlköğretim Müfettişi
Sadri Akdik

Bu yazı tarafınızdan mı yazılmıştır? Böyle bir yazıyı gazeteye göndermek öğretmenlik ve memurluk sıfatlarınıza uygun düşer mi? Yazmak ve gazete ile yayınlamak hususunda sizi tahrik eden sebep ve amiller nelerdir? Yazıda adı geçen ve kapalı olarak temas edilen şahıslar kimlerdir? Bu şahıs ve gazeteleri ele almanızın sebepleri nelerdir? Bu sorularınızdan başka diyebilecekleriniz varsa açıkça yazınız.

Karakuş'un cevabı

İlköğretim Müfettişliğine
23/7/1962 tarihli buyrukları karşılığında

Adım Mustafa Karakuş, 1926 yılında Akçadağda doğdum. Halen Taşlıtarla Mithatpaşa İlkokulu öğretmeniyim. Evli ve bir çocuk sahibiyim.

1) 29/6/1962 günü Vatan Gazetesinde ve (Vatan'a mektup) 2. sayfa 15. sütununda «Köy Enstitüleri Düşmanlarına» başlıklı yazıyı ben yazdım. Bu yazıda öğretmenlik ve memurluk sıfatlarıma aykırı bir yön bulunmadığı inancındayım. Anayasamızın tanıdığı yazma ve yayınlama hakkına kullanılmaktan öte bir amaç gütmüdüm. Bu husus yazımın mündericatinde de açık ve seçik olarak belirtilmiştir. Yazmak ve gazete ile yayınlamak hususunda beni zorlayan sebepler 1950 yılından bu yana geçen süre içinde sayılamayacak kadar çoktur. Yetiştirdiğim ve bununla beraber zaman ölüncü duyduğum Köy Enstitüleri ve mezunlarına karşı girişilen iftira ve tecavüz kampanyasının son günlerde yoğunluk kazanmış olmasıdır. Bu yazıda hücum edilen ve kimliği saptanan, şahıs veya şahıslar değil, devrim düşmanlığını kendilerine meslek edindikleri bir zihniyettir. Bu zihniyet, yakın tarihimizde ve çeşitli kalıpların karşısına çıkmış ve efan çıkmakta bir sakınca görmeyen, mukaddesat istismarcılığıyla tanınmıştır. Şahıslara şaşırmak veya şyaset yapmak gibi inanışlarıma aykırı bir gaye taşımış değilim. Üstü kapalı olarak anılan gazete hususunda cevap vermeye kendimi şimdilik zorunlu saymıyorum. Adı geçen Talip Apaydın ise halen Amasya Kız Öğretmen Okulu öğretmenidir.

Bu zihniyet ve gazeteleri ele almakta amaçım, açıktır. Bununla beraber daha geniş bir açıklama yapmanın da faydadan uzak olmadığına inanıyorum. Söyle ki,

Atatürk devrimleri ile her türlü istismar imkânları ellerinden alınmış olan bir yobazlar soyu, II. Dünya Sava-

sının getirdiği sarsıntılar arasında, kendi çıkarlarına uygun bir ortam yaratma denemesine başladılar.

Tamamıyla memleket aleyhtarı olduğu, mahkeme ilânıyla da kesinleşen İrkçi - Turancı bir görüşle ortaya çıkan bu zihniyet, sonraları Köy Enstitüleri hareketini, birinci derecede hedef olarak seçti. Çok partili hayata girişten sonra, arkasını gittikçe güçlenen bir siyasal partiye dayıyarak isnat ve tecavüzü son sınıra ulaştırdı. Olayları ve gerçekleri gereği gibi değerlendirme yeteneğinden yoksun büyük halk toplulukları karşısında, demagojinin bütün imkânları zorlanarak bize ve yetmiş olduğumuz Köy Enstitülerine hayasızca ve insafsızca saldırılara devam edildi. Dede ve babalarımızın kanlarıyla sulanmış kutsal vatan toprakları üstünde, düşmanla kol kola gezen vatansızlar tarafından suçlanarak, başımız önümüzde doluşturıldık. Aynı imkânlarla sahip olmadığımız için kendimizi savunamadık. Büyük ölçüde, sabır ve vekârla yurt hizmetimize devam ettik. 1950 döneminden sonra Köy Enstitüleri, vözyaşlarımız arasında kapatıldı. Aslında bölünmez bir bütün olan öğretmenlik mesleği, aleyhimize girişilen bu iftira kampanyası yüzünden parçalanmak tehlikesine maruz bırakıldı. Öyle günler geldi ki, çalıştığımız köy ve kasaba çevrelerinde, topluluk içine çıkamaz olduk. Suçumuz sadece, ulusal duyguyu havada bir kavram olmaktan kurtarıp, elle tutulur bir nesne olarak halkın yararına kullanılır hale getirmekti. Uyaanmış toplulukların, parazit beslemeye müsait olmadığını çok iyi bilen iftiracılar, başka türlü bir davranış da beklemiyorduk. Köy Enstitülerini kurular ve oralardan yetiştirilmiş olan bizler, bu alın yazısını ilk bastan görüyor ve seziyorduk. Ama insan sabrının da bir sınırı vardı. Uzun yıllar boyunca tecavüz ve iftiraların en ağırına hedef olmuş kimse veya kimselerin, günün birinde kendilerini savunma ve iftiracıların gerçek yüzünü halk önüne açıklama hakkını kullanacaklarını kabul etmek kadar olağan bir şey değil şünlilemezdi.

Siyasal faaliyetlerin yeniden başladığı son birkaç aylık süre içinde, tekrar boy atan bu iftira ve tecavüz kampanyası karşısında, vekârla süsmanın, zararlarımızı füzülerek yaşadık. Üstelik, mütecevize cür'et kazandırmak gibi bir sakıncası olduğunu da esfle gözlemledik.

Basında yankılanan son tecavüz ve parçalama amacı güden beyanatın ışığında dahi (İzmir Senatörü Ömer Bozcalı'nın) incelendiği taktirde, yazımda soruşturmaya konu yapılan hususların nedenlerini bulmak kolaylaşacaktır.

İçinde suç unsuru bulunmadığına yüreğten inandığım, bu yazımın bir kere daha gözden geçirilerek, hakkımda kovuşturmayla mahal olmadığı hususunda karar verilmesini saygılarımla arz ederim. 23/7/1962

Mustafa KARAKUŞ
(Taşlıtarla - Mithatpaşa İlkokulu Öğretmeni)

Tevfik Yılmaz ve K. Eke'ye mektup

Değerli ülkü arkadaşlarım,
YÖN dergisinin 26. Eylül 1962 tarihli sayısında yayınlanan serüveninizi, ilgi ile okudum. Aynı koşullar içinde, birkaç defa karşı karşıya geldiğim hiddetli Genel Müdür Yardımcısı Bay Gürel'in, bence de anlatılacak bazı nitelikleri var.

Bilirsiniz kursu birlikte bitirmiştik. Kur'ada herkes şansına razı olup, tayin yerlerimize gitmeye karar vermiştik. Ama bazı arkadaşlarımız o yun bozanlık edip, devrim sözü geçer kişilerin arkasına takılarak, ya da birer tavsiye mektubunun gölgesinde Millî Eğitim Bakanlığı merdivenlerini tırmanmışlardı. Yapılan kayırmaları siz kısaca anlatmışsınız. Ama bunların arkasında öylesine çirkin gerçekler yatıyor ki, bunları yazmak, hem malûm «Tedbirler Kanununa» göre suç sayılıyor; hem de bütün işi gücü bırakıp, sadece bu işin hesabını mahkemelerde görmek zorluğu var. Öyle bir ilkedeyi yaşıyoruz ki, «taşları bağlanmış, köpekleri salı-

vermişler.» Şu dar olanaklarımız içinde yapabileceğimiz pek az şey var. Yazmak bunlardan biri. Yani teşhir etmek. Ama teşhirin, utanacak yüzü olanlar için bir önemi vardır. Bununla birlikte yine de bu hokkabazlık düzeninin içyüzünü gözler önüne koymak, bizlere düşüyor.

Dipten doruğa, tersine çalışan bir dişli çarklar sisteminde, lâçkalasmış, aşınmış bir çarkı, doğru yönde döndürmeye uğraşmak, aslında o lumsuz bir çaba. Ve de faydasız.

Bugünkü Millî Eğitimimiz, ilkinden - yükseğine kadar, kişilsiz bir kapıkulu sınıfı yetiştirme düzenidir. Bu düzen, gerçekçi, bilimsel çalışmaya yeteneğinde kimseleri içine almaz. Her düzen, kendi elemanını arar - bulur. Yahut yaratır.

Resmî toplantılarında bile müsl. fehceci fikra anlatılmaktan öteye bir ahlak düzeyine ulaşamamış, bir karış ötesine olsun, ışık yayma gücünü bulamamış kimseleri, Millî Eğitim Merkez Örgütünü, Je. Kilt. noktalarına

çıkaran karanlık düzenin utancı, gene de bizlerin yüzümüzü kızartıyor. Bildiklerimizi yazmak, söylemek hem bir ödev, hem de sorumluluk payımızı azaltan bir davranış şekli.

Benim bildiğim kadari, bugünkü İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı Recep Gürel'in, H. Ali Yücel zamanındanberi Millî Eğitim örgütü içinde, önemli işlerin başına getirilmiş olduğudur. Hatta her değişen bakanla birlikte bu zatın mevkîinin de yukarı doğru daima değiştiğidir. Doğrusu Yücel'e Başman'a, Yardımcı'ya, İleri'ye, Benderlioğlu'na, Tah-taklıç'a giderek Özgüneş'e aynı sadakatla hizmet etmek, her babayığlının harcı değildir. Bu ustahı, Sultan Hamid'in dalkavukları bile, böylelikle sızdırsız becerememişlerdir.

Çoktanberi, «Millî oyunlar»ımız arabama giren bu çirkin oyunun sonu gelmek üzeredir. Recep Gürel, Ahmet Atılğan, Mustafa Cura trüosu, yörelerdeki bir avuç figüranın şaklabanbıkları arasında, cüretlerini biraz daha da arttırabilirler. Ama bu, sadece mukadder sonucu çabuklaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Kavuklar devriline kel başlar tiyice seçilebilecektir. Cura'nın imzasıyla hazırlanan «ortak bildiri» lâyk olduğu karşılığı, sanırım şimdiye kadar almış olmalıdır.

Sizi Urfa'dan kımdaltmak istemiyen, beni Sivastan başka yere tayin etmemeyi şahsî meselesi yapan, Köy Enstitülerini savunup, kötüle-yenlere hücum eden yayımlanmış bir yazımdan ötürü hakkımda soruşturma açılan bu zihniyet, gerçiklerle elbirtliği etmeye, nüfuzlu yönlerden gelen ufuctaki bir işaretle en olmaz görünen tayin ve nakilleri utanıp sız kıldan yapmaya daha bir süre devam edecektir. Ve Ahmet Atılğan, boyunun ölçüsünü almıyorsa gelecek seçimlerde bir kere daha Malatya C.H.P. listesinde şansını denemeye girişecektir.

Sağlıcakla kalın arkadaşlarım.

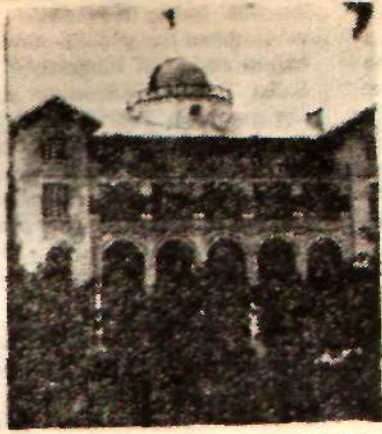
Mustafa KARAKUŞ

Gazi Eğitim

Telgrafın
te'leri

Enstitüsünde Neler oluyor?

İşkilli Memişler

Öğrenciler arasında çok siri bir hava esmekteydi. Resim Şubesi öğrencileri, okulun adına yakışmayan bir olayı protesto için derslere girmemişlerdi. Olay gerçekten yuğurtçuydu. Okulun öğretmenlerinden tanınmış ressam Adnan Turani'nin «Çini üzerine Varyasyonlar» adlı non-figüratif tablosu, Okul Müdürüyle Resim Şubesi Şefi tarafından duvardan indirilmiş ve, gericiğin zaferi ilan edilmesine, karanlığa atılmıştı.

Bu basit gibi görünen olayın arkasında büyük bir gerçek yatmaktadır: İlerici-gerici kavgası... 27 Mayıs'ta ortamlarını yitiren gericiiler, bir sibre sonra buna kavuşmanın sevinç içinde gemi ayağına atıldılar. İlk hedef, Adnan Turani'nin birbuçuk yıldır duvarda asılı duvar tablosu oldu. Kafasızlıklarını, sanat tanrıçası olduklarını, tembelliklerini milletçilik paravanı arkasına saklamasını bilen, her ilerici davranışın karşısına dikilmeyi marifet sayan bir kaç öğretmenle, onların oyuncağı durumunda bir grup öğrenciyi memnun etmek gerekti. Müdür Reşat Postacıoğlu hemen kolları sıvadı ve resmi, büyük bir rahatlıkla indiriverdi. Olayı protesto eden öğrencileri yatıştırmak için de:

— Öğretmeniniz pırl pırlıdır. Ken diyiyle teşrik-i mesal etmekten geref duyuyorum. Ben bu cümleyi önce yetiştirceğim, sonra tabloyu yerine asacağım. demekten kendini alamadı.

Postacıoğlu'nun «cama» dediği, aslında, üç-dört kıskanç ve aşaklık duygusu içinde çırpınan öğretmenle, onların çömez olmaktan bir türlü kurtulamayan bir avuç çarpık kafalı öğrenciden ibaretti. Postacıoğlu bunları yetiştirecekti, Adnan Turani'nin non-figüratif tablosunu anlar duruma getirecekti, ondan sonra tabloyu duvara asacaktı... Çünkü tabloda bir takım hayaller — kimbilir ne hayaller! —, güvürlük ilham eden çizgiler, biçimler, kötü ideolojiler görmüşlerdi. Bu «işkilli Memiş»leri yatıştırmak için yapılacak tek iş, tabloyu gözlerden uzaklaştırmaktır. Ondan sonra, Reşat Postacıoğlu kendilerine modern resim öğretecekti ve günü gelince de tabloyu yerine asacaktı... Bir Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünden de bundan başka bir davranış beklenilemezdi.

Yaşasın demokrasil

Dünyanın en tuhaf Milli Eğitim Bakanlığı, muhakkak ki bizimkindir. Halkın eğitiminden, sağduyusundan, kültüründen sorumlu olması gereken bu bakanlık, ne yazık ki, kırk yıldır bocalama içindedir. Bunun nedeni açıktır: Sistem sizlik! ...Bizde Milli Eğitim, Milli Eğitim Bakanının tutumuna, eğilimine, kişiliğine, kaprislerine göre yön alır. Cumhuriyetin ilanından bu yana gelip geçmiş bakanlar şöyle bir düşünülün, görülür ki, bizde Milli Eğitim durmadan zigzag çizmiştir. Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim anlayışı başkadır, Tevfik İleri'ninki başka, Celâl Yardımcı'nunki başkadır, Tahtakılıç'ınki başka. Bu başkalklar birer bambaşka bir ulus yapıp çıkmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsü de elbette ki bu havadan kendini kurtaramamıştır. O da, Atatürk'ün emeği geçmiş bütün öteki kurumlar gibi, zamanla yozlaşmıştır. Yıllardır çakaralmaz silâhlarını dene mekten bıkmış usanmış gericiiler için DP iktidarı en uygun ortamıdır. İnsanları, toplulukları memnun etmenin en kestirme yolu, onları alışkanlıkları için uyutmaktır. DP'nin demagogik demokrasininin anlamı budur. Demokrasi

adına saplanılan demagogi batağı, her kuruma olduğu gibi, Gazi Eğitim Enstitüsünde de etkisini çabucak gösterdi. Daha 1950 lerde, az önce doney yapacak diye kimya laboratuvarında tüp pallatan bir öğrencinin, az sonra okulun vestiyerinde —ki o zamanlar meselit haline getirilmişti—, başında mendil, gözlerini kapayıp, iki dizi üstünde arapça dualar okuduğu, o günlerden kalanların belleğindedir. 1950—1962 yılları arasında üç döneme ayırmak mümkündür: 1) 1950—27 Mayıs 1960 arası, 2) 27 Mayıs 1960 — 15 Ekim 1961 arası ve 3) 15 Ekim 1961'den sonrası... 27 Mayıs 1960 a kadar iyice semirmiş olan gericiiler, 27 Mayıs'ta sinmiş, sonra, 15 Ekim 1961 seçimleriyle yeniden başını kaldırmıştır. Bugün Adnan Turani'nin tablosunu duvardan indiren eller, 1949—50 yıllarında Orhan Veli'nin şiirlerine tahammül edemiyen, onun «Yaprak» adlı edebiyat gazetesi için yılanların elleridir! Bunda sağılacak hiç bir şey yoktur. O tabloyu okulun duvarına asan el ilerinin, indiren de gericiinin elidir.

Gelelim tarla meselesine

Yıl 1960... Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlük koltağında Süleyman Öçen adlı bir zat bulunmaktadır. Öğrenciler, o günün havası içinde, Menderes demokrasisine baş kaldırmışlar. Müdür Süleyman Öçen, sömestr tatilinde bulunan öğrencileri yıldırım telgrafıyla okula çağırıyor ve Menderes yönetimine baş kaldırdılar diye haklarında «tahkikat» açıyor. 27 Mayıs'ta Menderes demokrasisi yıkılmamış olsaydı, belki de bu öğrenciler bugün hapisanelerde buluna caklar, ya da okuldan atılmış olacaktıydı.

Bu gayretli müdür, 27 Mayıs devriminden sonraki ilk Enstitü Öğretmenler Kurulu toplantısında öğretmenler tarafından istifaya ettirildi. Okulda bir devrim havası esmeğe başlamıştır. Gericiiler de ilkelere çekilmiş, suspus olmuşlardır. Süleyman Öçen'den hoşlanmayan yere, gerek öğretmenlerin ve gerek öğrencilerin çoğunluğunun sevgi ve saygısını kazanmış olan örnek eğitimci, iyi insan, pedagoji öğretmeni Hüsnü Ciritli getirildi. Öğretmenlerin seçimiyle müdür atanması, okulda olumlu bir geleneğin temeli olmuştur. Bu yeni hava içinde yeni çalışmalar başladı. Bilimsel araştırmalar bölteni çıkarıldı, okul Şeref Galerisi hazırlandı. Bu sırada, bütün bu yeni çalışmaların başla katılan ve özellikle Şeref Galerisinin düzenlenmesinde çok büyük emeği geçen Adnan Turani'nin «Çini Üzerine Varyasyonlar» adlı soyut tablosu da okulca satın alınarak, önce Başmuvavinlik odasına, sonra da girişte, duvara asıldı. Tablo, her iki yerde de, birbuçuk yıla yakın bir süre kaldı. Bu sırada Milli Eğitim Bakanı Bedrettin Tunçalı'dır.

Tunçalı'dan sonra bakanlık koltağına Ahmet Tahtakılıç getirilince işin rengi değişti. Ciritli'nin müdürlüğü sırasında soluk alamayan gerici grup, Tahtakılıç'ın ortamını elverişli bulmuştu. Hüsnü Ciritli'nin Enstitü Müdürlüğünden uzaklaştırılması gerekti. Türkiye'de bu işin kulisinin nasıl yapıldığı herkesin malumdur. Ciritli, Talim ve Terbiye'ye başkan yapılmaya numarasıyla, kendisi iste meddiği halde, okul müdürlüğünden alınıp, Talim ve Terbiye üyeliği gibi pasif bir göreve verildi. Bu, çok güzel monte edilmiş bir oyundu. Tahtakılıç'ın tahtakılıcını ellerine alan gericiiler, atlarını rahatlıkla koşturmağa başladılar. Bunun üzerine ilerici öğretmenler, Tunçalı za

manında kurulan geleneğin, yani seçimle müdür atanması geleneğinin sürdürülmesi için teşebbüse geçtiler. Tatil olmasına karşın, Ankara'da bulunanlardan kırk kişilik imza toplayıp, altı kişilik bir heyetle Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıç'a gittiler. Önergeleri şuydu: Ciritli'nin atanması işi, okul açılıncaya kadar geciktirilsin. Bu olmazsa, müdür, Öğretmenler Kurulunda tespit edilecek üç aday arasından seçilsin. Eğer bu da kabul edilmezse, dileğe imza koyan kırk kişinin gösterdiği adaylardan biri müdür atansın...

Afıtama ve hasıraltı politikası

Bakan Tahtakılıç, bu altı kişiye, «seçim hakkı kendisinde kalmak şartıyla, dileklerini gözönünde bulunduracağını, müdürlüğe başka birini tayin ederse, okula gelip öğretmenlere açıklamada bulunacağını» söyledi. Bakanın bu sözüne güvenen altı kişilik heyet, bakanlıkta sevinerek ayrıldı. Ancak, aradan onbeş gün geçmeden, Reşat Postacıoğlu adında bir vatandaşın, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi modern, kadrosunda ülke çapında kimselerin bulunduğu bir kuruma müdür atandığı görüldü. Öğretmenler, Bakan'ın gelip kendilerine açıkla mada bulunacağını umdular, beklediler. Fakat Bakan gelmedi. Demek ki Tahtakılıç, verdiği sözle bakanlık koltağı arasında hiç bir ilişki bulamamıştı! Öğretmenler, aşırı politikacı bir Bakanla karşı karşıya oldukları yargısına vardılar.

Gelelim Reşat Postacıoğlu'na... Postacıoğlu, ancak orta okul müdürlüğü ya da publisite kapasite de bir kimsedir. Bilim sel hiçbir çalışması yoktur. Hiçbir alanda Gazi Eğitim Enstitüsüne müdür olabilecek bir üstünlük bir başarı sağlamış değildir. Üstelik, «kendisi aleminde» bir adamdır. Müdür olarak geldiğinde öğretmenlerle tanışmamış, onlarla görüşmeme, konuşmama, selâmlaşmama yolunu tutmuştur. Okula gelip giderken öğretmenlerle karşılaşmamak için olanca dikkatini sarfettiği de gözden kaçmamaktadır. Ciritli gibi bir müdürün yarattığı samimi havaya alışmış olan öğretmenlerin, Tahtakılıç'la Postacıoğlu'nun havasını yadırgayacakları açıktır.

Postacıoğlu, yönetmeliğe göre yıldı en az iki defa yapılması gereken Öğretmenler Kurulu toplantısının hiç birini yapmamıştır. Otuz dokuz öğretmenin bu konuda yaptıkları yazılı müracaatı ise, «toplantıda zor durumda kalacağı» kaygısıyla hasıraltı etmişlerdir. Gerçekten de okulda, kendisini zor durumda bırakacak olaylar geçmişti. Bunların tipik örneği, Adnan Turani'nin tablosunun duvardan indirilişi olayıdır. M.B.K. yönetimi boyunca kabullarına çekilen gericiiler, Tahtakılıç'ın bakanlığıyla Postacıoğlu'nun müdürlüğünü pek sempatik bulmuş olacaktı ki teberleri çekip Turani'nin tablosuna saldurdular. Eğer bakanlıktan cesaret almış olsalardı, ya kaları bozkurt rozeti bir avuç irkeçi taslağı öğrencilerle bir kaç rözetisiz öğretmenin soyut bir resmi ve dolayısıyla onu yapanı suçlamağa kalkmalarına imkân olamazdı. Postacıoğlu'nun, bu «işkilli Memiş»ler alaybaşılığı etmesiyle, Gazi Eğitim Enstitüsünün ne hale getirilmek istendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Adnan Turani'nin tahkikat isteği üzerine Reşat Postacıoğlu durumu bakanlığa bildirmek zorunda kaldı ve tahkikat başladı.

Ancak, tahkikatın açılmasında Adnan Turani'nin şikâyeti kadar, başka bir öğretmenin şikâyetinin de rolü olduğunu belirlemek gerekir. Ne derler, civi civiyi söker. Eğer bir başka öğretmen de bakanlığa şikâyet telgrafı çekmemiş olsaydı, belki de bütün dosyalar, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne uyan maz uykulara yatırılmış olacaktı. Genel Müdürlük, bir buçuk yıldır uyuyan bir dosyayı gün ışığına çıkarmak zorunda kaldı. Bu dosya, okulun üç öğretmeniyle ilgilidir. Bunlardan biri, 27 Mayıs'tan önceki öğrenci hareketlerini 31 Mart olayına benzetmiş ve bunu önüne gelen yerde rahatlıkla söylemiştir. Ayrıca, Menderes, Gazi Eğitim Enstitüsüne geldiğinde, yüzünü görmemek için Öğretmenler Odasını terkeden öğretmenlere de, «Nasil, kaçarsınız değil mi! Adamda altı okta t... var, demıştır. Her hareketiyle cins bir Menderes kuzusu olduğunu belli eden bu öğretmenin, Menderes'i kötüleyen öğretmenleri tehdit ettiği de bilinmektedir. Ve yine, kız öğrencilerle öğretmenliğe yakıştırmayacak durumları da, bir olay üzerine, öğrencilerce şikâyet konusu yapılmıştır. Bu dosyada, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğüne hasıraltı edilmiştir. İşte Turani'yle bir başka öğretmenin tahkikat istekleri üzerine ortaya çıkarılan dosyalar bunlardır. Ama ne yazık ki, gerekli tahkikat yapıldığı halde, bu dosyalardan bugüne kadar hiç bir sonuç alınmamıştır. Adnan Turani ise, bir okulun iyizünün anlaşılmasına sebep olan tablosunun bedelini —Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünün «verile» emrine karşın— hâlâ alamamıştır.

Önemli olan, bir kaç şikâyet dosyasının hasıraltı edilmediği değil, Gazi Eğitim Enstitüsü gibi modern bir kurumun kimselerin elinde, ne hallere getirildiğidir. Bir avuç gericiinin baskısıyla karakterini yitiren bir okuldan ne beklenebilir?

Dahası var

AİD, enstitüye bağlı bir yabancı dil okulunu yapımı için 10 milyon lira rakib bir fon ayırmıştır. Okulun yapımına başlamadan önce, birinci yıl, 1 milyon 950 bin lira sarfedilerek barakaların yaptırılıyor. Barakaların döşenmesi için de bir miktar para ayrılıyor. Anlaşılması göre bu para, tespit edilen maddeleri ve sırasınca sarfedilecektir. Bunun için bir komisyon kuruluyor. Gereklisi baz maddeler satın alınıyor. Ancak, Postacıoğlu'nun, protokol dışına çıkarak, İstar bul'daki bir firmadan —ki bu firmanın sahibi akrabasıdır— telefonla 40 bin lira rakib bir buluşuk yıkama makinası satın alması üzerine, bakanlıkça Satın Alma Komisyonunda eksper üye olarak görevlendirilmiş bulunan İngilizce öğretmeni, sorumluluğa katılmıyacağını Postacıoğlu'na bildiriyor. Tahtakılıç'ın müdürü ise, eksper üyeyi, bu hareketinden ötürü komisyon dışı bırakıyor ve hattâ, kontrol görevini yapamaması için de, okul Muhasebesine alınmaması için ilgiliilere emir veriyor.

Gazi Eğitim Enstitüsünde İngilizce öğretmeni olan eksper üye, durumu Bakanlığa ve Maliyeye bildiriyor. Amerika kalılar Postacıoğlu'nun protokol dışı sarfettiği 200 bin liranın bankadaki hesaplarına yatırılmasını, aksi takdirde büyük binayı yaptırılmayacaklarını belirtiyorlar. Oysa ki, sarfedilmiş bulunan bu paranın geri verilmesine imkân yoktur.

Postacıoğlu, protokol dışı hareketle bir okulu, bir yardımdan yoksun etmekle kalmamış, kanuni satın alma koşullarını çiğneyerek akrabalarından eşya satın almak suretiyle basbayağı suç işlemiştir. Bu durumdaki bir müdürün hâlâ görev başında tutulması, aklına almıyacağı bir husustur. Bugün Gazi Eğitim Enstitüsünde, DP gülelerini andırır bir hava esmektedir. Kafatası ölçüleri işi iyice anlamışlardır. Çalışan öğretmenlerle öğrencilerin arasına karakedi sokmak istemektedir. Okula sistematik olarak gerici öğretmen getirilmektedir. Bu işlemler pek yakında okulda büyük olaylara geçeceğine söylemek kehanet sayılmamalıdır. Kısaca anlatılan durum bunu göstermektedir. Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğünü devrim havası içinde göreve çağırıyoruz.

FRANSA

Bütün Demokratik kuvvetler, de Gaulle'ün diktatör - lük kurma gayretlerine karşı birleşiyorlar.

Besinci Cumhuriyet tarihinde ilk olarak bir hükümet parlamento nun güvenini kaybederek düşmüş bulunuyor. Cezayir meselesini çözmek üzere olağanüstü yetkilerle iktidara getirilen General de Gaulle'ün gittikçe daha belirli bir hal alan parlamento aleyhtarı tutumuna karşı siyasi kuvvetler ve özellikle siyasi partiler ve basın güçbirliği kurma yoluna gitti. Bu güçbirliği ilk kuvvet denemesini Milli Meclis'te gerekli çoğunluktan 39 oy fazlasını sağlayarak yaptı ve «Büyük Fransa» ya ve herşeye rağmen General de Gaulle'e açıkça cephe aldı.

Fransa'da son yıllarda demokrasi cephesinde görülen hareket dördüncü cumhuriyet'in güçlü teşekkülleri siyasal partilerin yeni bir atılım isteği ile oldu. Bu kadar aydınların faşist bir diktatör - lük tehlikesine karşı birleşme eğilimi ile de açıklanabilir. Referandumla kabul ettirilmek istenen anayasa değişikliğinden güdülen amaç, otoriter temayül - lerini arıyan de Gaulle'cülüğü Fransız yaşayışına sindirmektir. General de Gaulle'den sonra ne olacağı meselesi, bugünün de Gaulle'cülerini endişe içinde kıvrandırmakta, bu endişeyi Petit - Clamart suikast teşebbüsünden sonra bizzat de Gaulle de açıkça paylaşmakta.

Gerçekten şimdiki cumhurbaşkanının 1958 Anayasasının sağladığı imkân ve yetkileri yeterli bulunarak halefi için daha üstün ve serbest hareket zemini hazırlama istemesi şahıs hakimiyetine giden bir yol olarak görülmüş, demokratik kuvvetler başta siyasal partiler ve basın olmak üzere birleşmeye doğru itilmiştir. De Gaulle'ün 1958'de iktidara gelirken en kuvvetli taraftarlarından olan Paul Reynaud ve Guy Mollet gibi liderler Meclisteki gensoru müzakerelerinde O'nun en amansız tenkitçisi olarak kürsüye çıkmışlardır.

General de Gaulle'ün getirmek istediği sisteme karşı açılan mücadele gayet çetin geçeceğine benzemektedir. Bazı Fransız gazetelerine göre «Besinci Cumhuriyet'in cenaze töreni» ne hazırlanmak için geç kalmaktadır.

De Gaulle'ün istediği

Fransa devlet başkanı kendisinden sonra cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesini ve bunun gerektireceği anayasa değişikliğinin parlamento'ya değil referandumla halka kabul ettirilmesini istiyor. Kendi şahsî prestijinin sağladığı bir takım yetki ve imtiyazları halefinin sürdüremeyeceğini düşünen de Gaulle, açığı bu yolla kapatmak arzusunda.

De Gaulle'cüler dışındaki siyasal partiler, basın ve aydınlar başlıca iki noktaya itiraz ediyor :

1 - Anayasaya değişiklik getiren bir tasarının doğrudan halkın oyuyla sunulması, anayasaya aykırıdır.

2 - Devlet başkanının geneloyla seçilmesi, Fransa'nın yapısına ve iktidarın sınırlanması ve murakabesi hakkındaki demokratik ilkeye uygun değildir. Bu müessesenin karşı ağırlığı öngörülmemiştir. Fransada, Amerika başkanlık sistemi mukayese konusu olamaz.

De Gaulle'cülerin bu iki noktada top lanabilen, itirazlara verdikleri karşılıkları şöyle özetlemek mümkündür:

1 - Organik kanunların referandum yolu ile halkın oyuyla sunulması anayasa ya uygundur. (madde 11)

2 - Doğrudan doğruya halkın oyu na dayanma yetki kadar demokratik olamı yoktur.

Bu delilleri çürütmek demokrasi cephesi için, hiç de güç değil 1958 Anayasasının 89 ncu maddesi anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kararlaştırılması gerektiriyor. Pompidou hükümeti, ni düşüren gensoruda bu nokta şöyle belirtilmiştir:

De Gaulle ve 58 Anayasası

- Anneçğim!..

«İktidar, anayasasını parlamento tarafından değil de, millet tarafından gözden geçirilmesi yolunu seçerek anayasa yı ihlâl ediyor.»

Referandum de Gaulle'ün yıpranmış bir silâhı artık. Bu usulün ne dereceye kadar demokratik olduğu bir hayli münaakaşalı. Referandumların sık sık yapılması, parlamentonun ve parlamenter fonksiyonların unutulmasına ve bir kenara atılmasına yol açıyor. Bu yöntemin varacağı sonuç pek muhtemelen kişisel hakimiyet böyle bir rejimin adı en azından parlamenter demokrasi değil. Başkanlık sistemindeki karşı ağırlıklar da bulunmadığına göre, bir çok ülkücü, ya pılmak istenen değişiklikler, hürriyetlerin teminatı kalacağı ve de Gaulle'cü otoritarizme boyun eğeceği endişesini haklı olarak ileri sürüyor. O kadar ki Senatoların en yaşlı temsilcisi sosyalist Moutet şu sözleri söylemekten kendini alamıyor:

«Bu memleket parlamento'cularının en eskisi olarak, General de Gaulle'e hakarete geçmeden önce düşüncesini tavsiye etme cürretini gösteriyorum.»

Demokrasiye karşı

De Gaulle'ü bugün demokrasi ile karşı karşıya getiren olaylar dizisini kısaca özetlemek ve tabiiye çalışmakta fayda var. De Gaulle'cülüğün 1958'den bu yana gelişmesini üç merhalede göstermek mümkündür:

1. 1958 - 1959 devresindeki yerleşme

2. 1959 - 1962 Nisan: Cezayir meselesinin çözülmesi.

3. 1962 Nisanından bu yana demokratik kuvvetleri sınıtlama

Cumhurbaşkanı ilk iki merhaleyi başarı ile atlama için demokratların desteğine muhtaçtı. Oysa, de Gaulle sadece kendine güvenen, iktidarı başkası ile paylaşmak istemeyen bir mizaca sahip. Hedefi Fransa ile başbaşa karşı karşıya kalmak, aradaki araçların özellikle siyasal partileri ve neticede parlamentoyu sindirmek. Bu hedef bugünlerde daha açık bir şekilde belli olmaya başladı.

Bu düşünce tarzının pek yerinde olmadığı söylenebilir. Fakat şurası hatırdan çıkarılmamalıdır ki olayların seyrine bir noktaya kadar bakım olunabilir. Cezayir meselesini çözen Evian anlaşmalarından sonra Fransa'da demokratik yönetimi yeniden kurmak istemeyen de Gaulle, en büyük fırsatı tepmiş oldu. Cezayir hastalığına yakalanmış olan Fransız demokrasisini iyileştirecek, ayağa kaldıracak barış havası mevcuttur, fakat de Gaulle olağanüstü yönetim ve meşruluk dışı imtiyazlar sistemini sürdürmekte fayda gördü ve Cumhuriyet bekleyen Fransa karşısında Pompidou'yu buldu.

«Büyük Fransa» gibi milletlerarası çapta emeler peşinde koşan General de Gaulle «Fransız Cezayir» ine karşı kazandığı zaferi parlamenter demokrasi rejimine karşı da kazanabileceğini sanıyor. Cezayir davasında ilerici demokratların - çoğu zaman de Gaulle'e rağmen - de Gaulle'ü desteklemeleri aslında bir uyarı ma olmalıydı. Referandum yolu ile parlamentoyu aşarak istediğini yaptırması bile, de Gaulle veya halefi Fransa'nın te-

mel meselelerine çözüm bulamayacaklar, Anayasa'daki değişikliğe «evet» dediği farzedilse bile, gerici cephenin çıkarına işliyen iktisadi ve sosyal politikanın doğuracağı hoşnutsuzlar önlenemeyecek, yeni mukavemetleri etkisiz hale getirmek ve sert tenkitlere tahammül etmek gerekecektir. Böylece aslında bir «blöf» olan referandum sistemi şiddet ve darbe yoluna saparak koyu bir diktatör yönetimini davet edecektir.

De Gaulle Cezayir meselesinde sırtını ilerici demokratlara dayandı. Demokrasiye karşı mücadelesinde ise muhafazacı ve gerici cepheye güvenme durumuna düşen de Gaulle, bir çıkmaza doğru ilerlemeye başlamış bulunuyor. Sa gibi demokratik müessese ve kuralların yerleşmiş olduğu bir ülkede, demokrasi'den yana görünüş, gerçek demokrasiye karşı nihai bir zafer kazanılmaz.

Zafer demokrasininindir

De Gaulle'cü Yeni Cumhuriyet Birliği mensupları dışarıda sağdan sola uzanan çeşitli eğilimlere mensup milletvekilleri gensoru lehinde oy vererek Pompidou hükümetini düşürmüş bulunuyor. Gereklî çoğunluk (211) taa 39 oy fazlası elde edilmiş, de Gaulle'ün televizyon konuşmasını öne almasının milletvekilleri üzerinde hiç bir etkisi olmamıştır. Hatta Yeni Cumhuriyet Birliği'nden dört milletvekili de gensoru lehinde oy kullanmış ve bu «ihaneleri» yüzünden partiden ihraç edilmişlerdir.

Pompidou hükümetinin istifasını kabul eden General de Gaulle Meclisi feshederek, yeni seçimlere gitmeye karar vermiş bulunuyor. Anayasasının 50'nci maddesine göre hareket eden de Gaulle'ün siyasal partilere ve parlamento'ya karşı soğuk davranışını daha belirli hale getirmesi beklenebilir. Ancak bunun için 28 Ekim referandumundan galip çıkması gerekli. Yaşlı generalin kullana kullana yıprattığı silâhın, bu sefer geri tepme tehlikesi mevcut. Fakat halk yığınlarına seslenmesini bilen generalin bu seferki denemeden de az farkla da olsa başarılı çıkacağını söylemek pek yanlış olmayacak. Ancak bu, hiç bir zaman nihai bir zafer olmayacaktır, nihai zafer gerçek demokrasininindir.

YEMEN

Yemenli genç subaylar, memleketlerini ortaçağdan çıkartmak için çetin bir mücadele - ve girmiş bulunuyorlar. İlk hedef: İhtilâlin yerleştirilmesi.

Sıra Suudi Arabistanda

Yemen imamı Emir Seyfüllislam El-Bedr (Mansur Billah)'ın öldürülmesi, kraliçin tasfiyesi ve Yemen Arap Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla sonuçlanan geçen haftaki ihtilâlin, bu küçük ortaçağ ülkesindeki geriliğe, istibdadı, baskıya, sosyal ve siyasal adaletsizliğe son vermek isteyen genç subaylar tarafından yapıldığı yolundaki tahmin doğru çıktı. İhtilâlin başı Albay Abdullâh Es-Sallal, hafta sonunda verdiği bir demeçte ihtilâlin gerçekleştirmek istediği amaçları şöylece sıraladı: 1) Mutlakiyet ve baskı idaresinin tasfiyesi, 2) Sosyal ve siyasal adaletsizliği kaldırılması, 3) Yemen Arap Cumhuriyeti'nin kurulması, 4) Halkın egemenliğinde çağdaş bir devletin inşası, 5) Millî bir ordu teşkil.

Albay Es-Sallal, ihtilâlin, 1956 yılında Sovyetler Birliği'ne diplomatik münaşebetler kurulduktan sonra, Yemen'e modern silâhların alınmasıyla birlikte genç subaylar tarafından hazırlandığını, tank ve diğer ağır teçhizatın, hazırlanan

ihtilâle kullanılmak üzere mağazalarda saklandığını ve gönüllü askerlerce muhafaza edildiğini bildirmiştir. Albay Es-Sallal, ihtilâl hükümetinin dış siyasetinin dayandığı ilkeleri de şöyle açıklamıştır: Müspet tarafsızlık, Arap Birliği'nin ve Birleşmiş Milletler'in vasıtasına, Bandung konferansının ilkelerine bağlılık. Böylelikle Yemen'in genç subaylarının, Başkan Nâsir'ın sosyalist programının ilham alan bir rejim kurmak istedikleri anlaşılmaktadır.

Bu rejimi kurmak isteyenlerin şimdi başka düşünceleri ihtilâli sağlama yerleştirmek çabasıdır. Çünkü, Yemen'deki bu hareket, ortadoğunun gerici üssü olan Suudi Arabistan ve Ürdün'ün ve eski İngiliz sömürgeci olan Aden'de kurulan «Güney Arabistan Emîrlikleri Federasyonu» nun rahatını kaçırmıştır. Öte yandan, Yemen'i vilyâdlar boyunca inletmiş olan imamlar sülâlesi de kraliçeyi yeniden kurmak amacıyla birtakım teşebbüslere geçmiştir. Bu amaçla, Yemen'in Birleşmiş Milletler temsilcisi olarak bulunduğu New York'tan Cidde'ye gelen ve öldürülen imam Mansur Billah'ın amcaası olan Hasan Suudi Arabistan ve Ürdün taraflarından açıkça desteklenmektedir. Karargâhını Cidde'de (Suudi Arabistan'da) kuran Emir Seyfüllislam El-Hasan'ın Suudi Arabistan sınırını geçerek Kuzey Yemen'e girdiği ve bu-

Abdullâh El Sa'ial
Yemenli reformcu

radaki bazı kabilelerin basına geçtiği söylentiler arasında, bir Gocen hatının sonunda Yemen'in eski Londra büyükelçisi Ahmet El-Sami başkanlığında bir de hükümet kurduğu söylenen El-Hasan'ın bu teşebbüslerinde ne kadar başarı kazanacağını kimden kestirmek mümkün değildir. Suudi Arabistan'ın kuzey Yemen'e gizlice silâh gönderdiği bu iste kullanılan üç uçan Suudi Arabistanlı pilotları tarafından Kahire'ye kaçırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında Albay Es-Sallal başkanlığında ihtilâl idaresi, cesitli tedbirlere başvurmuş bu arada Yemen'in üç ayrı silâhlı kuvvetini tek bir ordu halinde birleştirmiştir. 1956 Nisanında Mısır - Yemen - Suudi Arabistan arasında imzalanan üçlü askerî savunma paktının Mısır ve Yemen tarafından paktın üçüncü üyesi Suudi Arabistan'a karşı işler hale girdiğinin Kahire ve San'a'dan açıklanması da bu cümledendir. Ayrıca Yemen ihtilâlinin tehlikeye düşmesi halinde hakarete geçirmek üzere Mısır'ın Yemen'e kuvvet gönderdiği de belirtilmektedir. Bu durum karşısında, zaten sallandıran Suudi Arabistan'ın ve Ürdün'ün, Yemen'e karşı açık bir tecavüz hareketine cesaret edebilecekleri şüphelidir. Yemen Dışişleri Bakanı da, Kuzey Yemen sınırından içeri silâh sokarken suçüstü yakalanan Suudi Arabistan'ı şikâyet etmek üzere, Birleşmiş Milletler'e gitmiştir. Bu durumda, Yemen'deki ihtilâli hareketi, ancak imam sülâlesini tutan bazı kabilelerin tehdidiyle karşı karşıyadır ki, elinde modern silâhlar bulunan ve Albay Es-Sallal'ın çabalarında kime lendiği anlaşılın Yemen ordusunun bunu önleyebileceği sanılır. Mısır ve Sovyet bloğu ülkelerinden başka bir çok Arap ülkelerinin Yemen ihtilâli hükümetini tanımış olması da Albay Es-Sallal'ın durumunu kuvvetlendirmektedir.

KÜBA

**Amerika Kübada
müşterek bir silâh
lı müdahale tasar-
lıyor.**

**Başarısız
teşebbüsler**

Yanlış siyasi tutumları yüzünden Küba'nın adım adım Sovyet - Çin bloğuna yaklaşımasına yol açan Birleşik Amerika idarecileri, kendilerinin sebeboldukları bu durumun verdiği şaşkınlıktan kurtulamamış olmaları ki, aynı yanlış tutumda ayak diriyorlar. Bunun en son örnekleri, geçen haftaki başarısız teşebbüslerle ortaya çıktı.

Küba'ya doğrudan doğruya tek başına bir askerî müdahalenin nasıl bir sonuç doğuracağını kestiremediği için, böyle bir müdahaleyi şimdilik bir yana bırakan Birleşik Amerika'nın Küba konusunda ikinci olarak etkili gördüğü çözüm yolu, bu askerî müdahaleyi «Amerika Devletleri Teşkilâtı»nın üyesi bulunan Latin Amerika ülkelerinin ortaklığıyla yapmaktır. Nitekim geçen haftanın başında, Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk, bu amaçla, Latin Amerika ülkeleri dışişleri bakanlarıyla iki gün süren bir toplantı yaptı. Fakat, bu ülkelerden çoğunun ve gerçekten, ya da halkoyunun baskısıyla böyle bir müdahaleyi desteklemeyeceğini bilen, bu yüzden açık bir müdahale teklifi reddedilirse, bunun dünya halklarında psikolojik bir yenilgi olarak sayılacağını kestiren Rusk, oldukça ihtiyatlı davrandı. Herseyden önce, Latin Amerikası dışişleri bakanları toplantısına resmî değil özel bir nitelik verildi. Sonra da, Rusk, Küba'ya karşı açık bir müdahale teklifi bulunmaktan kaçınarak, kendi görüşüne göre Latin Amerikası ülkelerinin bu konuda almaları gereken tedbirleri sıraladı. Rusk'ın, bu toplantıda elde edilebileceğini umduğu en elverişli sonuç, Latin Amerikası dışişleri bakanlarının, bazı şartlar altında gerekirse Rio Andlaşmasına uygun olarak askerî tedbirlere başvurulacağı yolunda verecekleri söndü. Fakat, çoğu zaten iç huzursuzluklarla çalkılan bu ülkeler bunu yapmazdılar, sadece bu konudaki yetkililere devam edilmesin, Küba'nın Latin Amerika ülkelerine komünist sızması için bir üs olarak kullanılmasını önleyecek tedbirlerin alınmasını temennisi gibi yuvarlak sözlerle yetindiler.

Birleşik Amerika'nın Küba konusunda Latin Amerika dışişleri bakanlarına sunduğu tedbirler tasarısında şunlar yer alıyordu: 1) Küba'ya silâh taşıyan ülkelerin gemilerine Amerikan limanlarını kapamak, 2) Küba'ya malzeme taşıyan şirketleri, Amerikan dış yardım malzemesi taşıma hakkından mahrum etmek, 3) Birleşik Amerika gemilerinin Küba'ya ya da Küba'dan başka ülkelere her türlü malzeme taşımalarını yasak etmek.

Fakat böyle bir karar tasarısının doğrudan doğruya Latin Amerika ülkelerini ilgilendiren bir yönü yoktur. Dean Rusk, görüşünü kurtarmak için, tamamıyla Amerika'nın alabileceği bu tedbirler tasarısını, Latin Amerika dışişleri bakanlarının onaylamasından geçirmek istemiyordu.

**Tesirsiz
Abluka**

Küba'yı iktisadi bir abluka altına almak, Birleşik Amerika'nın silâhlı bir müdahaleden sonra düşündüğü ikinci tedbirdir. Nitekim Amerikan hükümeti bunu sağlamak üzere, Küba'ya malzeme taşıyan ve komünist olmayan ülkelere, özellikle Nato ülkelerine müraacaatta bulunmuştur. Fakat, bu alanda da, Türkiye, Batı Almanya ve Yunanistan dışında, Amerikan müraacaatını olumlu karşılayan çıkmamıştır. Küba'ya malzeme taşıyan gemilerin çoğunluğunun komünist olmayan ülkelere mensup olduğu göz önüne alınca, Birleşik Amerika'nın iktisadi abluka teşebbüsünde de başarısızlığa uğradığı ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de, komünist olmayan ülkeler, Küba'ya komünist ülkelerin gemilerinden iki misli fazla malzeme taşımaktadırlar. Bu ülkelerin, kimseyle savaş durumunda olmayan, can kaygısına düşmüş küçük

Değişen toplumlarda ilerici kuvvet: Ordu

Dünyanın en tanınmış bilim kurumlarından biri olan Massachusetts Teknoloji Enstitüsü, geçen yıl çok ilginç bir kitap yayınladı: «Uyanan Milletler» Daniel Lerner, Ithiel de Sola Pool ve Walt W. Rostow gibi meşhur Profesörlerin yazdıkları bu kitap, Yirminci Yüzyılda toplumların nasıl değiştiğini, uyanan milletlerin hangi inançlar etrafında toplandığını incelemekte ve bunlar karşısında Amerikan tutumunun ne olması gerektiğini araştırmaktadır. Aşağıdaki kısım, toplumun değişmesine öncülük eden unsurlardan başlıcası olarak ORDU'yu ele almaktadır.

**Halktan
gelen
ordular**

Afrika'nın büyük bir kısmı bir yana bırakılırsa, az gelişmiş ülkelerin çoğunda, muazzam siyasi ve sosyal nüfuz sahibi geniş asker zümrelerinin modernleştirme bakımından önemli bir rol oynadıkları görülür. Geçiş devresinde bulunan bir toplum da, askerlerin sosyal menşeleri, görüşleri için mahiyeti ve içinde bulundukları ortam gözönünde tutulursa, bu zümrenin neden önderliğe namzet olduğu daha kolay anlaşılır.

Eskiden yüksek rütbeli subay grubunun toprak sahibi sınıflardan gelmesi, eski imtiyazların ve sosyal ilişkilerin muhafazasından yana olması sık sık görülen geleneklerdendir. Ama, küçük rütbeli subaylar arasında bazan öbür sınıflardan gelmiş olanlara da rastlamak mümkün; bunların sosyal statüleri pek yüksek olmadığı için, eski sosyal düzeni korumak lehinde açıkça cephe aldıkları da görülmezdi. Son zamanlarda, bir çok memleketlerde ordularını genişletmek icabettiği için, subaylar yavaş yavaş daha az seçkin sınıflardan gelmeye başladılar; hatta esnaf ve köylü zümrelerden de subay çıktığı oldu. Bu subaylar arasında, bazan, eski düzenden hiç memnun olmayanlara rastlandı.

Şunu da ilâve etmek gerekir ki, bugünün orduları, mahiyetleri itibarıyla, geleneksel değil, modern kuruluşlardır.

**Modernleşen
ordular**

İktisadi toplumlardan yeni değişen toplumlara gelen yabancı görevliler, askerlerin yetiştirilmesi için çoğu zaman çok dikkat sarfederler ve bu

konuda geniş imkân sağlarlar; asker için eskiden beri taşıdığı geleneksel gurur da buna eklenince, toplum içindeki huzursuz kimselerin askerlik mesleğinde kendi kendilerini tatmin edebilecekleri daha kolaylaşır. Değişen toplumlarda, sivil memur teşkilâtlarının, siyasetin ve iktisadi hayatın modernleştirilmesinden çok önce, ehliyetli ve seçkin askerî birliklerin kurulabilmiş olması bir tesadüf sayılmamalıdır; misal olarak, Hindistan ordusunu, Malaya Alaylarını, Filipin Gerillalarını, Arap Lejyonunu, Gurka Alaylarını, Afrikalardan kurulmuş İngiliz Alaylarını göstermek mümkün. Bu kuvvetler yabancı devletlerin kontrolünde kaldıkları müddetçe gayet tabii muhafazakârlar veya, hiç olmazsa sömürgeci davranışlara karşı duydukları isyan duygusunu ifade edebilmelerine imkân yoktu. Ama, bağımsızlığa kavuşulduktan sonra, askerlerin muhtaç oldukları teçhizatı ve mesleki itibarı ancak baştaki milli hükümet yoluyla elde etmeleri mümkün değildi. Milliyetçiliği, modernleştirme yolunda bir şeyler yapma mekleinde anılmak bugünkü askerlik mesleğinin mahiyetinden ileri gelmektedir.

Nihayet, geçiş devresinde, subay zümresi içinde bulunanların karşılıklı mesecce, sivil hayatta ortaya çıkan yeni liderlerin karşılaştıkları meselelere nisbetle daha kolaydır. Askerlerin de sömürgeci devlete veya gelecekteki unsurların kalıntılarını karşı hareketle girişmeleri gerekebilir ama, bu çeşit uğraşmalar, başarıya eriştikleri takdirde, ordunun kendine olan güvenini artırır. Savaş dışında askerlere düşen iş, yeni teçhizat elde etmekten, emirleri altındaki insanları yetiştirmekten ve barış zamanındaki kıtlık hayatını az çok verimli bir şekilde sürdürmekten ibarettir. Bütün bunlar da, sivilere düşen toplum için siyasi, sosyal ve iktisadi kalkınma programları hazırlamak gibi işler yanında oldukça kolay

bir ülkenin iktisadi bakımdan ezilmesi için tasarlanan bir ablukaya katılıp, önemli bir döviz kaynağından kendilerini mahrum etmeleri beklenemez. Bu konuda, Birleşik Amerika'nın müraacaatını en kesin şekilde reddeden, üstelik böyle bir tutumun faydadan çok zararı dokunacağını belirten İngiltere olmuştur. İngiltere Dışişleri Bakanlığı, Amerikan hükümetinin bu konuda tasarladığı tedbirlerin istenilen sonucu vermeyeceği gibi, Birleşik

Amerika ile müttefikleri arasında huzursuzluk da yaratabileceği görüşünü ileri sürmektedir. Bundan başka, İngiliz hükümeti, hiçbir üke'ye savaş halinde bulunmayan Küba ile normal diplomatik münasebetleri olduğunu, parlamentodan yeni bir kanun çıkmadıkça, İngiltere hükümetinin İngiliz gemilerini başka ülkelere hesabına Küba'ya malzeme taşımaktan abkoyamayacağını da ileri sürmektedir. İngiliz parlamentosunun ise, bu

sayılabilir. Bunun içindir ki, orduların bünyesinde, kendilerine güvenen, modern usulleri ve davranışları benimseyen bir subay zümresinin yetişmesi mümkündür; bunların elinde bulunan ordu da, nisbeten modern esaslara göre yönetilen oldukça düzenli modern bir kuruluşur.

Subay zümresi üzerindeki bu geniş etkileri tamamlayan bir başka şey de, orduya girenlerin modern hayata uygun asgari bir teknik eğitimden geçirilmeleridir.

**Türk
ordusu**

Ama, İsrail, Samuray'lardan ve ondokuzuncu yüzyıldaki Prusya ordusundan Atatürk'e ve Magsaysay'a kadar, modernleştirmede tamamıyla yarıcı rol oynamış bir çok asker misali veriyor.

En çok dikkati çeken misâllerden biri, Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişmesinde göze çarpıyor. Askerler Cumhuriyetin kuruluşunda önemli bir rol oynadıkları hâlde, Atatürk, sivil ve askeri liderliği birbirinden ayırmağa muvaffak olmuştu. Bu ayırma, sivil hayatın bir çok kesiminde eski askerlerin önemli rol oynamalarına rağmen, 35 yıl müddetle başarılı bir şekilde devam ettirildi. Atatürk'le birlikte ihtilâli yapan ve cumhuriyetin temellerini atan subaylar, siyasi makamlara geçtikleri zaman, tıpkı Atatürk'ün yaptığı gibi, askerlikten ayrılmak zorunda bırakılmadılar; bunun tabii bir sonucu olarak da, üniformasını muhafaza eden subayların siyasi hayatta faal olmasına müsaade edilmemişti. Bu gelenek 1960'a kadar sürdü; o yıl, sivil liderlerin büyük başarısızlıklar ve istibdat idaresine dönme yolundaki kusvetli eğilimler göstermeleri üzerine, ordu idareyi ele almak zorunda kaldı. Bununla birlikte, şimdiye kadar (Not: Kitap, 1961 yılı başlarında piyasaya çıkmıştır) ordunun davranışları gayet ölçülü olmuştur; bu da Atatürk geleneğini kuvvetini gösterir. Müdahalenin geçici olacağını ve sonunda demokratik usullerle ve bu arada sivil otorite ülkesinin kuvvetleneceğini sanmak için ortada yeter sebep var.

Türk ordusunun bünyesine her yıl, eğitim için, 200.000 genç sivil girer. Bu gençlerin çoğu okuma yazma bilmeyen köy çocuklarıdır ve ordu, onlar için, memleketin öbür taraflarından gelmiş insanlarla ilk temas noktasıdır. Kendilerine okuma yazma, alet ve teçhizat kullanma öğretilir; kişisel sağlığı koruyacak bilgiler verilir; genel sağlıkla ilgili esaslar gösterilir; modern bir cumhuriyetteki siyasi hayatın sembolleri ve kurumları belletilir. Bu gençler, askerliklerini bitirip köylerine döndükleri zaman, artık Türkiye'nin modernleştirilmesi bakımından kazınmış birer kuvvettir. Terhis olanlar, orduda öğrendiklerini kullanmaya başlarlar; bunları öbür köylülere öğretirler; Türk toplumunun modernleşmesinde kesiminden gelen bilgiler ve düşünceler için birer bağlantı noktası görevini görürler. Böylece, bu gençler, modernleştirme işini hızlandırmış ve bunun istikrar kazanmasına yardım etmiş olurlar.

Demek ki, kısaca söylemek gerekirse, sosyal değişmeler ortasında ayakta kalması muhtemel tek geleneksel kuruluş olan ordu, bir yandan siyasi hayatı artırırken öte yandan istikrarı sağlayabilir, değiştirmeyi kolaylaştırırken kargaşalığı önleyebilir. O hâlde bir çok toplumlarda değişimin başarılı olmasını, askerlerin böyle bir rolü oynamakta gösterecekleri başarı derecesine bağlı saymak hiç de yanlış olmaz.

yolda bir kanunu kabul etmesi beklenmez.

Haftanın sonunda, Küba Cumhuriyeti kanı Osvaldo Dorticos'un New York'a gelişi ise, Küba mensabının önümüzdeki günlerde daha da dallanıp budaklanacağını göstermektedir. Küba Cumhuriyeti kanı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kürsüsünden, memleketine karşı hazırlanan tertipleri dünya halkoyuna açıklayacak ve tarafız ülkeleri kazanmağa çalışacaktır.

SINEMA

Yeni mevsimin Yerli filmleri

Nijat Özön

Hızlı yaşıyanlar

Bu mevsim için tasarlanıp da sonradan çevrilmesinden cayılan film-lenden biri «Hızlı Yaşıyanlar» adını taşıyordu. Sinemasızlığımızın durumunu bu kadar kestir-me yoldan anlatan bir başka film adı kolay kolay bulunmaz. Gerçekten de bugün ülkemizin en hızlı yaşıyan yurttaşları, sinema-cılar. Bu mevsim için çevrilen filmler daha şimdiden 150 ye vanıyor. Mevsim sonuna kadar bu sayının 200 e yükselmesi bek lenebilir. Yılda yüzün üstünde film çevren ülkelerin sayısı ya-rım düzineyi aşmadığına göre, Türkiye en çok film çeviren üç dördü ülke arasında yer alıyor.

Fakat bu hızlı yaşıyan yurttaş larımız, aynı zamanda en derli yurttaşlarımızdır da. Nasıl olma-sın ki, 200 filmi meydana geti ren endüstri, yapısı ve ilgisiz bakımından, genel olarak, bundan onbeş yıl önce 20 film meydana getiren endüstriden pek farklı değildir. Bu endüstri o zamanki gibi kendi haline bırakılmıştır; eskiden olduğu gibi, şimdi de sa-kat bir koruma düzenine bağlıdır; sansür tüzüğüne tek kelli mesi değişmemiştir. Böylece dört sinemasına bir yerli film düşen yurdumuzda, sinema endüstrisi, çocukluk ezbelerinin geçişinde de taşıyan bir insanın sıkıntısı, tuhafı ve gülmeyeceği içindedir. Değişiklik, küçükten başlan-yan «Yıldız sistemi» nin, sittik çe yerleşmesinde, değişmeyen yapısı zihniyeti yanında, şimdi ondaki daha derli zihniyetli bir işletmeciler saltanatının belirmesinde-dir.

Yapımcılar, bir yandan bir a-vuç yıldızın ardına düşmekte, senaryoları bunlara göre biçmekte, çabıya programlarını bu yıl dışların vapur tarafesini andıran çabıya programlarına uydurma-ğa çabalamakta, bir yandan da işletmecilerin belli yıldızların, bel-li konularda oynayacakları film tasarılarına yatırında bulunması için göbek çatlatmaktadırlar.

«Şehirdeki Yabancı»da Nilüfer Aydan ve Güksel Arsoy Samsürden yakasını kurtarırsa

Melodramdan sonra komedi

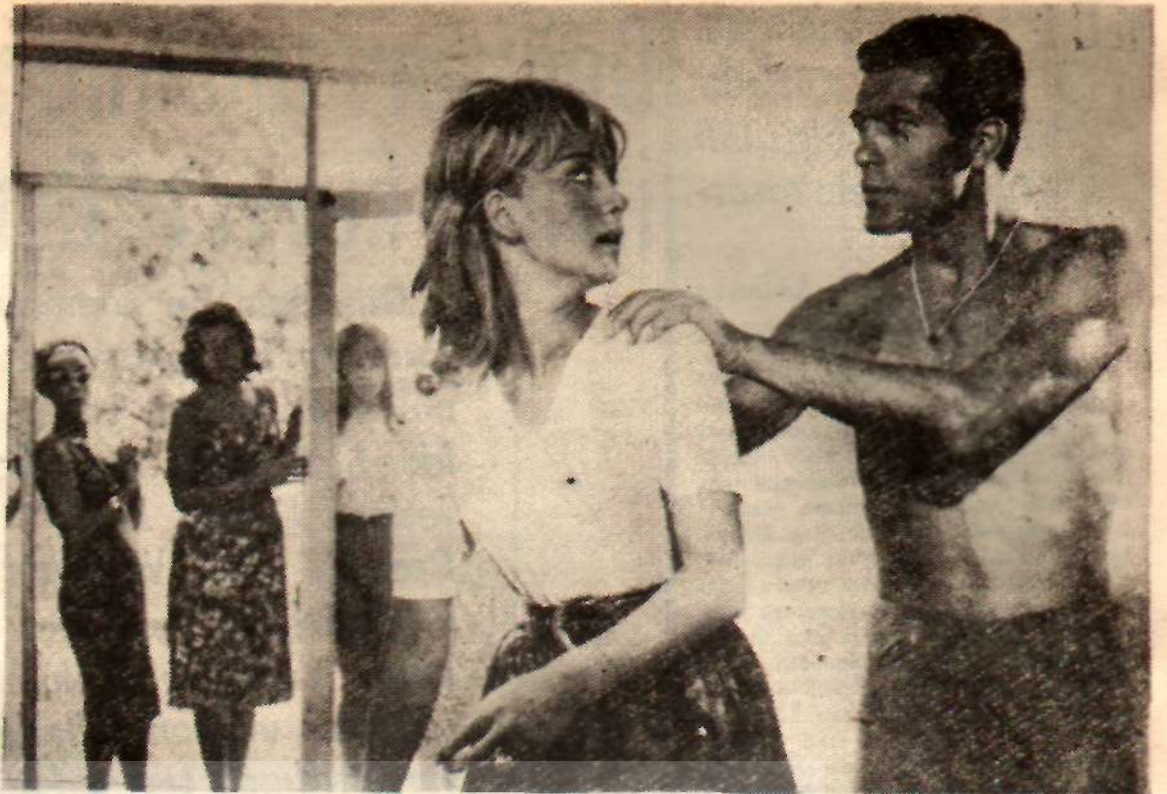
İşletmeciler, ancak bir mevsim öncecinin para getiren türüne yatırında bulduklarından, u-zun yıllar film yapımının en bü-yük bölümünü meydana getiren melodram, bu mevsim, yerini ço-ğunlukla komediye bırakıyor.

Gerçi bu mevsim de melodram lar hatırı sayılır çokluktur. Gerçi son yılların belirli tip ve türlerinden örnekler bu mevsim de rastlanıyor. Örneğin «Ci-lâli İbo» lar («Cihâli İbo Rüyalar Aleminde»), «Fosforlu» lar, («Fosforlu Oyuna Gelme»), «Ay şecik» ler («Ayşecik Ateş Parçası»), «Şarkıcılar» (Zeki Müren'li «Hayat Bazen Tatlıdır», Mahalî «Şarkıcı Kızı»), «Din Ticaretisi» («Süleyman Çelebi ve Mevlüt»), bu yıl da unutulmamıştır. Fakat ağırlık noktası, göze çarpar şekil de komediye kaymakta. Geçen mevsimin «Küçük Hanım» ı, bu mevsimin «Prototipe» 1 olmakta dır.

Geçen mevsim, Nejat Saydam'ın «Küçük Hanım» ve «Küçük Hanım'ın Şoförü» filmlerinin iş yapması, yapımcıları kaçınılmaz şekilde esaslon komedisi, «duygusal komedi» türüne doğru itmişir. Bunun sonucu olarak, yalnız ismarlama film çeviren rejisörler değil, fakat sinemasızın kalburüstü bir avuç rejisördü de bu türe sarılmıştır. Gözyaşı ticaretinden sonra, güldük tica-reti... Birinci sırada yaya kaza-ların ikinci sırada ne yapabildikleri ni mevsim ilerledikçe anlayaca-ğız.

Beklenenler

Komedi furyası o kadar ani olmuştur ki, bu yüzden konula-rın çatışmasına, bazan aynı konunun başka başka rejisörlerce işlendiğine sık sık rastlanmakta-dır. Örneğin Metin Erksan'ın «Çocuk Hırızları», Hulki Saner'in «Cafer Çocuk Hırızları» ile (ger çekte her iki filmin konusu da o, Henry'nin bir hikâyesinden alınmıştır), Memduh Ün'ün «Bel-lâli Torun» u Nejat Saydam'ın «Küçük Hanım'ın Kısmeti» ile

«Batlı Balıkta Filiz Akın ve Fikret Makem Milyoner hayatı

aynı hikâyeyi işlemektedir. Bun-dan dolayı, «Hızlı Yaşıyanlar» ka dar, Atif Yılmaz'ın «Batlı Balık» filminin adı da bu fıryada sem-bolik bir anlam kazanıyor. Bu-nunla birlikte, komedi türüne en yakın rejisörün Atif Yılmaz ol-duğunu da belirtmek gerek, çün ki sinemamızda melodramdan geçilmediği uzun yıllar boyunca komedi türünde en başarılı dese-meler, onun eliyle yapılmıştır.

Atif Yılmaz'ın bu mevsim, üç komedisi var: «Batlı Balık», «Cengiz Han'ın Hazineleri», «Bir Gececik Gelins». Bunlardan birin-ci-si, aynı zamanda en usta roma-nancumuz Kemal Tahir'in ilk se-naryo denemesi olarak da ilgilie beklenen bir eser. Atif Yılmaz 1. le Kemal Tahir «Batlı Balık» ta, okuyucusuna «milyoner hayatı» sürdüren gazetelerden ilham ala-rak bir «yanlışlıklar komedisi» ni işliyorlar. İkinci film, «Cengiz Han'ın Hazineleri», Suat Yalaz'ın resmî romanının kahramanı «Kaans» in serüvenlerini ele ala-rak, tarihsel filmlerin bir epa-radesi sini yapmağa çalışıyor. «Bir Gececik Gelins» le de salon komedisine el atıyor.

Asıl çalışmaları türün dışına çıkan iki rejisörün, Metin Erksan ile Osman F. Seden'in, bu yeni türde ne yapacakları da me-rak konusu. Erksan, yeni mevsim-e iki komediyle katılıyor: Bun lardan biri, yukarıda belirttiğimiz gibi, O. Henry'nin bir hikâyesinin yerleştirilmiş olan «Çocuk Hırızları»dır. Hani şü. «kırtar-malık» almak için bir çocuğu kaçıran, fakat müthiş bir yara-maz olan çocuktan kurtulmak için üste para vermek zorunda kalan iki beceriksiz çocuk hırız-ızının serüvenini anlatan hikâ-yeye, Erksan'ın ikinci filmi «Şahte Nikâh», bir polis hikâyesi gerre-sinde dönen «duygusal komedi», «Geceğin Ötesi» ve «Yılanların Öcü» rejisörünün el attığı bu yeni türü yadırgayıp yadırganmadı-ğın, ya da seyircilerinin bu el atışı yadırgayıp yadırganmayacak-larını yakında anlayacağız.

Seden'in «Cihâli İbo» lar dışın-da, komedi türünde pek fazla çab-ğın olmadığından, Amerikan gangster filmlerini bolca şiddet ve sadizm unsurlarıyla dolduran rejisörün, bu yıl hemen hepsi komedi alanında olan çalışmaların-dan ne sonuç alabileceği in-sani düşündürüyor.

Bu mevsim, yapım düzünü film çıkarması beklenen Seden, şim-dilik bunlardan üçünü tamamlamış durumda. Bunlardan «Cihâli İbo Rüyalar Aleminde», aynı serin-şür filmlerinden pek farklı olmasa gerek, «Ne Şeker Şey» ile «Sokak Kızı» ise «duygusal ko-medi» türünde iki örnek.

Memduh Ün de, bu yılın mo-dasından kendisini uzak tutabil-miş değil. Tamamlanmış olan üç filminden «Akasyalar Açarkens duygusal komedi», «Belâli Torun» salon komedisi, «Kismetin En Güzeli» de düpedüz komedi türünde.

Akıntının dışındakiler

Bu komedi filmleri seline ken-dilerini kapılmayan rejisörlerin

sayısı pek az. Halit Refiğ, iki filmiyle bunların başında geliyor. Refiğ'in François Coppé'nin bir hikâyesinden uyarlanan «Gençlik Hülyeleri», ilk iki filminin ticari başarısızlığından ağzı yanan rejisörün, bir «şif filmi» olarak meydana getirdiği bir eser. Hani şü, milyonerin kızıyla evlenip, üst sınıfa geçen fakir delikanlı hikâ-yelerini işleyen Amerikan filmleri çeşidinden, «Şehirdeki Yabancı», bunun tam karşısı Genç, ölkücü bir delikanlı'nın geri, dar düşün-celi, kendi çıkarından başka bir şey düşünmeyen bir çevredeki mücadelelerini anlatıyor. Ama, konusu Zonguldak kömür madenleri çevresinde geçen bu film, şimdilik sansürde takılmış durum-da.

Lütfü Ö. Akad'ın son yıllarda birbirini izleyen başarısızlıklar-dan sonra, «adeli itibarı etmes-i ni sağlayabilecek «Üç Tekerlekli Bisiklet» 1 (senaryosu Orhan Ke-mal'in bir hikâyesine dayanmak-tadır) ve geçen mevsimde film leryle dikkati geçen Ertem Gü-reğ'in «Kardeşler» 1 de bu kate-goriye giriyor.

Stahanovistler ve yenileri

Bir avuç yıldız, yılda 200 film çeviren bir endüstriyi ayakta tut-mak için ne yapacakları da me-rak konusu. Erksan, yeni mevsim-e iki komediyle katılıyor: Bun lardan biri, yukarıda belirttiğimiz gibi, O. Henry'nin bir hikâyesinin yerleştirilmiş olan «Çocuk Hırızları»dır. Hani şü. «kırtar-malık» almak için bir çocuğu kaçıran, fakat müthiş bir yara-maz olan çocuktan kurtulmak için üste para vermek zorunda kalan iki beceriksiz çocuk hırız-ızının serüvenini anlatan hikâ-yeye, Erksan'ın ikinci filmi «Şahte Nikâh», bir polis hikâyesi gerre-sinde dönen «duygusal komedi», «Geceğin Ötesi» ve «Yılanların Öcü» rejisörünün el attığı bu yeni türü yadırgayıp yadırganmadı-ğın, ya da seyircilerinin bu el atışı yadırgayıp yadırganmayacak-larını yakında anlayacağız.

TIYATRO

«Tütün yolu,,nda bizim insanlar

Ülkü TAMER

Yalnız bizde değil, Ameri-ka'da da «Uzun» lar var. «Tütün Yolu» 4 Aralık 1933'de New York'da oynandı-ğın zaman birçok eleştirmeci ailesi püskürmüş, böyle «rezil» bir oy-u nu elinden geldiği kadar batır-mıştı. Halk da neredeyse o «Uzun» ları uyacaktır; ama oyun devam-Altı ay sonra, «kapalı gişe tem-siller» başladı ve «Tütün Yolu» tam yedi buçuk yıl oynandı.

Yirmidokuz yıl sonra, Küçük Sahne topluluğu, bu oyunu Türk seyircilerine tanıttı. Pek tanıtı-yor da denemez ya... Perde açı-lınca bir bakıyoruz, bütün kişiler tanıdık, kırık çitler tanıdık, aç-lık, hırızlık, duvarları teneke-ler le yamanmış kulübe, hepsi tanı-dık... Kuyu bile. Güçlü bir oyun yazarı çıktıp da Anadolu köyünü, Anadolu köylüsünü yazsa değişik adlarla aynı yerleri seyredirdik belki. Ama o zaman senatoda gü-rültüler kopar, bir A.P.'li çıkıp «malûm» gazetelere mahlize ba-zırlardı. Ne, ne, o ayrı mesele...

Amerika'nın güc-y evâletlerin-den Georgia'nın Augusta şehrin-den otuz mil kadar uzaktaki kısır topraklar... Bir zamanların verim-li toprakları... Eskiden pamuk ekilmiş. Ama öyle kesif, öyle ap-taka ekilmiş ki, sonunda topra-ğın gücü yitirilmiştir. Köylüler aç-lık içinde. Ancak birbirlerinden çaldıklarıyla doyurabiliyorlar ka-rınlarını. Buna rağmen, o toprak-lardan ayrılmak, kasabaya gidip doküma tezgâhlarında çalışmak is-temiyorlar. Yeni şeyler yapacak cesaretleri yok belki. Yerlerine almışlar; eskiden yaptıkları şey-leri yapmak istiyorlar yine. Yine kredi almak, pamuk ekmek, ka-rınlarını öyle doyurmak istiyor-lar.

Bütün bu olaylar, hepsinin çevreleriyle, hattâ Tanrılarıyla bağlarını koparmış. Aile diye bir kavram sözle var. Babayla ana-ğullarına valıyıyorlar: «Ölünce

sırımsız teniz bir elbise giydir, n'ohur ve oizi toprağa göm. Bir çukur kaz da göm Ambara bı rakma. Fareler venesin ölülerimi zi.» Baba devam ediyor: «Fare ler bana düşman Yıllardır yiye cek bir şey veremedim onlara. Ambar bombos Hepsini kaçıp gıt ti. Ama ben ölünce, cesedim am bara atılınca hepsi gelir yine.»

«Gelir,» diyor oğul. «Hepsi gelir ve sizin suratlarınızı yer hepsi...»

Ana ölüyor. Oğul da, kız da umursamıyor bile. «Öldü galiba,» diyor oğul. «Arabayla ters ters gidiyordum. Altında kaldı.» Aldır muyor. Ölümü düşünmesine çok var daha. Baba, belki de yakla san ölümünü düşündüğünden, onu derin bir çukur kazması için tarlaya gönderiyor.

Bu ortamda ilerleyen bir yaşa ma, insanda ne bırakır ki? Aile nin kişileri arasındaki bağı mı? Ellie May, kızkardeşinin kocasını «avartmaya» çalışıyor. Kasabada ki oğul, babasının bankaya yer mek için istediği 100 doları göz den çıkarmıyor. Üstelik ağzına ge leni sövüyor. Cinsel düzen mi?

Zaten bütün ev tek oda. Peşaf, büyütüp de evleince kocasının yanına yaklaşmaz tabii, onunla yatmaz, elini bile sürdürmez ken dine, kaçır. Tanrı sevgisi mi? Bessie Rice, Tanrı'ya kendi çaka rı için kullanır, onyediy yaşındaki Dude Lester'i can çekince «Tan rı senin iyi vaiz olacağını, senin le evlenmeni söyledi,» der. Dur madan, hırsızlık stümanin günah olduğunu ileri sürer Bessie, ama çalınmış şalgamı da mideye indir ir.

Bunları vazarken, bana hiç de yabancı gelmeyen bazı kişiler görür gibiyim: Kredi umarken, bankaya para vermek zorunda kalan küçük çiftçiler, bes kurus yüzünden babasına bıçak yekarı gıneydoğulu oğullar, üvey kızla rına saldıran ihtiyar babalar, «Tanrı uğruna» kadınların göbek lerine yazı yazmak, onlara «vaaz vermek» fedakârlığına katlanan imamlar... Yalnız imamlar mı? Küçük Sahne'de her akşam nice politikacılarımızın kulakları çınla tılmaktadır...

Erskine Caldwell şöyle yazı yor:

«Tütün Yolu Amerika dışın da en uzun süre Fransa'da bir, İngiltere'de iki yıl oynanmıştır. Amerika dışında, en çok hatırda kalan oyunlar, Fransa ve İngilte re'dekiler olmuştur.

«Fransa'daki oyunda kadın o yuncular son Paris modasına uy gun elbiseler giymişlerdi. Oyun, sadece elbiselerin hoş bir biçimde eskitilip vürütülmesinden dolayı bi le olsa, ilgi çekiciydi.

«İngiltere'de oynanışı ise İn giliz ağızyla konuşmalar ve bakır zengi talas içinde dizlerine kadar gömülüp cabahyan oyuncuları nı layanklılığı yüzünden hatırlama ya değer.

«Oyunu çeşitli ülkelerde gör dükten sonra Tütün Yolu'nun her zaman gerektiği gibi oynandığı nı söylemek biraz müc olur. Bu oyunun kaderinde ciddi, hafif, acı, hattâ vaduil havasında oynan mak olduğu anlaşıldı.

Bana kabarsa, Erskine Cald well Küçük Sahne'deki temsilli görseydi, yazısına yeni bir para graf ekler ve Türkiye'deki başarı yı övürdü. Oyunun sahneye konu şu da, oynanışı da ülkemizde az gördüğümüz bir ustalık içinde ol muştur. Gerçi eser in kendisinde ki sıcaklık, tiyatroya uygulanışın daki başarı ve oyunun bizim se yircimize olan yakınlığı. Tütün Yolu'nun sahneye konuşulmuş En gin Cezzar'a yardımı olmuştur; ama bütün bunların yanısıra be liren güçlüğüne venedilmek de ko lav değildir. Böyle bir oyunda «süatırka» oluvermek tehlikesi çok büyüktür. İnce bir mizahtan ka tı bir trajedive geçiş, sonra yeni den havanın yumuşaması oyunu kolayca bozabilir. etkinin yaratıl mamasına ve temsilin anımsız bir sahteliğe, bir yapmacıklığa bürün mesine yol açabilir.

Engin Cezzar, bu tehlikeleri geçiştirerek, Tütün Yolu'nı bass rıyla sahneye koymuştur. Oyun bize sürekli olarak Anadolu köy lüsünü hatırlatıyordu, ama hiçbir zaman «Amerikan» hün dışına çıkmadı. Perdenin açılışından ka panışına kadar tıkır tıkır işleyen tempo, mizahtan trajedive, tra je diden mizaha geçişler ve ayrıntı lar verilmiş istenen etkiyi sağla dı.

Oyuncuların başarısını da ay rıca belirtmek gerekiyor. Başta Pekcan Kuzar Engin Cezzar ve Ayten Ürkmez olmak üzere, hep si esere ve sahneye koyucuya yar dım ediyorlar Yeni Küçük Sahne topluluğu, ilk oyunlarıyla İstan bul'un belki de en başarılı tiyat rosu olduğunu gösteriyor. Bun dan sonraki oyunlarıyla bu başa rılarını sürdüreceklerini sanıyo rum.

Yazımı bitirmeden Gülriiz Su ruri ve Engin Cezzar'ın batılı bir davranışını anmahyım. Tiyatro larında oynanan ilk oyunun baş rollerini başkalarına vermek hattâ kendilerinden bu imkân esirgıyecek bir oyun seçmekle bir «emek hareketi» yapıyorlardı. Böyle hareketlerin kendilerine ve Türk Tiyatrosu'na yararlı olaca ğına inanıyorum. Pekcan Kuzar'ın oyun gücü, bu oyundaki rolü ol masaydı, kolay kolay gün ışığına çıkamazdı. Kendileri için oyun se çen, oyun ismarıyan bazı özel ti yatro sahnelerinin kulakları çın

Yunan işçilerinin Şiirleri

Ali Dilber

S izi tanıtmak istediğim bu bir kaç şairin milyonlarca ben zerinden tek farkı unutulmamış olmaları, Hüküm güc du rumlarda günlük acılarını, sevinçlerini anlatmaya çalışan bu şairler, ne sanat dergilerinde boy gösterirler, ne de dolar-Nobel borsalarında açılış kapanış ve fiyatları işlem görür. Bazıları Yuna nistan'da Nazi çizmeleri altında insanların sinek gibi öldürüldüğü devrede başlıyan direnme hareketini dile getiriyor. Yazarının adını bile bilmek istemeyen, onlarla ölüm yolunda çoktan evlenmiş hal km savacı gücü bu şiirleri kilometrelere dizip söyler. Her kelime her satır durumlarını anlatmak içindir, bir çeşit Belge—Şiirdir, işte bir tanesi insanın ve şairin yolunu gösterir:

Bu kadar hiç dizilmiş, daha bu kadar dizelecekler var
Biz ancak gıpraz tahtalarla sayılırız
Haçlar ve her yerde haçlar
Biz o hiç gülmeyenler, hiç ağlamayanlarız
Evlerimizin yangın dumanı tütüğünde
Çocuklarımız aç beklerken, o hiç sarsılmayanlarız
İşte acımızdan sızırıyor gözlerimiz
Geçtiğimiz her yere bir işaret koyup gidiyoruz
Haçlar ve her yerde haçlar

Ölümlerin geçidine genç bir kız, her şeyiyle yaşamak isteyen Rita Basi—Papa bakım nasıl devam ediyor:

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Kend konuşmaz arkadaşlarla dolup taşacak
Hava acı ölü kokusuyla yüklenince

Kalelerden kalelere ak bayraklar uzanacak
Ve bütün arabalar duracak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
«Ne diye karlar arasında
Bizi bu kadar erken uykuya yolladınız» diye
Göğüsleri delik deşik bağları örtünüz
Bağuran bin kız göreceksiniz
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Şaşkın toplulukların önünden
Öyle hafif bir ordu geçecek ki
Türkülerin en kutsal kulakları çınlatacak
Şahit diriliğinin en kanlı gözleri kamaştırarak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla
Mehtap onların düğün çiçeği, süsü diye yükselecek
Boşalmış göbelerinde gülünçler ağlayacak
Bakle saçlara karışmış kanlı sargılar uçuşurken
Bu acıyı görüp te ölenlerin etyayı tutulmaz olacak
Gezmeye çıkarsam ölmüş arkadaşlarla

Bu şiirleri Fransa'da yayımlayan bay Gerolimatos, kitabın ön sözünde yakından tanıdığı bu çoklu gömülecek yer bulamamış halk çocukları için diyor ki: «Onlar öyle parlak şiirler yazmazlar, bu şiirlerde büyük sözler, en şakırtıyla bulunmuş görüntüler, lâl evrenselliği, gerçeküstüci sloganlar yoktur. Onlar sözcümleri gereklerini yazdılar. Başka ozanlar da, hele isim yapmışlar da savaşa karşı, direnenlere övgü yazmadı değiller. Ama ortak dü züne, sessizce yerlerine çekildiler ve eski burjuva yaşamlarına daldılar, en güçlüsün yama sığmarak «büyük hisleri» dile ge tirmeyi ödev edindiler. Zaten Nikos Papan'ın şiiri bu konuyu iş tiyor.

Ozanlar yumuşak gölgelerden yapıp
Karamzilli küçük mektuplar yazıp
Bir gün ölecekler diye uşuyorlar
Doğru mızralara giden
Yollarını bulma çabasıyla banalyorlar
Ben de vazgeçeceğim
Tekrar insanlığımızın gün
Başkasına yatağına ve uykusuna hürmet ettiğimizde
Yüreğimizin ölçüsüyle türkü çağırarak
Askerlerin memleketlerine döndükleri gün
Mızralarımız dağardan üstün tutulduğunda
Çocuklarımız insan gibi mızralanınca
Her yerde günaydınla karşılandığımız zaman
Kâhîti üzerinde size gösterdiğim bu şairlerden
Kalbinize sıvri diğ gibi bütün kelimelerden
Ben de vazgeçeceğim.

Şiirlerin bir kısmı da Alman emperyalizmine karşı direnen lerin, —belki de İkinci Savaşın en parlak Kuruluş Savaşına yap tıktan sonra—, başadıkları halk hareketini dile getirir. 1939 a kadar süren Cumhuriyetçi halk hareketi çok kanlı bir şekilde bas tırdı, Senderece Almanlara karşı dövüşenler direnenler, canlarını ve servetlerini korumak için Mısır'a İngiltereye sığınmalarını tutuk luları adamlara yeni düşüldü. Vatandaşlık belgesi açık ve ölüm olanlar beş yıl yaygarayı sınırmalarına ileri sürerek kulla nınlarla savaşılar ve kaybettiler, bunun üzerine her şey örtbas edildi, Yunan işçileri bizde bir süre konuşulup unutulmuş bir masal, dışarda durmadan masa üstüne gelen ve kapatılmaya çalış ılan bir tartışma, Yunanistan'da binlerce kadın, vatansız ve hapis lerde çürüten korkunç gerçek ve iş politikası ambazlarının mahz nette kullandıkları iki tarafı keskin bir bıçak oldu. İşte o işler den biri sesini yükseltiyor:

Zavallı kulübelerimiz yüceltirmiş bir ülkeyi
Ve sağlam zincirler hazırlıyor, bileklerimiz göre
O gerçek vatansızlar
Acımız dostla düşmanın bir olup vurduğundandır
Türkü söylüyorsak, hele yaşamamın farkısın
Ölümün dudaklarımızdan kurtu. Şiirleri Bizimizdendir.

İlginizi çekecek bir oyun dizisi

Alfred Jarry
ÜBÜ

Aristophanes
HUZUR

Marcl Aymé
BAŞKALARININ
KELLESİ

A. Ziya Kozanoğlu
DELİKLİ TAŞ
KULÜBÜ

Namik Kemal
GÜLNİHAL

Gbelderode
KIZIL BÜYÜ

Bertol Brecht
PUNT'LA AĞA İLE UŞAĞI MATTI

YÜN — 093

Ziraat Bankasında tasarrufunuz varsa Talih kuşu size de uğrayabilir

T.C. ZİRAAT BANKASI

IVR/HAN

Handwritten scribbles

